

De strafvordering voor de landgerechten in Nederlandsch-Indië

<https://hdl.handle.net/1874/362396>

50 1201 123 121 -

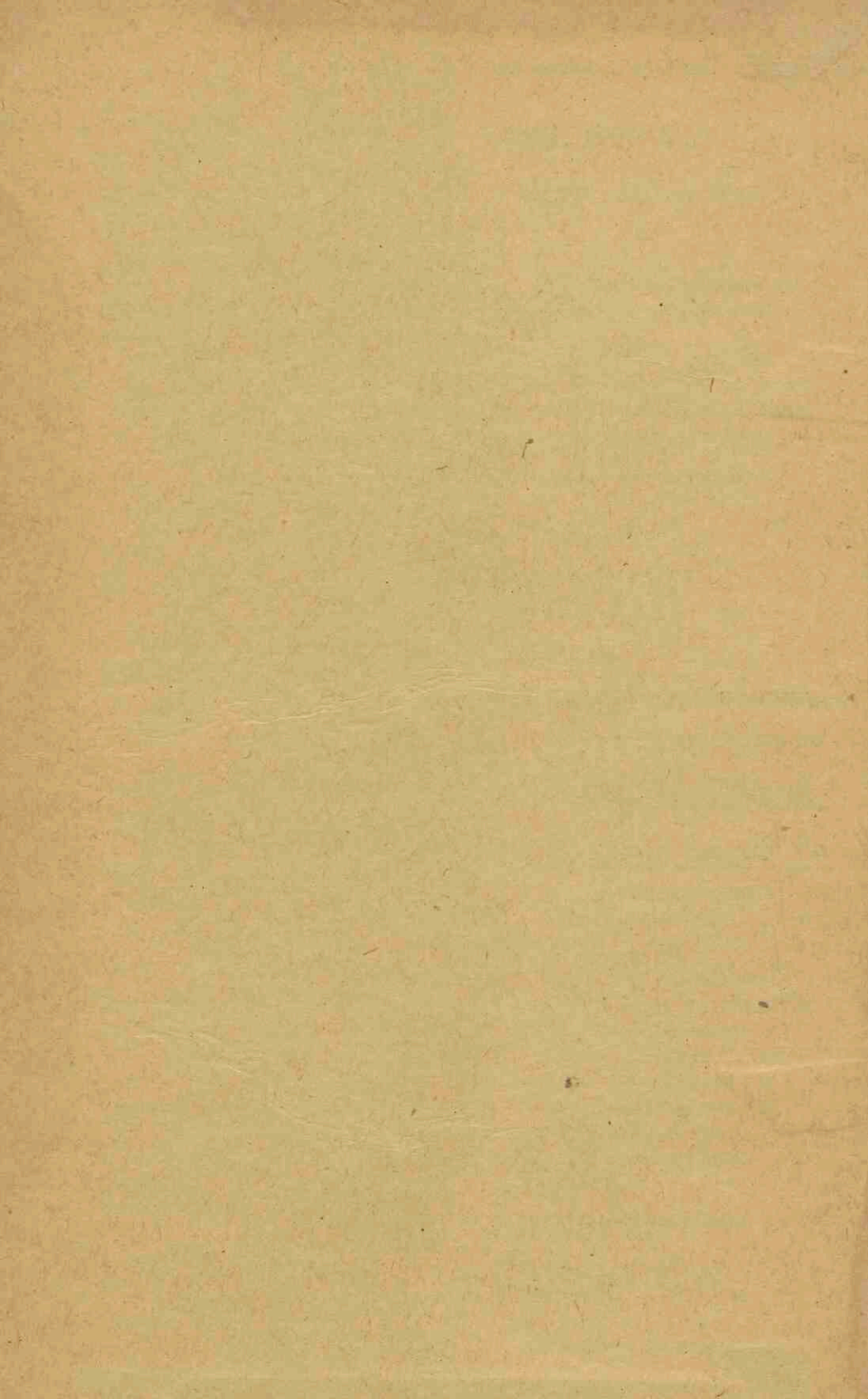
DE STRAFVORDERING VOOR
DE LANDGERECHTEN IN
NEDERLANDSCH-INDIË

Mr E. L. VAN SON

MOS

1961

123

DE STRAFVORDERING VOOR DE LANDGERECHTEN
IN NEDERLANDSCH-INDIË.

DE STRAFVORDERING VOOR DE LANDGERECHTEN IN NEDERLANDSCH-INDIË

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN
DOCTOR IN DE RECHTSGELEERDHEID AAN
DE RIJSUNIVERSITEIT TE UTRECHT, OP
GEZAG VAN DEN WAARNEMENDEN REC-
TOR MAGNIFICUS L. VAN VUUREN, HOOG-
LEERAAR IN DE FACULTEIT DER LETTEREN
EN WIJSBEGEERTE, VOLGENS BESLUIT VAN
DEN SENAAT DER UNIVERSITEIT, TEGEN DE
BEDENKINGEN VAN DE FACULTEITEN DER
RECHTSGELEERDHEID EN DER LETTEREN EN
WIJSBEGEERTE, IN HET OPENBAAR TE VER-
DEDIGEN OP WOENSDAG 20 MEI 1942 DES
NAMIDDAGS TE 3 UUR

DOOR

EGBERT LOUIS VAN SON

GEBOREN TE 's GRAVENHAGE.

DE WETENSCAPEN
DE RECHTEN
DE LETTEREN

AAN DE NAGEDACHTENIS VAN
MIJN MOEDER.
AAN MIJN VADER.

De gelegenheid, welke de voltooiing van dit proefschrift mij biedt, grijp ik gaarne aan om te dezer plaatse een enkel woord te richten tot U, hooggeleerde Jonkers, hooggeachte Promotor.

Ik betuig U mijn groote erkentelijkheid voor de medewerking en steun mij bij de voorbereidende werkzaamheden en de samenstelling verleend. Ik stel het op hoogen prijs en acht het een voorrecht, dat ik onder Uw leiding en profiteerende van Uw uitgebreide kennis en ervaring mijn studie op deze wijze heb mogen voleindigen.

Een woord van dank ben ik verschuldigd aan den Secretaris-Generaal van het Departement van Koloniën voor de mij verleende vergunning tot kennisneming van de officieele bescheiden, betrekking hebbende op de herziening en vereenvoudiging der politie-rechtspraak in Nederlandsch-Indië.

Voorts dank ik het personeel van de bibliotheek der Rijksuniversiteit te Utrecht en dat van het archief van het Departement van Koloniën; met de meeste voortvarendheid werd steeds aan mijn wenschen tegemoetgekomen.

INHOUDSOPGAVE.

	Blz.
VOORWOORD	
INHOUD	
VERKLARING DER AFKORTINGEN	
GESCHIEDENIS EN INLEIDING	1
EERSTE HOOFDSTUK.	
DE BEVOEGDHEID VAN HET LANDGERECHT . . .	15
TWEEDE HOOFDSTUK.	
DE PROCEDURE	40
<i>Het vooronderzoek</i>	40
<i>De summiere procedure</i>	46
<i>Kent de landgerechtprocedure een telastelegging?</i> . .	64
<i>De openbare terechtzitting</i>	76
<i>Het vonnis</i>	104
<i>De executie van landgerechtvonnissen</i>	112
DERDE HOOFDSTUK.	
HET BEWIJS	117
BIJLAGEN	143

VERKLARING DER AFKORTINGEN.

I. S. R.	Indische Staatsregeling.
K. B.	Koninklijk Besluit.
R. O.	Reglement op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie in Ned. Indië.
R. Sv.	Reglement op de Strafvordering.
N. Sv.	Wetboek van Strafvordering voor Nederland.
Ldg.	Landgerecht-Reglement.
I. R.	Inlandsch-Reglement.
R. Btg.	Rechtsreglement Buitengewesten.
W. v. S.	Wetboek van Strafrecht voor Nederlandsch-Indië.
Inv. W. v. S. ..	Invoeringsverordening Wetboek van Strafrecht voor Ned. Indië.
Rv.	Reglement op de Rechtsvordering.
(I.) S.	Staatsblad van Ned. Indië.
Bb.	Bijblad op het Staatsblad van Ned. Indië.
H. R.	Hooge Raad der Nederlanden.
O. M.	Openbaar Ministerie.
N. J.	Nederlandsche Jurisprudentie.
T.	Indisch Tijdschrift van het Recht.
T. v. S.	Tijdschrift voor Strafrecht.
M. v. T.	Memorie van Toelichting.
W.	Weekblad van het Recht (Ned.).

GESCHIEDENIS EN INLEIDING.

Het jaar 1914 was, uit een oogpunt der rechtsbedeeling, voor Nederlandsch-Indië een belangrijk jaar: het bracht de landgerecht-procedure, waaraan dit proefschrift is gewijd.

Vóór dien ging van de politierechtspraak een slechte roep uit, waartoe verschillende omstandigheden aanleiding hebben gegeven. In het kort zullen wij deze nagaan ¹⁾.

In de eerste plaats dient als oorzaak, welke belangrijk tot die slechte befaamdheid heeft bijgedragen, te worden genoemd het uitgesproken *arbitraire karakter*, dat deze soort rechtspraak langen tijd heeft gekenmerkt. Vóór 1848 — en, zooals wij zullen zien, in feite ook daarna tot 1870 toe — droeg de rechtsbedeeling ter politierolle een uitgesproken willekeurig karakter.

Beriepen de toenmalige rechtbanken bij de motiveering van vonnissen zich nog op de meeningen van geleerde schrijvers of op het vigeerend recht in het algemeen, de politierechter putte uit eigen brein.

Zonder een behoorlijk geregelde procedure, zonder eenige hoogere voorziening, werden vergriepen algemeen naar bevind van zaken afgedaan; bestraft werd — en hierin zit het arbitraire, in scherpe tegenstelling met het beginsel neergelegd in het huidige artikel 1 lid 1 van het Wetboek van Strafrecht — wat „naar de individueele opvatting der ambtenaren ongepast of ongeoorloofd voorkwam“. Zodoende trof men onder de ter rolle voorgebrachte overtredingen meermalen zeer zonderlinge qualificaties aan. Fromberg noemt er enkele: onbeleefdheid, onverschilligheid, onder de boompjes te gaan liggen slapen,

1) Behalve de in afzonderlijke noten en in den tekst genoemde literatuur werd hiervoor geraadpleegd: Encyclopaedie v. Ned. Indië, uitgave Van der Lith, dl. III onder „Rechtswezen“ en Encycl. v. id., uitgave Stibbe en Spat, dl. III onder id. en Supplementen op deze Encycl.; Mindere Welvaartsverslag, Afd. Recht en Politie, Ind. Gids, jg. 1913 I, blz. 67 vlgg. en 199 vlgg.

eens anders vrijster verleid, wegens zich te verwonderen, wegens het zoekmaken van zijn huisvrouw e.d.¹⁾.

Eertijds legde men wel verband tusschen den term „naar bevind van zaken” en den aard der feiten, welke men placht af te doen, deze uitdrukking zou derhalve hetzelfde beteekenen als „naar eigen goeddunken”. Dit is ongetwijfeld onjuist. Nog heden ten dage komen deze woorden op meerdere plaatsen in de wet voor, zoo b.v. in artikel 868 R.v. en beteekenen zij niets anders dan „na kennis te hebben genomen van al hetgeen de zaak betreft”.

Ongunstig werkten ook de tijdsomstandigheden en, in verband hiermede, moet worden gewezen op het cultuurstelsel Van den Bosch en den invloed daarvan op de rechtspraak in het algemeen en de politierechtspraak in het bijzonder.

Dit stelsel, dat met de beste bedoelingen in het leven was geroepen, werd, tengevolge van de benarde situatie van het moederland, in de praktijk uitgevoerd op een wijze, welke in den aanvang zeker niet in het voornemen heeft gelegen. Door den grooten financiëleen nood werd het uiterste van de schatkist gevergd en moest alles wijken voor de steeds dringender behoeften aan geldmiddelen, welke grootendeels door Indië moesten worden opgebracht. Ten einde een zoo groot mogelijke opbrengst der gedwongen cultures te kunnen verkrijgen, genoten de ambtenaren als aanmoediging cultuurprocenten, zij werden zodoende financieel geïnteresseerd bij de resultaten der productie, hetgeen vanzelf moest leiden tot een dienstbaarmaking van het bestuur aan het stelsel van arbeid, cultures en leverantiën.

In dit licht beschouwd, zal het geenszins verwondering wekken, dat ook het rechtswezen in die jaren, en in het bijzonder de politierechtspraak, welke door alleen zitting houdende bestuursambtenaren werd uitgeoefend, in hooge mate beheerscht werd door dit alles domineerende dwangrégime.

1) Mr. P. H. Fromberg: De landrechter, lezing voor Indol. Ver. Leiden, Febr. 1913, T. C II, blz. 10 vlgg. Een verzameling qualificaties geeft voorts het Ind. Weekbl. v. h. R. nrs. 176, 179b.

De ambtenaren, niet meer onbevooroordeeld, konden bij hunne beslissingen gemakkelijk geleid en beïnvloed worden door de bijgedachte aan eigen baat; meermalen zal de rechtvaardigheid in het gedrang zijn gekomen door een zoo sterke beïnvloeding van financieele belangen. Onder deze omstandigheden kon de rol, gehouden door hen, die verantwoordelijk waren voor een zoo hoog mogelijk rendement van het staatslandbouwbedrijf, een gemakkelijk machtsmiddel worden, van veel gewicht voor het welslagen van het stelsel en de handhaving van eigen prestige. Bedenkt men hierbij tevens, dat de rechtspraak op de rol toentertijd een nog arbitrair karakter droeg, dan beseft men hoe licht deze rechtsbedeeling kon leiden tot willekeur.

Met de invoering der nieuwe wetgeving van 1848 kwam, althans op papier, een verandering ten goede. Was er tot dusver geen sprake geweest van een eigenlijke rechtspraak, *doch slechts van administratieve afdoening*, thans trad daarvoor in de plaats een rechtspraak steunende op wettelijke basis; de bestuursambtenaren, die de rol weliswaar bleven bedienen, traden niet meer op als administratief orgaan, doch als rechter.

Het ongeluk wilde echter dat, door de redactie van het toenmalige artikel 110 R. O., waarin onder andere bepaald werd, dat de politierechter zou hebben te berechten „de zaken, welke vóór 1848 op de zoogenaamde politierol pleegden te worden afgedaan” praktisch alles bij het oude bleef en de arbitraire afhandeling van zaken *in de wet* bestendig werd.

„Deze onbepaalde aanwijzing van zaken was voor de op de politierol rechtsprekende ambtenaren een vrijbrief om te straffen al hetgeen hun om de een of andere reden mishaagde en om zelfs belangrijke misdrijven aan de kennisneming van den bevoegden rechter te onttrekken.”¹⁾

De mogelijkheid tot werkelijke verbetering trad eerst in, toen het cultuurstelsel, zoo langen tijd de gordel waarop het moederland dreef, langzamerhand in verval geraakte en geleidelijk aan de weg vrij kwam voor meer modern-verlichte denkbeel-

1) Mr. J. Sibenius Trip: Het herziene art. 110 R.O., T. XXIV, blz. 220.

den. Na afschaffing der cultuurprocenten (1866), waardoor de ambtenaren tegenover de bevolking op een meer neutraal standpunt kwamen te staan en zucht naar geldelijk gewin het bestuursbeleid niet meer beïnvloeden kon, werd in 1870 een belangrijke schrede voorwaarts gedaan.

Het grondbeginsel van de strafvordering, zooals men dit aantreft in artikel 26 van de „Algemeene Bepalingen van Wetgeving voor Ned. Indië”: „Niemand mag tot straf vervolgd of daartoe veroordeeld worden, dan op de wijze en in de gevallen bij de wet voorzien”, kwam ook voor de politierol te gelden.

In 1873 werd dit tot uiting gebracht in het „Politiestrafreglement voor Inlanders”, veel gelijkende op dat voor Europeanen en gelijktijdig daarmede in werking getreden. Daarin werden die feiten van algemeenen aard omschreven, welke in den verloop als overtredingen zouden moeten worden aangemerkt, terwijl in diverse gewestelijke keuren werden opgenomen de overtredingen van meer lokaal karakter.

Niettegenstaande dit baanbrekend-nieuwe kon men niet dadelijk een ideale toestand verwachten, daarvoor had het vroegere systeem te lang geduurd. Het arbitraire was weliswaar uit de wetgeving verdwenen, doch deze oude zuurdeesem werkte in de praktijk nog geruimen tijd na en de bestuursambtenaar-rechter bleef nog lang de neiging toonen de rol dienstbaar te maken aan bestuursbelangen en te dien einde de strafwet in al te ruimen zin uit te leggen.

Enkele sprekende voorbeelden uit de praktijk haal ik hiervan aan.

In het „Onderzoek naar de mindere welvaart van de Inlandsche bevolking op Java en Madoera”, afd. „Recht en Politie” (VIIa) wordt betreffende Poerweredjo gemeld, dat dobbelen *in gesloten huizen* werd gestraft met gebruikmaking van art. 2 nr. 9 of art. 3 nr. I van het Algemeen Politiestrafreglement voor Inlanders, welke artikelen o.a. strafbaar stelden het houden van of deelnemen aan hazardspelen *op openbare plaatsen*.

Een soortgelijke wetsuitbreiding vindt men in hetzelfde welvaartsverslag gesignaleerd uit Berbek:

„Bestraffing van rechtens niet strafbare feiten komt niet voor, maar wel komt voor, dat interpretatie moet aanvullen, wat aan een bindend voorschrift ontbreekt. Zoo is bijv. bij art. 11 van de keur van 27 Juni 1873 den wachthebbenden wel gelast de geheele en halve uren te slaan, maar in die gewestelijke verordening is geen straf gesteld op het slapen op de wacht. Hij dus, die slapende wordt aangetroffen, maar van wien niet is geconstateerd, dat hij het slaan op de tongtong heeft nagelaten, zou niet strafbaar zijn; hierin treedt de politierechter niet: die op de wacht slapende wordt aangetroffen — tenzij een medewaker wakker is — wordt geacht bedoeld artikel te hebben overtreden.”¹⁾

Een ander sprekend voorbeeld van willekeurige en met de wet strijdige rechtspraak werd ontleend aan een niet nader aangeduid Indisch blad, waarin het volgende magistraatsvonnis uit de Buitenbezittingen van den 9den Juni 1915 werd signaleerd. Twee Arabieren werden veroordeeld wegens *mishandeling*, omdat zij in tegenwoordigheid van den Luitenant der Arabieren eene *woordenwisseling* hadden gehad en wel op de volgende overwegingen:

„dat door beider handeling het prestige van den luitenant zeer ernstig werd geschaad;

dat op een dergelijk vergrijp in de wet niet speciaal eenige straf is gesteld;

dat het echter wenschelijk toeschijnt toch dergelijke voorvallen niet ongestraft te laten;

dat de overtreding het meest overeenkomt met die bedoeld in artikel 230 van het Strafwetboek voor Inlanders.”²⁾

Om in casu te concludeeren tot mishandeling, is wel een heel onbesuisde sprong in de juridische ruimten. Wil men deze feiten met alle geweld in het keurslijf der strafwet persen, dan lag belediging meer voor de hand.

Ten slotte nog een typisch geval aangehaald door Nederburgh, dat zich beweegt op het terrein van het bewijsrecht.³⁾

1) Verg. M. van Blerkom, De ontwikkeling van de politierechtspraak in Ned. Indië, proefschrift Leiden, 1916, blz. 37, 38.

2) M. v. Blerkom, t.a.p. blz. 47.

3) Mr. H. G. Nederburgh, De rechtspraak over den Inlander ter Sumatra's Westkust, T. v. S. dl. 17, blz. 359, verg. v. Blerkom, t.a.p. blz. 75.

Zie voor meerdere voorb. o.a. Mr. G. N. Bouma. De magistraatsrechtspraak

„Op de politierol te stond terecht een Maleier aan wien was ten laste gelegd nalatigheid in het verrichten van heerendiensten. De beklagde staat voor en bekent schuld. Schriftelijke bewijsstukken zijn er niet, getuigen zijn er niet ja toch, de magistraatrechter verheft zich van zijn zetel, plaatst zich voor de groene tafel, legt den eed als getuige af en verklaart: „Nadat beklagde Si A. de straf, die hij hier ter plaatse had ondergaan, achter den rug had, heb ik op 16 Juni 1901 hem last gegeven om naar het larashoofd te K. te gaan, ten einde van dezen te vernemen, welke heerendiensten hij moest verrichten, weshalve ik den adjunct-djaksa heb gevraagd hem, Si A., hierheen te zenden“. De getuige-magistraat neemt daarop weder plaats in zijn rechterstoel, overweegt, dat door de voorgebrachte bewijsmiddelen beklagdes schuld wettig en overtuigend bewezen is en veroordeelt hem.“

Hierbij teekent Nederburgh aan: „Deze magistraat was dus getuige en rechter tegelijk en legde in zijn handen den eed en zijne verklaring af ter terechtzitting van het magistrataatsgerecht, dat op dat oogenblik niet bestond bij gebreke van den magistraat“.

Het laat zich begrijpen, dat dit soort willekeurige wetsinterpretatie, in flagranten strijd met de beginselen van het geldende strafrecht er niet toe medewerkte de politierechtspraak populair te maken. Behalve het laatstgenoemde geval, dat meer op het terrein van het bewijsrecht ligt, toonen de vermelde voorbeelden duidelijk aan, hoe het arbitraire karakter in de gedachtensfeer der bestuursambtenaren voortleefde. Met overschrijding zelfs van de grenzen der analogische interpretatie, werd de strafbaarheid aangenomen op grond van de *wensche-lijkheids-gedachte* bepaalde buiten de wettelijke omschrijving vallende handelingen onder de strafwet te brengen.

Een poging der Regeering om deze willekeur te bestrijden, door in 1908 een regeling vast te stellen, waarbij aan het indienen van gratieverzoeken een schorsing der tenuitvoerlegging van de straf werd verbonden, had niet de gewenschte gevolgen: men vond dit geheel onvoldoende en wilde er slechts in zien een erkenning der gebreken van het systeem.

Een tweede omstandigheid, tevens verband houdende met het voorgaande, welke reden gaf tot ernstige critiek en ook tot het totstandkomen van een herziening heeft bijgedragen, was *het zich in één hand bevinden van bestuur en rechtspraak*.

Datzelfde bezwaar deed zich trouwens gelden voor de rechtspraak bij de landraden.

De herzieningscommissie voor de wetgeving onder voorzitterschap van Mr. Scholten van Oud-Haarlem, wier werkzaamheden, later voltooid door Mr. Wichers, hebben geleid tot de vaststelling van verschillende reglementen en regelingen, had zich ernstig bezig gehouden met de mogelijkheid tot herziening der landraad-rechtspraak, welke uitoefening door haar zeer werd gelaakt.

Voor een belangrijke voorgestelde wijziging echter, nl. de aanstelling van rechtsgeleerde voorzitters bij de landraden, onafhankelijk van den resident, bleek het tijdstip te vroeg gekozen. Deze stuitte af op het groote belang, dat Baud voor het cultuurstelsel hechtte aan een *onverdeeld gezag over den Inlander*, op de politiek, welke de belangen van den handel nog steeds het zwaarst deed wegen. Bij de vaststelling van het nieuwe Reglement R. O. bij K. B. van 16 Mei 1846 en het Inlandsch Reglement (I. S. 1848 nr. 57) bleven de landraden onder voorzitterschap van residenten en assistent-residenten gehandhaafd, waardoor een eerste poging tot scheiding van administratief gezag en rechtsmacht was mislukt.

Eerst in 1869 (K. B. 5 Mrt. nr. 3, I. S. nr. 47) zien wij het principe aanvaard om de ambtenaren van gewestelijk en plaatselijk bestuur te ontheffen van het voorzitterschap der Inlandsche rechtbanken ten gunste van rechtskundigen „zulks overal, waar het behoud van het bestaande niet, wegens het zeer gering aantal rechtszaken of andere bijzondere plaatselijke bedenkingen, verkieslijk is”.

Een K. B. van 1873 (ddo. 4 Februari nr. 14, I. S. nr. 157) machtigt de Indische Regeering tot verdere ontlasting der residenten van rechterlijke functiën, tot uitbreiding van de rechtsbevoegdheid van residentiegerechten en landraden, terwijl na 1885 (I. S. 91) in landraadzaken de verwijzing naar de terechtzitting

niet meer plaats heeft door den resident, doch door den landraad-voorzitter.

Bij de politierechtspraak zag het er voorshands nog anders uit; een dergelijke ontwikkeling zou hier heel wat minder snel plaats hebben.

In aanmerking genomen den tegenstand van ambtelijke zijde, welke de Commissie Scholten van Oud-Haarlem bij haar strijd om den juridischen landraad-voorzitter reeds had ondervonden, terwijl ook in latere tijden het bestuur ¹⁾ groote waarde aan de rol bleef hechten als een soort vaderlijke tuchtroede, het nijpend tekort aan juristen, dat bij de invoering van den landrecht-jurist zich in nog grootere mate zou doen gevoelen dan bij de instelling van den juridischen landraad-president, de gedachte aan de financieele consequenties, liet het zich aanzien dat deze strijd geen gemakkelijke zou zijn.

Dat het ten slotte toch tot een geheel nieuwe regeling is gekomen is hoofdzakelijk te danken aan overwegingen van politieke aard. In de Maleische en in de Chinese pers kwam meer en meer de ontevredenheid tot uiting der Inlanders en Chineezzen, die zich met het groeien van hun zelfbewustzijn op menig gebied zeer voelden ten achter gesteld bij de Europeanen en de Japanners, speciaal wat betreft de rechtspraak en in het bijzonder de zoogenaamde rechtspraak op de rol. Berechting door het bestuur, speciale straffen, waarover straks meer, de lichtvaardigheid, waarmede zij, hetzij als beklagde, hetzij als getuige, werden opgeroepen, de gemakkelijheid, waarmede op niet-steekhoudende gronden dikwijls tot preventiefstelling en/of huiszoeking werd overgegaan, waren wel de voornaamste bezwaren. Men vroeg met nadruk om gelijk-gerechtigheid, gelijke behandeling en de voor een zuivere rechtspraak noodzakelijke waarborgen.

Onder dezen invloed werd de Regeering doordrongen van de noodzaak om te komen tot een algeheele herziening der

1) Zie o.a. voor dit standpunt: C. F. de Ruyter de Wildt, Politierol en land-gerecht, lezing voor Ned. Ind. Bestuursacademie, Jan. 1917, Koloniaal Tijdschrift, jg. 1917 I, blz. 433.

rechtsbedeeling en koerste zij in de richting van het beginsel der *unificatie in de rechtsbedeeling over de geheele linie*. De nieuwe regeling van de politierol, het Landgerecht-reglement, dat geldt voor alle bevolkingsgroepen (I. S. 1914—317), zou het eerste stuk wetgeving zijn, waarin deze unificatie-idee tot uiting kwam. Voorop stond de bedoeling slechts gegraduateerde rechters als landrechters te doen fungeren, t erwijl het Bestuur als zoodanig werd uitgeschakeld.

Dit unificatie-beginsel werd door den Minister van Koloni en, J. H. de Waal Malefijt, in de Tweede Kamer als volgt beleden (Handel. 1912/13, vergad. 25 Nov. 1912, blz. 782):

„Tot voor korte jaren hebben wij heil gezocht in een zorgvuldige begrenzing en omtuining als het ware van iedere bevolkingsgroep. Inlanders, Europeanen, Chineezen, Arabieren, iedere groep moest zooveel mogelijk hare eigen wetten en eigen rechtsregelen hebben. Maar de tijd van die politiek is voorbij. Het is de meening der Regeering, dat zij moet worden prijsgegeven om plaats te maken voor een politiek, die alle praktische verschillen tusschen de rechtspositie van de Europeanen en de andere bevolkingsgroepen doet verdwijnen, welke niet wortelen in een rassenonderscheid of gegrond zijn op den aard der omstandigheden.”

Hoewel uit de debatten tijdens de behandeling van de Ned. Indische begrooting in de beide Kamers der Staten-Generaal blijkt (zittingjaar 1912/13, Handel. Hoofst. II), dat men zich in het algemeen met de strekking der reorganisatie vereenigen kon, lieten Van Karnebeek in de Eerste- Van den Berg in de Tweede Kamer een pleidooi hooren voor behoud, althans behoud van een groot gedeelte, van den ouden toestand.

Evenzeer stemde men in met het voornemen om voorloopig slechts landrechters in te voeren in de drie hoofdsteden op Java. Ernstige bedenkingen werden echter geopperd tegen het daaraan vastgekoppelde plan van veel grooter strekking: het doorvoeren van het principe voor geheel Java en Madoera.

De toestanden in het binnenland — aldus ongeveer de gehouden betoogen — zijn daar niet naar. Een administratieve rechter heeft daar alles voor. Locale- en taalkennis, bekendheid met menschen en zaken, geschiktheid door opleiding en vroeger bekleede betrekkingen geven hun qualiteiten, welke men

nimmer in die mate bij landrechters kan verwachten, al zijn deze met den besten geest beziel.

Dan — zoo ging men voort — zal deze verandering den gang van zaken bespoedigen noch vereenvoudigen, de landrechter reist rond, houdt zitting op bepaalde dagen en is aan een tijdlimiet gebonden. Men zal moeten wachten, tot hij komt, de berechting zal stagneeren, getuigen zullen gedupeerd worden, enz. Ten slotte zullen de moeilijke personeelsvoorziening en de groote kosten geen geringe obstakels blijken te zijn.

Van Karnebeek waarschuwde als volgt:

„Het wil voorkomen, dat wij hier weder een van die plannen hebben, waartegen in deze discussie zoo terecht gewaarschuwd is. Men laat zich door de groote middelen, waarover men op het oogenblik in de koloniën kan beschikken, verleiden om groote organisatiën, die mooi klinken, die wegsleepend zijn voor een ieder, die vooruit wil, door te zetten en door te drijven zonder noodzakelijkheid.”

en voorts:

„De redeneering van den Minister waarom wij zijns inziens zouden behooren mee te gaan met het denkbeeld om de politierechtspraak door landrechters op Java en Madoera uit te breiden, komt neer op de stelling, dat door scheiding van bestuur en rechtspraak, laatstgenoemde beter wordt. Maar dit is, dunkt mij, slechts een phrase, waarmede niets toegevoegd wordt aan de voor landen met hoogere beschaving juiste theorie van filosofen en rechtsgeleerden, dat bestuurstaak en rechtspraak van elkander gescheiden behooren te zijn. Daarmede is echter de kwestie voor Java en Madoera niet uitgemaakt. Zal de rechtspraak beter worden? Dit is de vraag, waartegen de bedenkingen zich richten en men is er niet van af als men zegt: de rechtspraak wordt beter, men kan er niet van tusschen, het is onvermijdelijk.”

De oppositie ten spijt is de landrechter-jurist werkelijkheid geworden.

Reeds tien jaren na de afkondiging van S. 1914 nr. 317 bleek echter, dat men met de instelling van den rechtskundigen landrechter te hoog gegrepen had en de nuchtere werkelijkheid was voorbij gestreefd. ¹⁾ Bij Ind. St. 1925 nr. 230 werd het twee-

1) Verg. Mr. J. E. Jonkers, Het vooronderzoek en de telastelegging in het landraadstrafproces, 1940, blz. 51, 52.

de lid van artikel 116 quater R.O. dat te voren inhield, dat alleen *plaatselijke omstandigheden* er toe konden nopen de functie van landrechter aan een *niet-rechtskundigen ambtenaar* op te dragen, in veel algemeener zin gewijzigd, zoodat het kwam te luiden: indien *bijzondere omstandigheden* daartoe nopen, kan de functie van landrechter worden opgedragen aan een *ambtenaar van het binnenlandsch-bestuur* dan wel aan een ander daarvoor geschikt geacht persoon.

Zooals Jonkers te aangehaalder plaatse opmerkt, neemt het tweede lid den rechtskundigen landrechter, dien het eerste lid gaf, weer terug, echter met deze beperking, dat bijzondere omstandigheden — een begrip dat zeer rekbaar is — daartoe moeten nopen. Ook ziet ge in dit nieuwe tweede lid van 1925 den in 1914 naar huis gestuurden bestuursambtenaar weer in de oude vesting binnengehaald!

Sedert heeft de Regeering het denkbeeld de geheele strafvordering te unificeeren officieel weder prijsgegeven en is thans het devies: een *geleidelijke gelijkwaardigmaking* van de organisatie belast met strafvervolging tegen niet-Europeanen aan die tegen Europeanen ¹⁾.

Door gebrek aan juristen, waarbij nog kwam, dat slechts weinig juristen dezen werkring, die een sterk eenzijdig karakter droeg, ambieerden, was de instelling van den rechtskundigen landrechter gedoemd te mislukken. Het was onmogelijk alle plaatsen te bezetten overeenkomstig de voorschriften, zoodat de Gouverneur-Generaal reeds in 1917 (S. 575) moest worden gemachtigd „om zoolang en voorzoover niet over een voldoende aantal rechtskundige ambtenaren voor de bezetting van de plaatsen van landrechter kan worden beschikt“, de bedoelde betrekking te kunnen opdragen aan ambtenaren van het binnenlandsch-bestuur c.q. aan andere personen daartoe geschikt geoordeeld.

Ook de financiën spraken mee. In 1925 werd uit bezuinigingsmotieven art. 116 quater lid 2 R.O. in den boven aangegeven zin gewijzigd. Er is nu geen sprake meer van een tijdelijken

1) Jonkers, t.a.p. blz. 116 e.v.

maatregel als in 1917 of van bijzondere plaatselijke omstandigheden.

Van dit voorschrift, dat terugwerkende kracht had tot 1 December 1917, is op ruimen schaal gebruik gemaakt.

Als derde bezwaar tegen de oude politierechtspleging moet genoemd worden het *strafstelsel*. De straffen, die de politierechter kon opleggen, waren allermint geschikt om hem populair te maken. Zij waren oorspronkelijk, behalve gevangenisstraf van ten hoogste acht dagen en geldboete, rottingslagen ten getale van hoogstens twintig (alleen voor manspersonen), blokarrest voor niet langer dan drie dagen en ten-arbeidstelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon voor niet langer dan drie maanden. Rottingslagen en blokarrest verdwenen al spoedig (resp. 1866 en 1873), doch de ten-arbeidstelling (krakal) bleef bestaan tot de invoering van het geünificeerde Wetboek van Strafrecht in 1918 en wel alleen voor Inlanders en Chineezen, hetgeen m.i., meer nog dan de reeds genoemde grieven, kwaad bloed zette.

Zeer juist komt dan ook de opmerking van Van den Berg in de Tweede Kamer voor:

„niet de rechtspraak zelf noch de ongebondenheid der bewijsleer zijn de voornaamste grieven, maar de straf, de ten-arbeidstelling was en is gehaat. Verandert die niet, dan komt het landgerecht in hetzelfde teeken te staan als de politierol“.

Hoewel de instelling der landgerechten, speciaal wat den landrechter-jurist betreft, niet beantwoord heeft aan alle gestelde verwachtingen, moet toch onomwonden worden erkend, dat zij gewichtige voordeelen heeft gebracht. Onder de oude bepalingen bleven er ten aanzien der politierechtspraak vele open vragen bestaan, het Inlandsch Reglement wijdde slechts enkele artikelen (368—379) aan dit onderwerp, terwijl er nu bestaat een uitgewerkt reglement, dat de strafprocedure der kleine misdaad uitvoerig regelt.

Dat de rechters niet allen, ja, voor het meerendeel niet, rechtskundigen zijn en in vele gevallen bestuursambtenaren — volgens de laatste hier te lande beschikbare gegevens (Re-

geeringsalmanak N. I. 1939) zijn er onder de 57 op Java en Madoera werkzame landrechters 22 juristen, waarvan er 7 tegelijkertijd het ambt van landraadvoorzitter bekleeden, van de overige 35 landrechters zijn 27 ambtenaar bij het binnenlandschbestuur — voel ik voor dit soort rechtspraak niet aan als een onoverkomelijk bezwaar. Ook in het moederland treedt als plaatsvervangend kantonrechter meermalen op een niet-jurist.

Voor een bevredigende rechtsbedeeling zal het echter noodzakelijk zijn, dat de bestuursambtenaar, die plaats neemt op den rechterstoel, zich er van bewust is, dat hij als *rechter* fungeert en in het rechtsgeding *primair* zijn de *rechtsbelangen*, niet de bestuursbelangen. Voor mij is de voornaamste winst, die het landgerecht-reglement op het terrein der rechtsbedeeling heeft gebracht, niet zoozeer gelegen in den landrechtjurist als wel in de processueele waarborgen, welke de uitvoerig uitgewerkte procedure aan Inlanders en Chineezten ten deel deed vallen.

Daarnaast is in de procedure in ruime mate rekening gehouden met de eischen van het algemeen belang. Het bewijsrecht, waaraan een afzonderlijk hoofdstuk zal worden gewijd, getuigt van een groot begrip voor de belangen der gemeenschap naast die van het individu.

Ten slotte nog een enkele opmerking over den omvang der werkingssfeer van het landgerecht-reglement.

In den aanvang strekte deze zich slechts uit over Java en Madoera ¹⁾. Allengs heeft echter ook in de rechterlijke organisatie der buitengewesten een aantal landgerechten zijn intrede gedaan, totaal thans acht in getal (I. S. 1936 nrs. 136, 142, 149, 150).

De regeling hiervoor is neergelegd in de hoofdstukken I en IV van het Rechtsreglement Buitengewesten, beide titel VII. In het eerstgenoemde vinden wij bepalingen overeenkomende met die in hoofdstuk II A van het Reglement R. O., in het laatste

1) Aanwijzing vestigingsplaatsen landger. en gebiedsomschrijving Java en Mad. S. 1936 — 133, Vorstenlanden S. 1936 — 134.

de toepasselijkheidsverklaring van het landgerecht-reglement en enkele wijzigingen noodzakelijk voor aanpassing aan de omstandigheden.

Een afzonderlijke behandeling voor de gewesten buiten Java en Madoera is dus niet noodig, slechts zij vermeld, dat daar nu in bepaalde streken de toestand is ontstaan, welke men op Java en Madoera niet wenschte ¹⁾, nl. dat landrechters, residentierechters en magistraten naast elkaar werken en voor berechting van dezelfde zaken verschillende procedures worden toegepast, al naar gelang de delinquenten zijn Europeanen dan wel Inlanders of Vreemde Oosterlingen.

Opvallend is, dat men in de Buitengewesten niet alleen in de groote bevolkingscentra landgerechten aantreft, zooals men in een beginstadium zou verwachten en eerst op Java ook het geval was, doch ook in kleinere oorden als Fak-Fak (1939) en Hollandia (1934), in het verre Oosten van den Archipel.

De redenen hiervoor zijn zuiver te zoeken in de behoeften der praktijk, welke zich deden gelden in verband met bijzondere geografische verhoudingen. Zoo vond de instelling van het gerecht in laatstgenoemde plaats (Hand. Volksr. 1933/34) haar oorzaak in het feit, dat de justitiabelen voor allerlei kleine overtredingen terecht moesten staan voor den residentie-rechter te Manokwari, gelegen op een afstand van ongeveer 500 mijlen over zee, hetgeen na vestiging van een aantal kolonisten in het Noord Oosten van Noord-Nieuw-Guinea een onhoudbare toestand was.

Een nadere beschouwing van den gang der procedure, waarmee ik mij in de volgende bladzijden bezig houd, zal aantoonen, dat het Landgerecht-Reglement (*zie bijlage B*), uit hoofde van hetgeen daarin wordt bepaald, in menig opzicht een zeer bijzondere plaats inneemt tusschen de andere Indische regelingen van strafprocesrecht en alleszins onze aandacht waard is.

1) Begrootingsdebatten Ned. Indië, Hand. Tweede Kamer 1912/13, Hoofdstuk II.

EERSTE HOOFDSTUK.

DE BEVOEGDHEID VAN HET LANDGERECHT. (194)

De competentie van een rechterlijke instantie bepaalt in zekere mate tevens den aard der procedure. Hoe eenvoudiger de zaken zijn, welke bij het college competeeren, des te beknopter zal ook de opzet van het geding zijn.

Trekken we in dit opzicht een vergelijking tusschen de verschillende gouvernements-strafrechters en beginnen we bij de laagst in rang zijnde, de districts- en regentschapsgerichten, dan is opvallend, hoe summier deze strafprocedures in de wet geregeld zijn. De wet geeft voor deze colleges, die kennis nemen van overtredingen, gepleegd door eigenlijk gezegde inlanders, waarop respectievelijk geldboete van ten hoogste drie gulden is gesteld en hechtenis van niet meer dan zes dagen of geldboete van maximaal tien gulden, slechts enkele richtlijnen van processueelen aard aan, zoodat veel wordt overgelaten aan het beleid van deze landelijke rechters. De eigenlijke rechters, die het vonnis wijzen, zijn het districtshoofd of de regent dan wel hunne plaatsvervangers, terwijl rondom hen zijn geschaard eenige inlandsche hoofden, die een adviseerende stem hebben.

Op deze gerechten volgt, wat competentie betreft, het landgerecht, over welks bevoegdheid straks uitvoerig zal worden gehandeld.

Hier is het vooronderzoek, de gang der procedure, ook het bewijsrecht, dat op belangrijke punten afwijkt van dat voor de landraden en de raden van justitie, niet in groote lijnen, doch tot in bijzonderheden in de wet vastgelegd. Met den omvang der competentie, die veel uitgebreider is dan die der juistgenoemde gerechten, is ook de regeling der procedure uitvoeriger geworden. Vergeten we hierbij ook niet, dat de opzet van het landgerecht-reglement is geweest, dat defi-

nitief de landrechter-jurist zijn intrede zou doen. En al is hij thans bij verschillende landgerechten weer vervangen door den bestuursambtenaar, het laat zich aanvoelen, dat deze rechtspraak, van ouds in een slechten reuk staande, voor haar welslagen een fundamenteele en uitvoerige regeling der procesvoering moeilijk ontberen kan.

Boven deze gerechten staan de landraden en de raden van justitie, welke, al naar gelang de beklagde behoort tot de niet-Europeanen- of de Europeanen-groep, kennis nemen van de meer gewichtige strafzaken, t.w. alle misdrijven en de zwaardere overtredingen met een hooger maximum dan vijf honderd gulden geldboete of drie maanden hechtenis. Te hunnen aanzien geeft de wet een nog breeder opgezette procesregeling, terwijl de *unicus iudex*, dien we aantreffen bij de drie juistgenoemde gerechten, hier plaats maakt voor collegiale rechtspraak (voorzitter en twee leden).

Komende tot de bespreking van de zoogenaamde *absolute* competentie, — in tegenstelling met de *relatieve* competentie, die ons leert bij welken *bepaalden* rechter van een *bepaalde* soort we moeten zijn — dient vooraf de opmerking te worden gemaakt, dat het in de R. O. gevolgde systeem der bevoegdheid-bepaling het volgende is: de wet begint te bepalen, welke de bevoegdheid is der lagere rechters en wat aan deze is opgedragen valt vanzelf buiten de rechtsmacht der hoogere. Eerst stelt zij vast de bevoegdheid van het districtsgerecht, daarna die van het regentschapsgerecht en vervolgens die van het landgerecht. Ten slotte die van de landraden, de raden van justitie en het Hooggerechtshof. In de competentie-regeling van het regentschapsgerecht (art. 83 sub 2° R. O.) komt reeds de restrictie voor „voorzover die feiten niet behooren tot de bevoegdheid van het districtsgerecht”, terwijl in artikel 116 novies R. O., dat de absolute competentie van de landgerechten regelt, met betrekking tot de overtredingen eveneens de beperking wordt gesteld: *en welke niet ter kennisneming aan andere rechters zijn opgedragen*.

Bezien we artikel 116 novies van meer nabij, dan leert het ons, dat de strafbare feiten, waarvan het landgerecht kennis

neemt, te onderscheiden zijn in twee rubrieken: *overtredingen* en de zoogenaamde *lichte misdrijven*.

Het lid onder a geeft aan, welke overtredingen het zijn, die bij den landrechter competeeren. Als grens is gesteld een strafbedreiging van *hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste vijf honderd gulden*. Is de straf op overtredingen gesteld dus hooger dan drie maanden hechtenis of vijf honderd gulden geldboete, dan competeeren deze feiten niet meer bij het landgerecht, doch bij den raad van justitie of den landraad, al naar gelang van den landaard der justitiabelen. Ditzelfde is het geval, indien, in stede van hechtenis, gevangenis is bedreigd.

Welke feiten overtredingen zijn, hetgeen van belang is, zowel voor het formeele als voor het materieele recht, wordt ten aanzien van verschillende wetgevers eens en voor altijd bepaald in de wettelijke regelingen, die hun strafwetgevende bevoegdheid bepalen (zie bijv. de ordonnantie in I. S. 1927—346, houdende, dat feiten bij regeeringsverordening strafbaar gesteld, overtredingen zijn, art. 69 lid 3 Provincie-ordonnantie, art. 62 lid 4 Regentschapsordonnantie, art. 79 lid 4 Stads-gemeente-ordonnantie op Java, art. 60 lid 4 Stads-gemeente-ordonnantie Btg., art. 53 lid 4 Groeps-gemeenschaps-ordonnantie, art. 13 lid 3 Inlandsche gemeente-ordonnantie Btg., art. 17 lid 2 Vorstenlandsche Waterschapsordonnantie, welke artikelen respectievelijk inhouden, dat de door deze corporaties strafbaar gestelde feiten overtredingen zijn), terwijl, wanneer dit niet het geval is, de wetgever zelf dit in het wetgevend product zal moeten bepalen. Zoo zullen de ordonnantie-wetgever, de hoofden van gewestelijk bestuur, die gebruik maken van hunne bevoegdheid keuren in het leven te roepen (I. S. 1858 nos. 17 en 18), de plaatselijke raden, in hunne regelingen uitdrukkelijk moeten stipuleeren met welk soort strafbare feiten we te doen hebben.

Over het algemeen zullen zich in dit opzicht geen moeilijkheden voordoen; alleen in geval de wetgevende autoriteit na laat te vermelden, hoe hij een bepaald strafrechterlijk voorschrift wenschte te zien beschouwd — misdrijf of overtreding —

zal twijfel rijzen, of eenige rechter, en zoo ja welke, ter zake bevoegd is. Een dergelijk verzuim heeft plaats gehad in de „Zegelverordening 1921”, hetgeen voor het Hof in een cassatie-procedure aanleiding was het ingesteld beroep tot cassatie in het belang der wet van den procureur-generaal te verwerpen, omdat, waar de wet had nagelaten aan te duiden of het strafbaar gestelde feit misdrijf of overtreding was, geen rechter bevoegd was het feit te berechten, kunnende speciaal de landrechter niet aan artikel 116 novies R. O. de macht daartoe ontleenen (arr. 2 Febr. 1923, T. 118 blz. 49).

Naar aanleiding van dit arrest is toen aan artikel 117 dier zegelverordening een nieuw tweede lid toegevoegd, inhoudende, dat de in deze verordening strafbaar gestelde feiten werden aangemerkt als overtredingen met uitzondering van die, strafbaar gesteld bij artikel 122, welke als misdrijven werden beschouwd (S. 1923—104). Intusschen is artikel 117 weder ingetrokken. Door wijziging van het strafstelsel in de zegelverordening kwamen alle bedreigde boeten en verhoogingen meer overeenkomstig hun karakter te vallen onder *administratieve boeten* en werd aan artikel 122 een derde lid toegevoegd houdende bepaling, dat de in dat artikel strafbaar gestelde feiten als misdrijven worden beschouwd (S. 1936—692, Hand. Volksraad 36/37, bijl. ond. 40).

De tweede groep strafbare feiten, waarvan de landrechter kennis neemt, zijn de zoogenaamde *lichte misdrijven*, in artikel 116 novies der R. O. onder b limitatief opgesomd. Het zijn lichte dierenmishandeling, lichte mishandeling, lichte diefstal, lichte verduistering, lichte oplichting, bedrog bij koopovereenkomst (indien de waarde van het genoten voordeel niet meer bedraagt dan vijf en twintig gulden), vernieling of zaakbeschadiging (indien de waarde van het veroorzaakte nadeel niet meer bedraagt dan vijf en twintig gulden en het dier niet behoort tot die genoemd in art. 101 W. v. S.), lichte begunstiging en eenvoudige belediging.

De min of meer tweeslachtige aard van deze delictsvormen, die eenerzijds misdrijven blijven en anderzijds als overtredin-

gen moeten worden beschouwd, terwijl bovendien bij hunne invoering niet alle daarvoor in aanmerking komende regelingen hieraan werden aangepast, heeft in de praktijk der rechtspraak, in het bijzonder wat betreft de competentie, tot velerlei moeilijkheden en verschil van meening aanleiding gegeven.

Op zichzelf zijn de lichtere vormen van deze delicten in de Indische strafwetgeving niet iets nieuws. In de oude wetboeken werden deze lichtere vormen echter beschouwd als *overtredingen* en als zoodanig ook ter beslissing aan de lagere rechters opgedragen. Het nieuwe is dus, dat de strafwet van 1918 ze niet meer onderbracht onder overtredingen, doch een nieuw instituut, dat der lichte misdrijven, in het leven riep.

Eenvoudige belediging en dierenmishandeling zijn van lateren datum (S. 1920—472, S. 1934—644); de opneming hiervan voldeed aan een dringende behoefte.

Vóór 1920 moesten de eenvoudige scheldzaken, zoo veelvuldig voorkomend in het Indische volksleven, door den landraad worden behandeld, een onnoodige vermeerdering van landraadzaken en een ongewenschte vertraging in de afdoening.

De Nederlandsche strafwet kent dit soort delicten, afzonderlijk strafbaar gesteld en beslissend voor de competentie, niet. Wat er op lijkt is het misdrijf van strooperij (314 Ned. W. v. S.), dat eenige gelijkenis vertoont met lichten diefstal. De daarbij wederrechterlijk toegeëigende voorwerpen of stoffen, zooals klei, bagger, zand, aarde, veen, enz. zullen over het algemeen geen grootere waarde vertegenwoordigen dan vijf en twintig gulden. Hoewel een misdrijf, wordt dit feit ter kennis van den *kantonrechter* gebracht.

Ook kent de Nederlandsche wet, evenals trouwens de Nederlandsch-Indische strafwet, strafbare feiten, welke in afzonderlijke artikelen in diverse graden van strafbaarheid worden omschreven, doch eigenlijk alle hetzelfde misdrijf betreffen. Ik doel hier o.a. op de bijzondere valscheidsdelicten in de artikelen 228 t/m 231 Ned. W. v. S., vergeleken met het algemeene valscheidsartikel van art. 225. Deze hebben echter niet hetzelfde karakter als de lichte misdrijven, omdat zij niet ter

berechting zijn opgedragen aan een bijzonderen daartoe aangewezen rechter¹⁾.

Zooals uit de opsomming der lichte misdrijven blijkt, is hun aantal gering. Dit heeft aanleiding gegeven tot een pleidooi hier en daar om aan dat instituut uitbreiding te geven, zoo door Winckel, die zonder daarvoor nadere motieven op te geven, het aantal wil vermeerderen en door Hesselink²⁾.

De bezwaren van laatstgenoemde, eerstens een te klein strafmaximum in het algemeen, doch vooral bij samenloop en recidive en ten tweede een onvoldoende ontlasting van landraden en raden van justitie in kleine zaken, zijn inmiddels grotendeels door verschillende wetswijzigingen achterhaald. In het eerste bezwaar werd voorzien bij het derde lid van artikel 64 W. v. S. en bij art. 70 bis, beide ingevoegd in 1931 (S. 240), op welke wetswijziging ik nader terugkom.

Om aan de overbelasting van de landraden tegemoet te komen, stelde Hesselink voor òf alle strafvervolgingen in eersten aanleg voor een alleen-rechtsprekenden rechter te brengen, òf de competentie der landgerechten uit te breiden tot b.v. alle feiten, waartegen hoogstens vijf jaren gevangenisstraf of hechtenis of geldboete wordt bedreigd. De regeling van de summiere procedure bij de landraden, welke 1 Jan. 1935 is ingevoerd (art. 334 e.v. I. R.) en de instelling van den politierechter bij de raden van justitie op 15 Dec. 1932 (art. 187 e.v. R. Sv.) zijn intusschen aan de behoefte van eenvoudiger en sneller rechtspraak in belangrijke mate tegemoet gekomen. Onder deze omstandigheden komt het mij niet aanbevelenswaardig voor met het van den aanvang af bij de competentieregeling van de landgerechten gevolgde systeem, nl. dat het landgerecht *alleen* kennis nemen zou van *overtredingen* en *lichte misdrijven*, te breken en aan dit gerecht mede op te dragen de afdoening van andere misdrijven van lichter aard,

1) Vgl. Geschiedenis v/h Wetboek v. Strafr. voor Ned. Indië, uitg. J. H. de Bussy 1918, blz. 192.

2) W. A. P. F. L. Winckel, Rechtsbedeeling onder de Inlanders en daarmee gelijkgestelde personen in Ned. Indië, 1920, § 51; Mr. E. Hesselink, „Lichte misdrijven“, T. 113, blz. 23.

b.v. slaan onder echtgenooten of van een kind door zijn vader (art. 356, 1° W. v. S.), huisvredebreuk (167), diefstal van klein vee (geit), het maken van gedruisch op een vergadering (174), opschudding veroorzaken op de terechtzitting of de plaats, waar een ambtenaar dienst doet (217), welke feiten competeeren bij den landraad of raad van justitie.

Afgescheiden nog van het feit, dat een dergelijke keuze uit de vele andere lichtere misdrijven, die de strafwet kent, zeer willekeurig zal zijn, is de summiere procedure bij de landraden en het instituut van den politierechter, in welke beide gevallen we te doen hebben met een alleen-rechtsprekenden rechter, juist in het leven geroepen om de meer eenvoudige en lichte misdrijfzaken af te doen. Het criterium, dat voor deze wijze van afdoening geldt, is, dat geen zwaardere straf dan *gevangenisstraf van één jaar* dient te worden opgelegd en dat de zaak *van eenvoudigen aard* is, bepaaldelijk ten aanzien van het bewijs en de toepassing der wet (art. 188 R. Sv., 335 I. R.). Op deze wijze zijn de eenvoudige en lichtere misdrijfzaken reeds ondergebracht bij een alleen-rechtsprekenden rechter-landraadvoorzitter, voor wat betreft de Inlanders, Vreemde Oosterlingen en Chineezzen, en bij den politierechter, wat betreft de Europeanen, zoodat er voor een uitbreiding van de competentie van den landrechter op dit terrein onder de huidige wetgeving geen reden meer is. Zaken, die wegens hun ingewikkeldheid of hun zwaarte niet thuisbehooren bij deze alleen-rechtsprekende rechters, kunnen vanzelfsprekend niet in behandeling gegeven worden aan den landrechter.

Welke nu zijn de competentiemoeilijkheden, waarvan hierboven gewag werd gemaakt en waarmede de rechter in verband met de invoering der lichte misdrijven te maken had?

In de eerste plaats art. 315 lid 1 I. R., dat het volgende bepaalt: Wanneer de landraad den beklagde schuldig oordeelt, zal hij hem de op het feit gestelde straf opleggen, ook wanneer het uit het onderzoek op de terechtzitting mocht gebleken zijn, dat het feit slechts een *overtreding* daarstelt.

Blijft de landraad, aldus de zich aan den rechter opdringende

vraag, ook bevoegd, wanneer uit het onderzoek blijkt, dat het feit valt onder de *lichte misdrijven*? Of moet dan verwijzing naar het landgerecht plaats hebben?

Winckel in zijn „Rechtsbedeeling“ (blz. 188), handelende over dit artikel, schrijft:

„Art. 305 I. R. (thans: art. 315) zag op het geval, dat het feit als misdrijf bij de acte van verwijzing was ten laste gelegd, bij het onderzoek ter zitting bleek een feit van minder beteekenis te zijn en als overtreding bij den politierechter (thans het landgerecht) te huis te behooren. Hier moest de landraad niet op de nader gebleken bevoegdheid letten en de zaak berechten. Was b.v. het misdrijf van diefstal ten laste gelegd en bleek het slechts de overtreding van diefstal te zijn, dan moest de rechter de zaak toch afdoen, hoewel eigenlijk de zaak ter politierol thuis behoorde. Vereenvoudiging was natuurlijk door het artikel bedoeld”,

en iets verder:

„Het art. 305 is bij de Inv. Verord. gewijzigd, maar houdt feitelijk geen rekening met de gewijzigde omstandigheden. Immers na onderzoek ter terechtzitting kan het feit 'misdrijf' blijven, wat niet langer afhangt van de waarde van het gestolene, maar toch de wenschelijkheid van afdoen door den landraad voortbestaan, niettegenstaande eigenlijk de landrechter bevoegd is. Als b.v. diefstal van een voorwerp ter waarde van vijf en twintig gulden is ten laste gelegd, waarom moet dan onbevoegdverklaring volgen, als het slechts tien gulden waard blijkt? De volstreekte bevoegdheid is onbetwist van openbare orde en afdoening door den landraad is thans uitgesloten”.

Winckel, den nadruk leggende op het *dwingende* karakter van de absolute competentie is dus van oordeel, dat in dit geval de landraad, cq de raad van justitie, de zaak niet zelf kan afdoen, doch haar moet verwijzen naar den landrechter. Met allen eerbied voor dezen kundigen schrijver, ben ik toch van oordeel, dat zijn opvatting, vooral gezien in het licht der historie, niet alleen onbevredigend, maar ook onjuist is.

Zooals boven werd opgemerkt, werden de lichte vormen van misdrijf — al kende men toen het type lichte misdrijven als zoodanig nog niet — in de afgeschafte wetboeken reeds onderkend.

Zoo stond lichte diefstal — Winckel vermeldde het reeds —

en ook lichte mishandeling, als *overtreding* ter kennisneming van den politierechter.

Wat is nu de bedoeling geweest van de invoering van het *lichte misdrijf* in het Wetboek van Strafrecht van 1918?

In de officieele stukken kan men in de Algemeene Beschouwingen op het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht daarover het volgende lezen: ¹⁾

„Het doel, dat men met deze lichte vormen beoogde, was de berechting van deze feiten te onttrekken aan de landraden en raden van justitie en deze te brengen tot de competentie van politie- of residentierechter. De redenen waren bij de Inlandsche rechtspleging vrees voor overstelping met werkzaamheden bij de landraden, gepaard met de wenschelijkheid van een snelle eenvoudige en weinig kostbare wijze van behandeling dezer zaken.

Lichte mishandeling en kleine diefstallen werden reeds van oudsher door den politierechter of den lageren inlandschen rechter berecht; dat stelsel werkte goed, men wilde daarin geen verandering brengen.

Ten aanzien van Europeanen deed zich het gemis aan lichte vormen, in het bijzonder van mishandeling, steeds sterker gevoelen. Vervolgingen ter zake van het toebrengen van slagen, welke geen of slechts een onbeduidend lichamelijk letsel ten gevolge hebben, komen in Nederlandsch-Indië veelvuldig voor. Behalve dat de werkzaamheden der raden van justitie, tot wier kennisneming die misdrijven behoorden, daardoor belangrijk werden vermeerderd, veroorzaakten die vervolgingen, uit hoofde van het zeer uitgestrekte rechtsgebied dier rechtbanken, groot ongerief en materieel nadeel, zowel aan de beklagden als aan de getuigen, die soms verre en moeilijke reizen zelfs overzee moesten ondernemen om voor den rechter te verschijnen, waarmede veel tijdverlies en groote kosten gemoeid waren, buiten alle verhouding staande tot de gepleegde feiten, welke steeds met een kleine geldboete of vrijheidsstraf werden gestraft.“

Noodzaak tot vereenvoudiging ten gerieve van alle deelhebbers aan het proces was dus de reden.

Bestaat er nu op grond van de historie bezwaar tegen de uitdrukking *overtreding*, gebezigd in art. 315 I. R. en idem in art. 167 R. Sv. ¹⁾ in dezen ruimen zin op te vatten, dat daaronder mede begrepen zijn de lichte misdrijven, een type strafbare

J. G. v. Kistg.
1) Geschiedenis Wetb. v. Strafr. vr. Ned.-Indië, uitg. de Bussy 1918, blz. 193.

feiten, dat aan den wetgever, toen hij de juistgenoemde artikelen in het leven riep, nog onbekend was, terwijl hij bij de door hem later gemaakte onderscheiding van lichte misdrijven kennelijk aan den in juistgenoemde artikelen gebezigten term „overtredingen” onvoldoende aandacht heeft geschonken? Welk een letterknechterij, geheel indruischende tegen den gebruikelijken wetsuitleg van dezen tijd, om in tegenovergestelde richting te redeneeren!

Veel onnuttig werk, kosten en tijdverspilling, waarvan noch de beklagde noch iemand anders eenig profijt trekt, zouden er het gevolg van zijn.

Ook de jurisprudentie huldigt het door mij verdedigde standpunt. De landraad te Telok Betong (vonnis 23 Juli 1938, T. 148 blz. 811) paste artikel 614 lid 1 R. Btg., hetwelk geheel gelijk-luidend is aan art. 315 lid 1 I. R., toe, toen gebleken was, dat het door den beklagde gepleegde feit een licht misdrijf opleverde en des beklagdes raadsman de exceptie van onbevoegdheid opgeworpen had.

Het college voerde hiervoor aan, „dat het op grond van artikel 614 R. Btg. en de geschiedenis van deze wetsbepaling van oordeel is, dat het de zaak aan zich kan houden, waar het toch stellig niet in de bedoeling van den wetgever kan hebben gelegen, dat slechts indien het feit — waaraan een beklagde schuldig verklaard wordt — een overtreding in den zin van het Wetboek van Strafrecht zou opleveren, de landraad zelf straf zou mogen opleggen, terwijl, indien het een licht misdrijf zou betreffen, zulks den landraad verboden zou zijn”.

Tot een gelijke slotsom komt door logische en historische interpretatie Tirtoprodjo in het Indisch Tijdschrift van het Recht (deel 131, bladz. 498).

Dezelfde moeilijkheid doet zich bij het reeds vermelde art. 167 R. Sv. in de Europeesche rechtspraak voor.

Ook deze rechter stelde zich op het standpunt, dat het begrip overtreding in dit artikel in ruimen zin moet worden opgevat. Zoo besliste bij beschikking van den 21sten September 1921 (T. 117, blz. 238) het Hooggerechtshof, dat „de raad van justitie op grond van het bepaalde in het aangehaalde artikel de be-

trekkelijke zaak terecht aan zich had gehouden enz.". Ook het arrest van 22 Augustus 1923 gaat van dezelfde gedachte uit en overweegt, „dat de uitdrukking 'overtreding' in artikel 167 lid 1 werd gebezigd in verband met het destijds geldende strafstelsel der vorige strafwetboeken, dat de lichte vormen van misdrijf, bedoeld bij artikel 116 novies sub b R. O., kende als overtredingen en bij de invoering van het nieuwe strafwetboek niet bleek van eenige bedoeling van den wetgever om aan het, vermoedelijk bij verzuim onveranderd gelaten, artikel 167 (1) R. Sv. een andere beteekenis en strekking te geven" (T. 120, blz. 74).

Een andere vraag, welke aanleiding heeft gegeven tot moeilijkheden in verband met de competentie, is die van den invloed der strafverzwarende omstandigheden, hetzij algemeene, hetzij bijzondere.

Blijft bij aanwezigheid van deze omstandigheden het karakter van licht misdrijf bewaard of niet?

Wat is in dit opzicht het geval, indien een ambtenaar door het begaan van een strafbaar feit een bijzonderen ambtsplicht schendt of bij het begaan van een strafbaar feit gebruik maakt van macht, gelegenheid of middel hem door zijn ambt geschonken? De straf kan dan met een derde worden verhoogd (art. 52 W. v. S.).

Voor een juist begrip kan de historie ons te dezen aanzien den weg wijzen. De Memorie van Toelichting op het Wetboek v. Strafrecht zegt in dit verband nl. het volgende: ¹⁾

„In het ontwerp W. v. Str. voor Inlanders vindt men in Titel XXXII nog een drietal bepalingen aangaande eenige lichte misdrijven. Men heeft echter gemeend deze niet in het ontwerp te moeten opnemen. Volgens de eerste dezer bepalingen worden de lichte vormen van misdrijf, tegen den eigendom gepleegd, uitgesloten, indien deze feiten door ambtenaren onder eene der in art. 41 (= 52) vermelde omstandigheden gepleegd zijn. Men is het niet eens met de in de toelichting daarvoor opgegeven reden, dat de straf tegen den lichten vorm bedreigd in

1) Geschiedenis Wetb. v. Strafr. vr. Ned.-Indië, uitg. de Bussy 1918, blz. 194.

deze gevallen te laag is, en acht het onverdedigbaar hetzelfde feit, bijv. den lichten vorm van diefstal, door niet-ambtenaren gepleegd met ten hoogste drie maanden en door een ambtenaar gepleegd onder toepasselijkheid van bovengenoemd artikel (52) met ten hoogste 5 plus $\frac{1}{3}$ van 5 = 6 jaren en acht maanden vrijheidsstraf strafbaar te stellen. De straf zou in dit geval meer dan het vijf en twintigvoud bedragen van die, welke aan een niet-ambtenaar zoude kunnen worden opgelegd en daarvoor is niet de minste reden. Men meent het daarom voldoende hier de gewone verhooging met een derde te behouden, temeer omdat in dit geval de ambtenaren daarenboven toch al administratief gestraft zullen worden."

Duidelijk blijkt hieruit, dat de wetgever het lichte misdrijf als zoodanig onder de omstandigheden van artikel 52 behouden wenschte te zien.

Is er sedert het opstellen van deze toelichting eenige omstandigheid ontstaan om bij de tegenwoordige rechtspraktijk van dit standpunt af te wijken?

Geenszins, dezelfde argumenten zijn nog steeds onverminderd van kracht; noch wijziging in de strafwet noch andere motieven kunnen worden aangevoerd om het innemen van een ander standpunt te rechtvaardigen. Op grond hiervan kan dus worden aangenomen, dat het lichte misdrijf niet van karakter verandert, wanneer het gepleegd wordt onder de omstandigheden van artikel 52.

Wat hier betoogd is ten aanzien van de verzwarende omstandigheden van artikel 52 W. v. S., geldt evenzeer voor de verzwarende omstandigheden van recidive.

Ook de tendenz der rechtspraak beweegt zich in deze richting. In een arrest van 30 Mei 1923 (T. 120, blz. 221) overweegt het Hof in zake „lichte oplichting", begaan onder de verzwarende omstandigheden van art. 52 W. v. S., dat „de aard van het misdrijf tot de kennisneming waarvan de rechter in deze geroepen is" door deze omstandigheden niet veranderd wordt.

Dezelfde meening wordt geuit in een arrest van 16 December 1930 (T. 133, blz. 530), waarin o.m. overwogen wordt: „dat waar de primair ten laste gelegde feiten — het misdrijf van lichte oplichting begaan onder de strafverzwarende omstandigheid van artikel 52 W. v. S. — waarvan beklaagde is vrijgesproken, niet behooren tot de competentie van den raad van justitie,

doch van den landrechter, de raad niet bevoegd was in een onderzoek naar het al of niet bewezen zijn van de primaire telastelegging te treden enz."

Een andere meening wordt voorgestaan door Lekkerkerker in een artikel getiteld: „Art. 372 jo 52 of art. 373 W. v. S.?" wiens argumenten worden bestreden door Tjitrosoedibio (resp. T. 128, blz. 238; T. 131, blz. 502).

Eerstgenoemde gaat er van uit, dat artikel 373 W. v. S. (lichte verduistering) slechts inhoudt een regel van *straf-toemeting* en artikel 372 (verduistering) het eigenlijke delict vermeldt, zoodat naar zijn oordeel een gewone (particulier) verduisteraar, wien lichte verduistering wordt ten laste gelegd, veroordeeld moet worden niet krachtens art. 373 alleen, doch krachtens art. 372 jo 373.

Op m.i. goede gronden wordt dit door Tjitrosoedibio betwist. Deze wijst er op, dat de strafwet van 1918 gebroken heeft met het stelsel van verzachtende omstandigheden, hetgeen o.m. blijkt uit het algemeen minimum van één dag.

Het feit, dat het verduisterde niet bestaat in vee en de waarde niet meer bedraagt dan vijf en twintig gulden, hetgeen voor lichte verduistering een vereischte is, is niet een *straf-verlichtende*, doch *strafbepalende omstandigheid*.

Hieruit en ook uit de eigen qualificatie (lichte verduistering) valt af te leiden, dat sprake is van een zelfstandig delict. Een-zelfde toestand is aanwezig bij het delict van kinderdoodslag (341) en kindermoord (342), waar ook het *moeder-zijn* niet is een strafverminderende, doch een strafbepalende omstandigheid.

Algemeen uitgedrukt, zijn dus die omstandigheden, welke het feit stempelen tot een zoogenaamd licht misdrijf, geen strafverminderende, doch strafbepalende omstandigheden. Het zijn *elementen* van het delict.

Ook in de volgende beslissing nam de rechter aan, dat de subjectief verzwarende omstandigheid van recidive den aard van het strafbare feit onaangetast liet. De landrechter te Poerweredjo verklaarde zich bij zijne beschikking van 28 December 1938 (T. 150, blz. 470) onbevoegd om kennis te nemen van

de overtreding, omschreven en strafbaar gesteld in art. 523 W. v. S., al is deze bij *herhaling* gepleegd. Op dit feit — zonder reden nalaten van wettiglijk gevorderde heeren-, gemeente- of cultuurdiensten — staat normaal ten hoogste drie dagen hechtenis of tien gulden geldboete, weshalve ingevolge art. 83 sub 2 der R. O. het regentschapsgerecht de competente rechter is. Ingevolge het tweede lid van art. 523 W. v. S. kan echter in geval van herhaling hechtenis van ten hoogste drie maanden worden opgelegd.

Blijft nu, in geval van recidive, het regentschapsgerecht bevoegd of gaat de competentie over op den landrechter?

De landrechter te Poerweredjo antwoordt hierop in eerstgenoemden zin, omdat naar zijn oordeel de aard van het delict gelijk blijft.

Dit laatste geef ik den landrechter gaarne toe. Toch ligt de kwestie hier anders dan bij de lichte misdrijven en wel op grond van de redactie der wet. Bij de lichte misdrijven is de competentie niet vastgeknoopt aan een in de wet aangeduid strafmaximum, doch aan *bepaalde* in de wet opgesomde lichte misdrijven (art. 116 novies sub b R. O.). Niet dus het strafmaximum bepaalt de competentie, doch het in de wet genoemde lichte misdrijf. Blijft dit lichte misdrijf hetzelfde, ook al wordt de straf door persoonlijke omstandigheden verzwaaard, dan blijft de landrechter bevoegd. Op eenvoudige belediging staat bijv. maximaal vier maanden en twee weken gevangenisstraf. Bij de regeling der competentie van het regentschapsgerecht worden echter de overtredingen niet met *name* aangeduid, hetgeen praktisch trouwens een onmogelijkheid zou zijn, doch wordt algemeen bepaald, dat overtredingen, *op welke gesteld is* hechtenis van ten hoogste zes dagen of geldboete van ten hoogste tien gulden, ter competentie van het regentschapsgerecht staan. Eenzelfde redactie is eveneens ten aanzien van de voor het landgerecht competeerende overtredingen gebezigd (art. 116 novies sub a R. O.).

Op grond hiervan zou men wel kunnen betoogen, dat, wanneer deze limiet, tengevolge van welke omstandigheid ook, overschreden wordt, de competentie naar den hoogerem rechter

overgaat. Bij dezen uitleg komt men tegemoet aan de onder de vermelde beschikking gestelde opmerking, dat de vraag rijst of de wetgever wel ooit de bedoeling heeft gehad het regentschapsgerecht bevoegd te maken tot het opleggen van zulke langdurige vrijheidsstraffen.

Men kan echter ook in andere richting redeneeren en betoogen, *dat de normale strafbedreiging de competentie fixeert*. Een uitspraak van het Hof of liever nog een wetswijziging zou aan dit dubium het beste een einde kunnen maken.

Zooals ik reeds opmerkte, is de bevoegdheid van den landrechter uitgebreid bij S. 1920—nr. 472 door aan de lichte misdrijven onder b van artikel 116 novies R. O. vermeld, toe te voegen „het misdrijf van eenvoudige belediging, bedoeld bij artikel 315 W. v. S.". Een soortgelijke competentieomschrijving vindt men eveneens in artikel 44 van de Nederlandsche R. O., waar staat, dat de kantonrechters vonnissen over strooperij, bedoeld bij art. 314 van het W. v. S..

Hoe staat het nu met de competentie, indien dit misdrijf wordt gepleegd tegen een ambtenaar gedurende of ter zake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening?

Artikel 316 houdt in:

„De in de voorgaande artt. van dezen titel bepaalde straffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien de belediging wordt aangedaan aan een ambtenaar gedurende of ter zake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening.”

De onderwerpelijke strafverhoogende omstandigheid heeft in dit geval dus betrekking op de handeling. Een ambtenaar gedurende of ter zake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening moet beledigd zijn. Het gaat niet meer om „beledigen” in het algemeen: de opzet des daders moet méér omvatten, hij moet geweten hebben, dat hij een ambtenaar voorhad. Aldus besliste ook de Hooge Raad (arr. 20 Dec. 1909, W. 8959).

Men vergelijkte eveneens de arresten van den H. R. in zake gequalificeerde mishandeling, waarbij overeenkomstige uit-

spraken werden gegeven (14 Oct. 1912, W. 9386; 19 Mrt. 1917, W. 10108).

De strafverzwaring vindt zijn grond in het feit, dat een ambtenaar is beledigd, waardoor een gewichtiger belang is geschaad dan in geval van belediging van een privé persoon. Het geldt hier een op zichzelf staand delict, waarbij de ambtelijke hoedanigheid van de beledigde partij een element is, zonder hetwelk het delict niet aanwezig is. In een straks te noemen rechterlijke beslissing wordt in dit verband terecht gewezen op het bepaalde in artikel 319 W. v. S., waarin eenvoudige belediging tot klachtdelict wordt gemaakt, behalve echter in het geval van art. 316 W. v. S.

Om bovenstaande redenen kan m.i. onder de geldende bepalingen de landrechter niet bevoegd worden geacht kennis te nemen van belediging, begaan onder de verzwarende omstandigheden van artikel 316.

De gangbare jurisprudentie is dienovereenkomstig. Het landgerecht te Semarang verklaarde zich bij beschikking van 20 April 1921 (T. 117, blz. 233) in een dergelijk geval onbevoegd. Het overwoog daarbij, dat deze strafverhooging (316 W. v. S.) een ander karakter heeft dan die in art. 52 W. v. S., waar deze vormt een persoonlijke omstandigheid, terwijl in art. 316 W. v. S. aanwezig is een verhooging van straf, die het misdrijf raakt, en stempelt tot een zwaardere soort;

„dat dusdanige waardeering van dit delict tot uiting komt ook in de regeling, waarbij eenvoudige belediging tot klachtdelict is gemaakt, zoodat het algemeen belang, dat geen misdrijf onvervolgd blijft, desnoods moet wijken voor het persoonlijk belang, dat de beledigde heeft om de zaak te doofpotten, doch bij art. 316 dergelijke vrijheid niet is gelaten en staatsbelang primeert”,

en dat

„een uitdrukkelijke bepaling noodig was om dezen zwaardereren vorm van eenvoudige belediging van den gewonen rechter naar de exceptioneele rechtsmacht van den landrechter over te brengen, hetgeen niet is geschied, waarom de landrechter onbevoegd is.”

Ook het Hooggerechtshof huldigt deze opvatting. In een

arrest van den 1sten Maart 1922 (T. 117, blz. 246) lezen wij dienaangaande de volgende overwegingen:

„dat de raad van justitie zijn beslissing, dat het aan beklagde ten laste gelegde tot de kennisname van den landrechter behoort, daarop grondt, dat art. 316 W. v. S. geen ander misdrijf bevat dan dat van art. 315 ibidem, doch eenvoudig het misdrijf van dat artikel brengt onder een hoogere strafmaat en dus de toepasselijkheid van dat artikel niets afdoet aan de rechterlijke bevoegdheid, welke bij art. 116 novies sub b R.O. aan den landrechter is toegekend;”

waarna het Hof 's raads meening als volgt bestrijdt:

„dat toch juist om een opvatting als door den eersten rechter gehuldigd te voorkomen de wetgever de redactie van laatstvermeld artikel zoo heeft gekozen als dit na de bij het K.B. van 10 April '20 nr. 47 (S. '20 — 472) gemaakte wijziging luidt, waarbij de redactie is gevolgd van artikel 44 van de Nederlandsche wet op de R.O., over de betekenis van welk artikel geen twijfel bestaat, zoodat ontwijfelbaar is vastgesteld des wetgevers wil om, met uitsluiting van de in art. 316 W. v. S. vermelde verzwarende omstandigheid, slechts het in art. 315 van dat wetboek vermelde misdrijf van eenvoudige belediging tot de competentie van den landrechter te brengen;

dat derhalve, waar de ten laste gelegde feiten, zoo zij bewezen zijn, het in art. 316 voormeld omschreven misdrijf opleveren, de eerste rechter ten onrechte zich onbevoegd heeft verklaard daarvan kennis te nemen;
enz.”

Ook de rechtsfiguur der voortgezette handeling en van den meerdaadschen samenloop bleek ten aanzien van het instituut der lichte misdrijven in de praktijk moeilijkheden op te leveren. Het strafmaximum, dat men in die gevallen kon opleggen — respectievelijk drie en vier maanden gevangenisstraf — was uitermate onbevredigend. Niettemin heeft het tot 1931 geduurd, alvorens hierin verbetering is gebracht. In dat jaar is bij S. 1931—240 aan artikel 64 W. v. S. een nieuw derde lid toegevoegd en tevens achter artikel 70 W. v. S. een nieuw artikel 70 bis ingevoegd. Het laatste artikel heeft betrekking op de strafmaat in verband met den meerdaadschen samenloop en de eerste wijziging op de strafmaat in geval van voortgezette handeling. Dat derde lid van art. 64 schrijft voor, dat, wanneer de misdrijven bedoeld in de artt. 364 (lichte diefstal), 373 (lichte

verduistering), 379 (lichte oplichting), 407 (1) (zaakbeschadiging), *in voortgezette handeling* worden gepleegd en de gezamenlijke waarde van het door die voortgezette handeling toegebracht vermogensnadeel meer dan 25 gld. bedraagt, dan onderscheidenlijk de strafbepalingen der artt. 362, 372, 378 en 406 worden toegepast.

Men heeft nu de vraag geopperd, of „deze onderscheidenlijke toepassing der strafbepalingen” beteekende, dat alleen de *straffen* gesteld op de niet-lichte vormen moeten worden toegepast en dus de lichte misdrijven hun licht karakter blijven behouden, of wel dat zij van licht tot zwaar delict worden, m.a.w.: blijft de landrechter bevoegd of is de landraad, cq. de raad van justitie, de bevoegde rechter?

Gaan we te rade bij de officieele bescheiden, die op deze aanvulling der strafwet betrekking hebben (Hand. Volksr. 1930/31, college gedel. ond. 105), dan wordt als motief voor de aangebrachte wijziging aangevoerd, dat in de praktijk der rechtspleging gebleken was, dat de instelling der lichte delicten in het Wetboek van Strafrecht gevolgen heeft gehad, welke van tevoren niet geheel waren voorzien. De algemeene leerstukken van strafrecht, ontleend aan de Nederlandsche wet, waren niet dadelijk aangepast aan de Indische instellingen, met name de in Nederland niet bekende lichte misdrijfvormen. Bij toepassing in de praktijk der bepalingen van samenloop, die alleen voor de eigenlijke misdrijven geschreven en daarvoor voldoende zijn, kwam dit weldra aan het licht.

De toelichting zegt in dit verband woordelijk het volgende:

„Het komt herhaaldelijk voor, dat verschillende achtereenvolgende diefstallen door dezelfde perso(o)n(en) worden gepleegd buiten een woning of besloten erf, waarop een woning staat en waarbij het ontvreemde niet bestaat in vee en de waarde daarvan telkens niet meer bedraagt dan 25 gld.

Te denken valt bijv. aan de talrijke diefstallen van koffie en rubber uit tuinen, hout uit bosschen en goederen uit pakhuizen en winkels. Hoewel deze misdrijven in den regel gepleegd worden bij kleine beetjes, hebben zij vaak gedurende geruimen tijd plaats met het gevolg dat de waarde van het gezamenlijk bedrag van het ontvreemde tot in de duizenden guldens kan oploopen. De maximale straf tegen deze mis-

drijven bedreigd, is, wanneer zij als een voortgezette handeling worden gepleegd, drie maanden (art. 364 jo 64 W. v. S.) en indien zij als op zichzelf staande handelingen worden aangemerkt, vier maanden gevangenisstraf (art. 364 jo 65 W. v. S.).

Een dergelijke repressie moet ten eenen male onvoldoende worden geacht.

Hetzelfde geldt ten aanzien van verduisteringen en oplichtingen beneden de waarde van 25 gld. en het misdrijf van art. 482 W. v. S. (lichte begunstiging)."

„De oplossing der moeilijkheden”, zoo gaat de toelichting voort, „zal zijn te zoeken in het aanpassen van de samenloopbepalingen aan de categorie lichte misdrijven”.

„Hierbij zal vooreerst onderscheid zijn te maken tusschen de voortgezette handeling (art. 64) en den meerdaadschen samenloop (art. 65, 66).

Wat eerstbedoeld geval betreft, zal bijv. de bediende, die krachtens één besluit op drie achtereenvolgende dagen uit de kast van zijn meester telkens 10 gld. wegneemt, feitelijk een diefstal van 30 gld. plegen en behoort hij dus ook als schuldig aan het „zware” misdrijf van diefstal (art. 362) strafbaar te zijn.”

In de Memorie van Antwoord op het verslag der gedelegeerden wordt hieraan nog toegevoegd:

„In de bedoelde gevallen, dat een en dezelfde persoon een geheele reeks van zulke „lichte” misdrijven pleegt, waarbij het ontvreemde in totaal meer dan 25 gld. waard is, is er dan ook alle reden om die te doen berechten door *denzelfden rechter*, die competent is in het in de toelichting reeds vermelde daarmede gelijk te stellen geval, dat een diefstal van meer dan 25 gld. is gepleegd.”

Artikel 70 bis, dat het leerstuk van den meerdaadschen samenloop beschouwt in verband met het instituut der lichte misdrijven, bepaalt, dat de lichte misdrijven omschreven in de artt. 302 eerste lid (lichte dierenmishandeling, 352 (lichte mishandeling), 364 (lichte diefstal), 373 (lichte verduistering), 379 (lichte oplichting) en 482 (lichte begunstiging) te dezen aanzien worden beschouwd als *overtredingen*.

Als gevolg hiervan geldt dus voor deze feiten, indien zij meerdere malen worden gepleegd, doch als op zichzelf staande handelingen moeten worden beschouwd, het zuivere cumulatieve beginsel van art. 70 W. v. S., dat voor elke overtreding

zonder vermindering straf wordt opgelegd, echter met de beperking in het tweede lid van dit artikel gesteld, dat de gezamenlijke straffen van hechtenis en vervangende hechtenis tezamen den tijd van een jaar en vier maanden, die van vervangende hechtenis tezamen den tijd van acht maanden niet te boven mogen gaan. Worden *gevangenisstraffen* opgelegd voor de juistgenoemde lichte misdrijven, dan mogen die tezamen ingevolge artikel 70 bis den duur van acht maanden niet te boven gaan.

In het midden latend, of het wel juist is gezien een zoo verstrekkend onderscheid in straftoemeting te maken tusschen voortgezette handeling en meerdaadschen samenloop met betrekking tot deze juistgenoemde lichte misdrijven — te meer daar de grens tusschen voortgezette handeling en meerdaadschen samenloop meermalen moeilijk te trekken is — is de vraag, die ons in dit hoofdstuk bezighoudt deze: wie is in deze gevallen de competente rechter?

Hoewel de redactie van artikel 64 lid 3 in dit opzicht niet onberispelijk is — het spreekt van toepassing der *strafbepalingen* — blijkt uit de hierboven geciteerde toelichting duidelijk, dat het de bedoeling is de in het artikellid genoemde lichte misdrijven in geval van voortgezette handeling en bij toebreding van een vermogensnadeel van meer dan 25 gld., aan te merken als zware misdrijven, die competeeren bij den gewonen dagelijkschen rechter, den landraad of raad van justitie. Dit is ook de gangbare opvatting van de jurisprudentie. Zoo wordt in een vonnis van den 18en Mei 1932 van het landge-recht te Bandoeng (T. 137, blz. 95) overwogen, dat in artikel 64 lid 3 W. v. S. bedoeld wordt den landraad (cq raad van justitie) voor deze gevallen tot den competenten rechter te maken. In gelijken zin besliste de landraad te Djombang bij vonnis van, 5 Maart 1935, welk vonnis door den raad van justitie te Soera-baia bekrachtigd werd, zij het met verbetering der qualificatie. (19/7 '35. T. 144, blz. 517).

Uit een arrest van het Hof, rechtsprekende als revisie-rechter. (7 Febr. 1939, T. 149, blz. 452), in een zaak van diefstal van, electriche energie in voortgezette handeling gepleegd, kan

men eveneens concludeeren, dat het College bij een toegebracht vermogensnadeel van meer dan 25 gld. den landrechter niet bevoegd acht.

Anders is het gesteld met artikel 70 bis, waarin de invloed van *den meerdaadschen samenloop* op de straftoemeting ten aanzien van de in dat artikel genoemde lichte misdrijven wordt behandeld.

Deze worden, zooals ik reeds opmerkte, te dezen aanzien gelijkgesteld met *overtredingen*, zoodat voor elk dier lichte misdrijven in meerdaadschen samenloop gepleegd zonder vermindering straf kan worden opgelegd, echter met de hierboven aangegeven beperkingen. De straffen van hechtenis en vervangende hechtenis mogen tezamen den tijd van een jaar en vier maanden, die van vervangende hechtenis tezamen den tijd van acht maanden, die van *gevangenis* tezamen den tijd van acht maanden niet te boven gaan. Evenals bij overtredingen in meerdaadschen samenloop gepleegd, blijft voor deze lichte misdrijven in meerdaadschen samenloop gepleegd de landrechter de bevoegde rechter.

Ook de tekst van artikel 364 (lichte diefstal) heeft destijds aanleiding gegeven tot verschil van opvatting omtrent de vraag, of aanwezig was het misdrijf van *lichten diefstal* dan wel van *diefstal* (art. 362 W. v. S.).

Een verdachte was er van beschuldigd bij nacht ten huize van een vrouw, alwaar hij zich met haar voorkennis bevond, verschillende goederen, welke haar toebehoorden, te hebben weggenomen met het oogmerk zich deze wederrechtelijk toe te eigenen. De gezamenlijke waarde bedroeg 3.40 gld.

De landrechter te Tjilatjap verklaarde zich onbevoegd van deze zaak kennis te nemen op grond van het feit, dat deze diefstal gepleegd was *in een woning* en verwees haar naar den landraad. De voorzitter van den landraad aldaar achtte op zijn beurt den landraad onbevoegd, daar volgens zijn oordeel, hoewel het feit inderdaad gepleegd was in een woning, toch aanwezig was het misdrijf van *lichten diefstal*, omdat het feit niet vergezeld was gegaan van braak.

Het gaat hier om den uitleg van artikel 364 W. v. S., dat als volgt luidt:

„De feiten omschreven in artikel 362 en art. 363 nr. 4, zoomede die omschreven in art. 363 nr. 5, mits deze niet gepleegd zijn in een woning of op een besloten erf, waarop een woning staat, worden, indien de waarde van het onvreemde niet meer bedraagt dan vijf en twintig gulden, als lichte diefstal gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste zestig gulden.“

Slaan de woorden „mits deze niet gepleegd zijn in een woning of op een besloten erf waarop een woning staat“ terug op *alle* daarvóór vermelde feiten of hebben zij slechts betrekking op die omschreven in artikel 363 nr. 5? In het eerste geval zouden de bovenvermelde feiten inderdaad het misdrijf van *diefstal* (362) opleveren, omdat zij gepleegd zijn in een woning, in het andere geval zou slechts sprake zijn van lichten diefstal (364), omdat geen *braak* is gepleegd.

De officieele toelichting vermeldt dienaangaande het volgende ¹⁾:

„In artikel 359 (= 364) zijn feitelijk drie lichte vormen samengevoegd. Vooreerst die van den eenvoudigen diefstal. Indien geen der talrijke in de wet genoemde verzwarende omstandigheden aanwezig zijn, en de waarde van het gestolene niet meer bedraagt dan 25 gld., wordt het feit met ten hoogste drie maanden gevangenisstraf niet te licht gestraft. Hetzelfde geldt met opzicht tot den in het tweede geval genoemden diefstal door twee of meer vereenigde personen gepleegd. Deze verzwarende omstandigheid legt, zoo zij niet met andere gepaard gaat, geen beduidend gewicht in de schaal.

Het feit bedoeld bij art. 358 (= 363 nr. 5) is zwaarder van aard, men meende daarom den lichten vorm te moeten beperken tot de gevallen, waarin de diefstal niet in een woning of op een besloten erf waarop een woning staat, gepleegd wordt. Als gevolg van dien komt het feit dus overeen met den lichten vorm in art. 304 van het geldende W. v. S. v. Inlanders omschreven. Dit is ook in overeenstemming met Inlandsche opvattingen, volgens welke diefstallen op onbewoonde plaatsen minder strafbaar zijn dan die in bewoonde huizen.“

Uit deze toelichting blijkt dus duidelijk, dat de woorden „mits deze niet gepleegd zijn in een woning.... enz.“ alleen

1) Gesch. W. v. Str., uitg. de Bussy, blz. 422, 423.

terugslaan op artikel 363 sub 5. Diefstal in een woning vergezeld van braak enz. sluit dus steeds het misdrijf van lichten diefstal uit, *niet* echter het enkele feit, dat de diefstal in een woning gepleegd is. De raad van justitie, die dit jurisdictiegeschil beslechtte, sloot zich dan ook bij de meening van den landraadvoorzitter aan en verklaarde den landrechter tot oordeelen bevoegd (Batavia, besch. 19 Aug. 1932, T. 138 blz. 636).

Ten slotte maak ik in dit hoofdstuk nog melding van het volgende bevoegdheidsgeschil, waarvan de oplossing m.i. voor de hand lag en dat toch in anderen zin door den raad van justitie beslist werd.

Twee verdachten hadden op den pasar een sigarettenaansteker ter waarde van 0.25 gld. gerold. Toen zij dien een half uur later aan iemand (Y) te koop aanboden, meende deze den aansteker als den aan X ontstolenen te herkennen, waarna zij (verdachten) daaromtrent ruzie kregen en handgemeen werden met Y en X, welke laatste er door Y was bijgeroepen.

De landraad te Djokjakarta was van oordeel, dat deze feiten opleverden de feiten van lichten diefstal en lichte mishandeling en derhalve competeerden bij den landrechter. Deze laatste echter, wiens standpunt door den raad van justitie te Semarang werd gedeeld (besch. 3 Oct. 1935, T. 144 blz. 630), meende verband te moeten leggen tusschen den gepleegden diefstal en het gepleegde geweld en beschouwde het geweld te zijn gepleegd met het oogmerk om zich *bij betraping op heeter daad* het bezit van het gestolene te verzekeren, zoodat aanwezig zou zijn het zooveel zwaardere delict van artikel 365 W. v. S. In het midden latend of onder dergelijke omstandigheden wel sprake is van *betraping op heeter daad*, hetgeen m.i. een enger begrip is dan de *ontdekking op heeter daad in de strafvordering*, op welke laatste omstandigheid de raad van justitie den nadruk legt, ben ik met den Semarangschen officier van justitie, die in dit jurisdictiegeschil van advies diende, van oordeel, dat in casu tusschen den gepleegden diefstal en het

gepleegde geweld geen zoodanig verband bestond, dat gezegd kon worden, dat het geweld gepleegd was om zich het bezit van het gestolene te verzekeren.

Hier ontbreken éénheid van plaats en tijd, welke voor de beide onderdeelen van dit *samengestelde* delict — diefstal met geweld — noodzakelijk zijn. Met betrekking tot de eenheid van plaats werd dit uitgemaakt bij arrest van den Hoogen Raad van 16 October 1911 (W. 9232).

De betrekkelijke bevoegdheid. Overeenkomstig het systeem der wet, ook bij de overige procedures gevolgd, is de relatieve competentie geregeld in het procesrecht zelf. De absolute competentie, de zoogenaamde attributie van rechtsmacht, beschouwt de wet als te behooren tot het terrein der rechterlijke organisatie, weshalve het reglement op deze organisatie ons hier den weg wijst, terwijl daarentegen de relatieve competentie, de zoogenaamde distributie van rechtsmacht, wordt opgevat als een aangelegenheid van procedure, welke in de verschillende reglementen, betrekking hebbende op de procesregeling, is uitgewerkt.

De regeling in het landgerecht-reglement is op dit punt zeer simplistisch. Als eenig forum kent dit reglement het forum *delicti commissi*. Elk landgerecht is slechts bevoegd om kennis te nemen van feiten binnen zijn rechtsgebied gepleegd (art. 1). Dit heeft dus tengevolge, dat iemand, te Semarang woonachtig, die een overtreding pleegt te Soerabaia, slechts te Soerabaia, eenige honderden kilometers van zijn woonplaats verwijderd, kan terechtstaan. Als gevolg van deze wel summiere, doch onpraktische regeling, zal in dit soort zaken de beklaagde meerendeels gedwongen zijn verstek te laten gaan. Het behoeft geen betoog, dat een dergelijk gedwongen verstek over het algemeen niet ten goede kan komen aan een deugdelijke procesvoering. Een zekere verzachting ten aanzien van deze zeer beperkte competentieregeling is te vinden in art. 8 lid 2, dat bepaalt, dat de landrechter, ook al is hij de jure onbevoegd een zaak te berechten, deze niettemin kan afdoen, als zij behoort tot de competentie van een *ander* landgerecht, regentschaps- of

districtsgerecht, indien althans de *beklaagde daarin uitdrukkelijk toestemt*.

Historisch is hier vermoedelijk aansluiting gezocht aan de oude Nederlandsche strafvordering betreffende de kantongerecht-procedure, welke ook alleen het *forum delicti commissi* kende. Er bestaat m.i. geen enkele reden toe de verschillende andere fora, die het Reglement op de Strafvordering (art. 12) en het Inlandsch Reglement (art. 252) kent, t.w. het *forum domicilii* (waar de beklagde woont of verblijf houdt) en het *forum apprehensionis* (waar hij gearresteerd wordt, gevonden wordt) ook niet in het landgerecht-proces in te voeren. Het zal ongetwijfeld de procedure ten goede komen. Ook in het nieuwe moederlandsche reglement op de strafvordering is deze uitbreiding der fora van de kantongerechten een feit geworden (art. 3 Ned. Sv.).

TWEEDE HOOFDSTUK.

DE PROCEDURE.

Het vooronderzoek.

De eerste titel van het landgerecht-reglement is gewijd aan het vooronderzoek en de toezending van zaken, terwijl op dezen titel volgt een eerste titel A, die handelt over de zoogenaamde *summiere procedure* bij ontdekking op heeter daad. Aan deze laatste procedure, die ingevoegd werd bij S. 1917—323, zullen afzonderlijke beschouwingen worden gewijd.

Het opvallende van den titel over het vooronderzoek is het geringe aantal artikelen, waaruit het bestaat. In het geheel houden slechts vier artikelen zich bezig met het vooronderzoek, terwijl de *summiere procedure* bestaat uit één artikel, gesplitst in drie deelen, nl. 4a, 4b en 4c. Deze korte en bondige regeling was mogelijk, omdat het vooronderzoek der landgerechtprocedure teruggrijpt naar het vooronderzoek bij de landraden en raden van justitie. Niettegenstaande de *jurisdictie* van het landgerecht alle bevolkingsgroepen omvat, is het *dualistische* karakter, de Indische strafprocedure eigen, in het aan het onderzoek der openbare terechtzitting voorafgaande *vooronderzoek* gehandhaafd gebleven. Art. 2 van het landgerecht-reglement bepaalt algemeen, dat al naar gelang sprake is van een Europeeschen of niet-Europeeschen verdachte de voorschriften van het Reglement op de Strafvordering dan wel van het Inlandsch Reglement zullen worden gevolgd, terwijl, in geval in een en dezelfde zaak zoowel Europeanen als niet-Europeanen betrokken zijn, het Reglement op de Strafvordering van toepassing zal zijn.

In het vooronderzoek treden dus, al naar gelang sprake is van een Europeeschen of een niet-Europeeschen verdachte, dezelfde opsporings- en vervolgingsambtenaren op als in de pro-

cedure voor de raden van justitie en de landraden. De opsporingsambtenaren worden respectievelijk aangeduid in art. 2 van het Reglement op de Strafvordering en art. 1 van het Inlandsch Reglement. De eigenlijke vervolgingsautoriteit, d.w.z. de instantie, die de desbetreffende zaak naar het landgerecht overwijst — de wet spreekt in het opschrift boven den eersten titel en in art. 3 van het landgerecht-reglement van *toezending van zaken* — is, als het Europeanen betreft, *de officier van justitie* cq de *hulp-officier van justitie* en wanneer het niet-Europeanen betreft de *assistent-resident*, cq de *inlandsche officier van justitie* (djaksa). De laatstgenoemde instanties, hulp-officier en djaksa, zijn eerst later (resp. S. '32—460, S. '34—558) in verband met de uitwerking der decentralisatie-gedachte in de strafprocedure ingevoegd. Het is goed hierbij te bedenken, dat de hulp-officiëren, als hoedanig art. 20 R. Sv. noemt de assistent-residenten en de door het hoofd van gewestelijk bestuur (in de buitengewesten door den resident) daartoe aangewezen ambtenaren van het Nederlandsche corps van den algemeenen bestuursdienst, alsmede de ambtenaren der algemeene politie met eenen rang niet lager dan dien van commissaris eerste klasse, geen zelfstandige vervolgingsambtenaren zijn en uiteraard bij hunne beslissingen op dit punt hiërarchisch ondergeschikt zijn aan den officier van justitie. Ditzelfde geldt voor den djaksa, die, evenals de hulpofficier, geen eigenlijke vervolgingsambtenaar, doch slechts opsporingsambtenaar is. Geen van beide instanties — hulpofficier en djaksa — kunnen respectievelijk in de procedure voor de raden van justitie en voor de landraden vervolgingsbeslissingen nemen. In het belang der decentralisatie in de strafprocedure zijn zij echter in art. 3 van het landgerecht-reglement aangewezen als bevoegde autoriteiten een strafzaak naar het landgerecht over te wijzen. Deze bevoegdheid wordt natuurlijkerwijze als een gevolg van den hiërarchischen bouw van het openbaar ministerie in zooverre beperkt, dat deze instanties zich van zelfstandige overwijzing hebben te onthouden, indien de gewone vervolgingsautoriteit — officier van justitie of assistent-resident — de vervolgingsbeslissing over een bepaal-

de zaak aan zich wenschte te houden. Deze regeling — hun bevoegdverklaring tot overwijzing — heeft dit onmiskenbare voordeel, dat ten aanzien van onbelangrijke strafzaakjes overwijzing kan plaats vinden zonder doorzending der zaak naar den officier of den assistent-resident. Ook in de summieere procedure voor de landraden is de inlandsche officier van justitie (djaksa), hoewel in deze procedure geen vervolgingsambtenaar zijnde, aangewezen als bevoegde autoriteit een strafzaak summierlijk, d.w.z. zonder eenigen vorm van proces, op de zitting van den landraad te brengen (335 I. R.). Een andere vraag is, of van deze doorgevoerde decentraliseering in de praktijk veel gebruik zal worden gemaakt, aangezien de ervaring leert, dat de lagere opsporings- en vervolgingsambtenaren de verantwoordelijkheid voor vervolgingsbeslissingen gaarne overlaten aan den top.

De overwijzing is *vormloos*. Zij is aan geenerlei vorm gebonden. De wet zegt zonder meer (art. 3 Ldg.) dat, wanneer de officier van justitie, de hulpofficier dan wel het hoofd der afdeling of de inlandsche officier van justitie, van oordeel is, dat de zaak voldoende is onderzocht en behoort tot de kennisneming van het landgerecht, hij de stukken *toezendt* aan den door hem bevoegd geoordeelden landrechter. Het feit, waarvoor de vervolging plaatsvindt, behoeft dus bij de toezending der stukken aan den landrechter niet te worden vermeld. In tegenstelling met de in de Europeesche strafprocedure van het openbaar ministerie uitgaande vordering tot verwijzing der zaak naar de terechtzitting, houdt de toezending der stukken aan den landrechter, evenals in de landraad-procedure de overwijzing der zaak door den assistent-resident naar den landraadvoorzitter, geenerlei grondslag in van het te voeren strafproces¹). De fixeering van het proces vindt eerst plaats op de openbare terechtzitting, doordat de landrechter, na de identiteit van den beklaagde te hebben vastgesteld, *hem duidelijk verklaart, ter zake waarvan hij terechtstaat* (art. 8 lid 1 Ldg.). Alleen bepaalt het tweede lid van art. 3 Ldg., dat, indien het

1) Vgl. Jonkers, Het vooronderzoek enz., blz. 37, 38.

onderzoek geloopt heeft over verschillende feiten, doch slechts voor sommige de vervolging gewenscht wordt, bij de toezending der stukken schriftelijk moet worden kennis gegeven, ter zake van welke feiten de toezending geschiedt. Dit is een logisch gevolg van de bij het openbaar ministerie berustende bevoegdheid een strafzaak te seponeren.

Intusschen zal in de praktijk, al stelt de wet dit niet als eisch en verbindt zij er geenerlei gevolg aan, de overwijzende autoriteit in menig geval het strafbaar feit, ter zake waarvan de verwijzing plaatsvindt, bij de toezending der stukken vermelden. Het karakteristieke verschil met een telastelegging bestaat echter hierin, dat het strafgeding er niet door bepaald en de rechter er niet door gebonden wordt.

De toezending vindt plaats aan den bevoegd geoordeelden landrechter. Uit deze redactie valt af te leiden, dat de overwijzende autoriteit niet gebonden is aan zijn ressort, doch eveneens bevoegd is een zaak toe te zenden aan een buiten zijn ressort zetelenden landrechter. Art. 76 I. R. bezigt voor de overwijzing van een strafzaak door den assistent-resident aan den landraadvoorzitter een analoge redactie, naar aanleiding waarvan het Hof besliste¹⁾, dat de assistent-resident bij de overwijzing niet gebonden is aan zijn eigen ressort. Winckel (Rechtsbedeeling, blz. 71) wijst er in dit verband op, dat de overwijzende instantie meermalen verstandig zal doen deze toezending te doen plaatsvinden met behulp van zijn ambtgenoot elders, aangezien ook deze bevoegd is de zaak in handen te stellen van den competent geoordeelden rechter.

Na ontvangst der stukken en na kennisneming daarvan kan de landrechter, zonder de zaak op de openbare terechtzitting te brengen, de volgende beschikkingen nemen.

In de eerste plaats kan zich het geval voordoen, dat hij van oordeel is, dat het feit behoort tot de kennisneming van een anderen rechter. Hij verklaart zich dan bij eenvoudige onder

X

1) Arrest 8 April 1892, T. 85, blz. 379, vgl. Jonkers, Het vooronderzoek enz., blz. 37.

de verwijzing te stellen beschikking onbevoegd en gelast den fiscaal-griffier de processtukken aan den aangewezen rechter toe te zenden, indien deze is een regentschaps- of districtsgerecht en anders aan den ambtenaar belast met de vervolging van strafbare feiten, welke ter kennisneming staan van den rechter, naar wien verwezen is, dat zijn dus in landraadzaken het hoofd der afdeeling (assistent-resident), in zaken voor de raden van justitie de officier van justitie en in militaire zaken de commandeerende officier van het garnizoen, waartoe de verdachte laatstelijk behoorde. Gezien den zeer eenvoudigen aard der landgerecht-procedure stelt de wet (art. 3a Ldg.) hier niet tot eisch, dat de beschikking van onbevoegd-verklaring gemotiveerd moet zijn, zooals dat is bepaald in de landraad-procedure. Art. 247 lid 1 I. R. eischt in zulk een geval een *gemotiveerde* beschikking. Dit neemt niet weg, dat het aanbeveling verdient, zooals in de praktijk ook veelal geschiedt, dat de landrechter zijne onbevoegdverklaring motiveert. Wordt het regentschaps- of districtsgerecht bevoegd geacht, dan is dat verplicht de zaak af te doen (artt. 3a lid 1, 8 leden 5 en 6). Ook in het I. R. vinden wij die verplichting voor beide genoemde gerechten vastgelegd betreffende zaken hun toegezonden door den voorzitter van den landraad (art. 247 lid 3, vgl. tevens art. 548 R. Btg. leden 1 en 3).

Vroeger (oude art. 240b lid 1 I. R.) was ook de landrechter verplicht een hem door den landraadvoorzitter toegezonden zaak af te doen, zoodat jurisdictie-geschillen tusschen landgerecht en landraad zich niet voor konden doen. Dit is veranderd bij S. 1920—287, waarbij de verwijzing door den voorzitter naar den landrechter onttrokken werd aan de voorschriften van art. 240b oud en overgebracht werd naar art. 240c oud (= 248 I. R.), waarin het landgerecht op één lijn wordt gesteld met een inlandsche rechtbank, een Europeesche rechtbank of een militairen rechter. Na deze wijziging werd dus het landgerecht bevoegd zelfstandig te oordeelen over eigen competentie en kan het zich, indien de landraad of landraadvoorzitter een zaak naar hem verwijst, onbevoegd verklaren, terwijl zodoende tevens de mogelijkheid ontstond van het ontstaan van juris-

dictie-geschillen tusschen landraad (cq landraadvoorzitter) eenerzijds en landgerecht anderzijds.

Een tweede beslissing, die de landrechter, nog vóór de openbare terechtzitting nemen kan, is die van *niet-vatbaar verklaring voor verdere behandeling*. Art. 3a lid 2 Ldg. bepaalt, dat zulks kan geschieden, indien de landrechter van oordeel is, dat het feit of de verdachte, al zou bewezen zijn, dat hij het feit gepleegd heeft, niet strafbaar is. Ook deze beschikking behoeft, zooals uit de redactie „op gelijke wijze” volgt, niet gemotiveerd te zijn. Het I. R., geldend voor de meer ingewikkelde landraad-procedure, stelt dien eisch wel (art. 250 lid 2 I. R.). Desniettemin verdient het, evenals bij de beschikking van onbevoegd-verklaring, aanbeveling dergelijke beschikkingen te motiveeren, hetgeen in de praktijk ook meerendeels plaatsvindt.

Uit de gronden, waarop tot deze onvatbaar-verklaring kan worden geconcludeerd, volgt, dat we hier in wezen te doen hebben met een ontslag van rechtsvervolging. Men heeft in het landgerecht-reglement dezen term echter vermeden, omdat ontslag van rechtsvervolging in het systeem onzer wet alleen kan plaats vinden bij het bewezen zijn der ten laste gelegde feiten op grond dat, hetzij het feit, hetzij de dader niet strafbaar is en men den landrechter uitdrukkelijk deze bevoegdheid wilde toekennen, ook vóórdat het onderzoek begonnen was of voltooid. Om deze reden spreekt het Ldg. niet van ontslag van rechtsvervolging, doch van onvatbaar-verklaring.

In de derde plaats is aan den landrechter de bevoegdheid gegeven aanvulling of verbetering van het vooronderzoek te vorderen (art. 3a lid 3 Ldg.) met opgave van hetgeen hij verbeterd of aangevuld wenscht te hebben. De verwijzende ambtenaar is gehouden daaraan gevolg te geven.

Het laatste artikel (4) van den eersten titel, dat handelt over het vooronderzoek, heeft betrekking op de administratie van het landgerecht. Het bepaalt, dat alle binnenkomende zaken door den fiscaal-griffier moeten worden ingeschreven in een register, genaamd rol van strafzaken. Deze inschrijving moet behelzen den naam, de voornamen, zoo na mogelijk den ouder-

dom, de geboorteplaats, het beroep en de woon- of verblijfplaats van den beklagde. De tekst van Engelbrecht's Nederl. Indische Wetboeken (dl. I, blz. 1269, uitgave 1940) voegt hier bovendien ten onrechte nog aan toe „*zoomede de vermelding van het feit, ter zake waarvan de vervolging geschiedt*”. Deze woorden zijn ingevolgd S. 1917—323 uit het artikel geschrapt, daar zij, zooals we straks zullen zien, aanleiding gaven tot misverstand. Ik ga in deze verhandeling uit van den tekst van evengenoemd staatsblad, welke mij door raadpleging der toelichting (advies Dir. v. Justitie dd. 27 Jan. 1916 nr. 1730 betreffende vereenvoudiging der politierechtspraak) de juiste is gebleken.

De stukken van het vooronderzoek worden door den fiscaal-griffier aan de rol van strafzaken gehecht. Van de hierboven genoemde beschikkingen van drieërlei aard wordt door den fiscaal-griffier aanteekening gehouden in deze rol.

Zooals uit de artt. 71 R. Sv. en 77 I. R. blijkt, is ten aanzien van de feiten, die competeeren voor het landgerecht preventieve hechtenis niet mogelijk. In verband hiermede bepaalt art. 3 lid 1 Ldg. dat, bij toezending der stukken aan den landrechter, de verwijzende autoriteit den beklagde aanstonds op vrije voeten behoort te stellen, tenzij hij uit anderen hoofde, bijv. omdat hij bovendien moet terechtstaan voor den landraad of raad van justitie, in hechtenis moet blijven.

De summier procedure.

Zooals ik reeds vermeldde, is de summier procedure middels een Eersten Titel A, bestaande uit één artikel 4, onderverdeeld in 4a, 4b en 4c in 1917 (S. 323) ingevoegd.

Intusschen was de wenschelijkheid dezer procedure in het belang van snel recht, waaraan in het bijzonder de politierechtspraak behoefte heeft, reeds vóór en bij de totstandkoming van het landgerecht-reglement erkend.

Het Eerste Kamerlid Mr. C. Th. van Deventer stelde in 1912 al de vraag, „of het niet hoogst wenschelijk was om voor het meerendeel der politiedelicten, die door de landgerechten zouden worden berecht, het vooronderzoek te laten vervallen”

en wees er op, dat in Engeland en de Britsche Koloniën dergelijke feiten de plano werden afgedaan (Hand. Eerste Kam. 1912/13, vergad. 28 Dec. 1912).

Over het antwoord van den Minister van Koloniën en het daarna gepleegd overleg met de Indische Regeering zegt van Blerkom in zijn proefschrift over „de ontwikkeling der politierechtspraak in Ned. Indië” het volgende (blz. 144, 145):

„De Minister van Koloniën de Waal Malefijt, die reeds in zijn dépêche van 25 April 1912 met den Gouverneur-Generaal in overleg getreden was over de invoering van een summiere procedure voor de landraden, gaf op 30 December 1912 naar aanleiding van de vraag door Mr. van Deventer gesteld, te kennen, dat hij à plus forte raison bereid was den Gouverneur-Generaal het denkbeeld voor te stellen, om een dergelijke procedure zonder vooronderzoek ook voor den politierechter in te voeren, aan welke toezegging door den Minister van Koloniën werd voldaan bij dépêche van 10 Januari 1913. ZExc. voegde er echter als zijn meening aan toe, dat zulks z.i. alleen mogelijk was bij echtering op heeter daad, bij welke meening de Directeur van Justitie Mr. Cordes zich in zijn advies van 9 Juli 1913 aansloot, daarbij wijzende op het verschil tusschen het laten vervallen van het vooronderzoek en de invoering eener summiere procedure.

Zowel de Raad van Ned. Indië in zijn advies van 31 Juli 1913 als de Landvoogd in zijn dépêche van 18 Augustus 1913 konden zich hiermede niet alleen vereenigen, doch achtten invoering van een summiere procedure zelfs alleszins gewenscht.

Inmiddels was als Minister van Koloniën Mr. Pleyte opgetreden. De nieuw opgetreden Minister was blijkens zijn rapport van 21 October 1913 van oordeel, dat voorloopig alleen aanpassing van de nieuwe regeling aan de bestaande orde van zaken mogelijk was. Hij verklaarde nl. eerst de nieuwe rechtspraak gevestigd te willen zien en de uitkomsten der praktijk te willen afwachten, alvorens tot verdere herziening ook op dit punt over te gaan.”

Dit uitstel hield bovendien verband met de bestaande plannen tot unificatie van het vooronderzoek in strafzaken, waardoor, zoo deze werkelijkheid werden, de instelling der summiere procedure voorbarig zou zijn. Men verneemt dit uit het advies van den Directeur van Justitie, Mr. Cordes, van 24 December 1912 (nr. 20606), die aanraadt de bestaande regeling in zake het vooronderzoek te houden en met de regeling voor de landgerechten daarop aan te sluiten, hetgeen de voorkeur verdient boven „het vooruitloopen op een klein gebied der

rechtsbedeeling met een regeling, welke wellicht in de nieuwe regeling niet zal worden opgenomen".

Toen deze unificatie echter uitbleef en enkele jaren praktijk de wenschelijkheid van een summie procedure nog eens had onderstreept, werd in 1917 tot invoering daarvan overgegaan.

De directe beweegreden vinden wij in een rapport van den Minister van Koloniën, Pleyte, aan H.M. de Koningin ddo. 3 Januari 1917 nr. 1, handelende over voorstellen tot „vereenvoudiging van de politierechtspraak“, welke werden gedaan naar aanleiding van den uitslag van een door den Directeur van Justitie in opdracht van den Gouverneur-Generaal, Idenburg, ingesteld onderzoek nopens de vraag, of de rechtspraak door de landgerechten beantwoordde aan de verwachtingen bij het in het leven roepen van die gerechten gekoesterd en in het bijzonder, of het aan de landrechters mogelijk was hun taak te vervullen zonder dat achterstand ontstond.

Uit dat onderzoek bleek, dat voor achterstand geen vrees behoefde te bestaan, terwijl overigens mocht worden verklaard, dat, hoewel de landgerechten nog te kort in werking waren om daarover reeds een deugdelijk eindoordeel te vellen, nochtans het recht van bestaan van de instelling voldoende bewezen was. Tevens stelde echter het onderzoek de wenschelijkheid in het licht om eenige tegen de wettelijke regeling van de procedure gerezen bezwaren uit den weg te ruimen. In het bijzonder werd het ontbreken eener summie procedure als een gemis gevoeld.

In zijn advies aan den Gouverneur-Generaal wijst de Directeur van Justitie in de volgende bewoordingen op de voordeelen dezer procedure (schr. 27 Jan. 1916 nr. 1730):

„Reeds voor de afkondiging van het Landgerecht-reglement is van bevoegde zijde de wenschelijkheid aangetoond om bij betrapping op heeter daad het geheele vooronderzoek te doen vervallen en den delinquent stante pede voor den politierechter te brengen. Ik ga met dit beginsel als geheel accoord: zoo ergens, dan is bij de berechting van deze delicten een summie procedure geheel op haar plaats. Het constateeren toch van de overtreding, de bekeuring, heeft in verreweg de meeste gevallen plaats na betrapping op heeter daad, d.i. bij of onmiddellijk na het plegen van de overtreding. En daar bovendien die

betrapping veelal ten gevolge zal hebben óf dat de dader zijn schuld niet kan ontkennen en derhalve in confesso is, óf dat ondanks zijn ontkennen zijn schuld zeer gemakkelijk valt te bewijzen, bestaan er in dergelijke gevallen maar zelden redenen om nog een nader vooronderzoek te houden, en is de zaak in den regel rijp om terstond door den rechter te worden afgedaan.

Welsprekend is dan ook de eenstemmigheid, waarmede alle adviseurs op de invoering van zoodanige procedure hebben aangedrongen, waarmede het ideaal van snel recht te bereiken is, vooral wanneer die invoering gepaard gaat met een bespoedigde executie.

Het zal dan mogelijk zijn, dat op denzelfden dag het feit ontdekt, berecht en gestraft, en het vonnis geëxecuteerd wordt, en men zal dan veel minder last hebben van delinquenten, die bij hun eerste verhoor valsche namen of woonplaatsen opgeven om daarna voorgoed te verdwijnen."

Zooals ik reeds terloops opmerkte, vestigde het departementshoofd bij schrijven van 9 Juli 1913 (nr. 10417) in zijn advies aan den Landvoogd over de „reorganisatie van de politie-rechtspraak", de aandacht op het verschil tusschen „*atschaffing van het vooronderzoek*" en „*invoering van een summiere procedure*". Dit laatste omvat veel meer dan het eerste en brengt noodzakelijkerwijze nieuwe voorzieningen met zich mede betreffende den gang van het rechterlijk onderzoek, het voorbrengen van de zaak voor den rechter, het mondelinge oproepen van getuigen enz.

De voornaamste moeilijkheid, welke zich hierbij voordeed was, dat, wilde de invoering van de summiere procedure aan het gestelde doel beantwoorden, de mogelijkheid moest worden geschapen een op heeter daad betrapten overtreder zooveel mogelijk terstond te doen terechtstaan en te voorkomen, dat de summiere procedure niet zou kunnen doorgaan, omdat er geen rechter beschikbaar was om de zaak te berechten. De landrechter of diens wettelijke plaatsvervanger zou niet alleen ter plaatse aanwezig moeten zijn, maar hij zou ook zitting moeten houden, althans terstond daarmede moeten kunnen beginnen, op het oogenblik dat de delinquent voor hem werd gebracht.

Artikel 116 ter R. O. bepaalde wel dat, behalve des Zondags, de landrechters dagelijks zitting moesten houden voor zooveel dit noodig en mogelijk is, doch dit was niet voldoende.

Noodzakelijk was, dat ten allen tijde, ook buiten de gewone zittinguren om, een rechter beschikbaar was, ten einde de summierlijk voorgebrachte zaken aanstonds af te doen. Men heeft deze moeilijkheid opgelost door in de regeling betreffende de summiere procedure uitdrukkelijk te bepalen, dat de landrechters zooveel mogelijk dagelijks, *ook buiten de gewone zittinguren en zittinglokalen, op door hen te bepalen en bekend te maken plaatsen en tijden tusschen acht uur des voormiddags en zes uur des namiddags, beschikbaar moeten zijn* (art. 4a lid 2). De Directeur van Justitie (schr. 27 Jan. 1916 nr. 1730) trok met betrekking tot dit voorschrift een vergelijking met den Justice of the Peace, die eveneens steeds voor eventueele delinquenten klaar staat.

De woorden „zooveel mogelijk” werden ingevoegd, „aangezien het in het bijzonder voor de plaatsvervangende landrechters op de afdeelingshoofdplaatsen, indien de landrechter elders zitting houdt, met het oog op hunne bezigheden vaak niet mogelijk zal zijn zich gedurende het geheele in dat lid genoemde gedeelte van den dag voor de behandeling van summiere landgerechtzaken beschikbaar te stellen”. Hierbij werd o.a. gedacht aan assistent-residenten, die voor bestuursaangelegenheden op dienstreis zijn.

Een uitbreiding werd voorts gegeven aan art. 116 quinquies R. O. door invoeging van een vierde lid, houdende, dat bij afwezigheid, belet of ontstentenis, zoowel van den landrechter als van zijn benoemde plaatsvervangers, het hoofd van plaatselijk bestuur als plaatsvervangend landrechter optreedt. Later bij S. 25—497 is de laatste alinea van dit artikellid in dien zin gewijzigd, dat zij thans luidt: wordt de functie van landrechter waargenomen door een daartoe door het hoofd van gewestelijk bestuur aan te wijzen ambtenaar bij het Binnenlandsch-Bestuur. We hebben zodoende deze situatie verkregen, dat er ook bij afwezigheid, belet of ontstentenis van den landrechter en diens benoemde plaatsvervangers, toch steeds een landrechter in den persoon van een ambtenaar van het Binnenlandsch-Bestuur aanwezig is om als plaatsvervanger op te treden.

Er bestond verder twijfel over de vraag, of ook het *elders* zitting houden van den landrechter, dat wil dus zeggen het zitting houden van den landrechter *buiten zijn standplaats, doch binnen zijn ressort*, te beschouwen is als afwezigheid. In verband hiermede is, ten einde elken twijfel uit te sluiten, aan artikel 116 quinquies R. O. nog een vijfde lid toegevoegd, houdende, dat in summiere zitting op de *afdeelingshoofdplaats* de plaatsvervangende landrechters zitting kunnen nemen, *indien de landrechter elders zitting houdt*. Over dit vijfde lid zegt het ministerieel rapport het volgende:

„Ten einde aan het bezwaar, dat niet onder alle omstandigheden een plaatsvervangend landrechter beschikbaar is, tegemoet te komen, had de vorige Directeur van Justitie aanvankelijk voorgesteld art. 116 quinquies R.O. aldus te lezen, dat op elke afdeelingshoofdplaats het hoofd van plaatselijk bestuur de wettelijk aangewezen plaatsvervanger van den landrechter zal zijn, terwijl bovendien nog plaatsvervangende landrechters door den Gouverneur-Generaal zouden kunnen worden benoemd.

In het geval, dat de landrechter niet op de afdeelingshoofdplaats zitting hield, zou dan aldaar de plaatsvervangende landrechter voor de behandeling van summiere zaken moeten optreden.

De Raad van Ned. Indië kon zich blijkens zijn advies van den 7den April 1916 nr. XXXVI met het voorstel van Mr. Cordes niet vereenigen. In de eerste plaats betwijfelde het College, of een plaatsvervangende landrechter in het evengenoemd geval zitting mocht nemen. Naar het inzien van den Raad zou hij daartoe als buitengewoon landrechter moeten zijn aangewezen. Om de bedoeling van den vorigen Directeur van Justitie te bereiken zou derhalve bepaald moeten worden, niet dat het hoofd van plaatselijk bestuur landrechter werd, maar dat hij steeds bevoegd zou zijn als buitengewoon landrechter op te treden, wanneer de landrechter verhinderd was ter afdeelingshoofdplaats zitting te nemen. Doch afgescheiden hiervan had het College tegen het denkbeeld van Mr. Cordes verschillende bezwaren, waarvan het voor- naamste wel dit was, dat op het bij de invoering van de landgerecht- rechtspraak in toepassing gebrachte beginsel van scheiding van bestuur en rechtspraak een te groote inbreuk zou worden gemaakt. Intusschen kwam het den Raad van Indië wel gewenscht voor art. 116 quinquies aan te vullen met een nieuw vierde lid, bepalende dat, bij afwezigheid, belet of ontstentenis, zowel van den landrechter als van den benoemden plaatsvervanger, het hoofd van plaatselijk bestuur als plaatsver- vangend landrechter optreedt. Deze aanvulling, waarmede de vorige

Directeur van Justitie zich bij nader inzien kon vereenigen, werd door de Indische Regeering overgenomen.

Het komt mij voor, dat twijfel gerechtvaardigd is, of aldus het door Mr. Cordes beoogde doel zal worden bereikt, te weten dat *onder alle omstandigheden* een plaatsvervangende landrechter beschikbaar is, in het bijzonder in het hooger bedoelde geval, dat de landrechter elders dan ter afdelingshoofdplaats zitting houdt. Is de opvatting van den Raad van Indië, dat in dat geval het hoofd van plaatselijk bestuur — de wettelijk aan te wijzen plaatsvervanger — geen zitting zal mogen nemen, juist, en tegen die opvatting is noch door meergenoemd departementshoofd, noch door den Gouverneur-Generaal verzet aangeteekend, zoo zal, aangezien die opvatting natuurlijk ook voor den benoemden plaatsvervanger van den landrechter moet gelden, in het evenbedoeld geval geen der plaatsvervangers mogen optreden. In het midden latende of onder „afwezigheid” in den zin der wet slechts *afwezigheid buiten het ambtsgebied* van den betrokken ambtenaar moet worden verstaan, acht ik het, ter voorkoming dat in meerbedoeld geval, hetzij de plaatsvervangend landrechter zich onbevoegd zal verklaren om zitting te nemen, hetzij het Hooggerechtshof van Ned. Indië in cassatie in het belang der wet rechtsprekende, het vonnis van den plaatsvervangenden landrechter zal vernietigen, gewenscht, dat door een nadere aanvulling van art. 116 quinquies buiten allen twijfel worde gesteld dat, onverminderd het bepaalde bij het tweede en vierde lid op de afdelingshoofdplaatsen, voorzoover het de behandeling van summieze zaken betreft, de plaatsvervangende landrechter optreedt, indien de landrechter elders zitting houdt.”

Behalve dat het noodig was te voorzien in de voortdurende beschikbaarheid van een landrechter, brengt de invoering der summieze procedure tevens mede, dat ditzelfde moest plaats vinden ten aanzien van den fiscaal-griffier, welke evenals de landrechter deel uitmaakt van het gerecht. In verband hiermede is artikel 116 sexies R. O. in dien zin gewijzigd, dat het thans luidt: de landrechter benoemt buiten bezwaar van den Lande één of meer buitengewone substituut-fiscaal-griffiers, die bij afwezigheid, belet of ontstentenis van den fiscaal-griffier diens functies vervullen. Op elke hoofdplaats zal minstens één zoodanige buitengewone substituut-fiscaal-griffier moeten gevestigd zijn.

Een andere kwestie, welke oplossing behoefde bij de invoering der nieuwe regeling, was die betreffende de voorbrenging voor den rechter van een op heeter daad betrapten overtreder

en het doen verlopen van een zoo kort mogelijken tijd tusschen het tijdstip van betrapping (bekeuring) en dat der be-rechting. De heele regeling zou immers geen zin hebben, als geen zekerheid bestond, dat een delinquent, die niet bereid was zich goedschiks naar den rechter te begeven, daartoe niet zou kunnen worden gedwongen.

Enkele adviseurs spraken zich in deze uit voor de mogelijk-heid van preventiefstelling, doch deze suggestie vond een al-gemeen slecht onthaal. „Eén der hoofdbeginselen van de re-organisatie der politierechtspraak”, zoo schreef Minister de Waal Malefijt in zijn tot de Koningin gericht rapport van den 21sten October 1913 nr. 50, „is de uitsluiting van alle preven-tieve hechtenis bij de vervolging van de strafbare feiten, die ter kennismeming van den landrechter staan”, terwijl in het latere, reeds aangehaalde ministerieel rapport van 3 Januari 1917, hierop nog eens de nadruk werd gelegd met de woorden „dat van dat beginsel in geen geval mag worden afgeweken”. Men herinnere zich in dit verband het in art. 3 Ldg. vastgelegde imperatieve voorschrift, dat de naar het landgerecht overwij-zende autoriteit verplicht is den beklagde, indien deze zich in hechtenis bevindt, dadelijk op vrije voeten te stellen, tenzij hij uit anderen hoofde in hechtenis behoorde te blijven.

Niettemin moest in de praktijk rekening worden gehouden met onwilligheid; vooral bij Europeesche verdachten, betrapd door Inlandsche politie-beambten, is dit niet denkbeeldig. Daar-om is in artikel 4a lid 3 van het Ldg. bepaald, dat de verdachte, de getuige, de deskundige, die aan den politioneelen last om voor het landgerecht te verschijnen, geen gevolg geeft, door den landrechter *kan* worden gelast tegen een door dezen te be-palen dag en uur te verschijnen, terwijl deze lastgeving, indien dit door den landrechter wenschelijk wordt geoordeeld, ge-paard kan gaan *met een bevel van medebrenging*. De toelich-ting van den Directeur van Justitie houdt op dit punt het vol-gende in:

„Vooreerst zij opgemerkt, dat het natuurlijk niet de bedoeling is, dat de verdachte met zekeren ophef door de politie wordt „opgebracht”. Hij kan zich, Inlander of niet-Inlander, volkomen op eigen gelegenheid

(want van arrestatie is geen sprake) en zonder eenig uiterlijk vertoon van dwang, naar den landrechter of het landgerechtsgebouw begeven. Blijft hij niettemin weigeren aan dat bevel te gehoorzamen, of maakt hij zich onderweg uit de voeten, dan maakt hij zich schuldig aan weder­spannigheid en valt onder de strafwet. En als speciaal enkele malen Europeesche onwilligen aan den lijve gevoeld hebben, dat minachting van het bewuste bevel niet straffeloos blijft, dan behoeft men op den duur voor verdere wederspannigheid in dit opzicht niet te vreezen.

Het kwam mij evenwel voor, dat met dit repressiemiddel niet kon worden volstaan. Een paar strafvervolgingen mogen al een heilzamen schrik teweeg brengen onder aspirant onwilligen, daarmede is de snelheid van rechtspraak niet rechtstreeks gebaat. Vandaar het voor­schrift in het ontworpen artikel 4a lid 3, dat de landrechter, vóórdát hij nog omtrent toepassing van de summiere procedure beslist heeft, onwillige verdachten enz., die eenvoudig het bevel van de politie om voor den magistraat te verschijnen, niet verkiezen op te volgen, daar­toe kan dwingen.

Men houde trouwens in het oog, dat de politie niet verplicht zal zijn bij ontdekking op heeter daad den delinquent dadelijk voor den rechter te doen verschijnen. Dit zou in vele gevallen zeer bezwarend kunnen zijn, bijv. voor menschen met drukke bezigheden en dikwijls ook niet noodig zijn, waar geen enkel gevaar voor ontvluchting te duchten is. Dan kan met een eenvoudige bekeuring worden volstaan en de zaak later worden voorgebracht. De betrokken politiemán zal dus, als de delinquent tegen zijn onmiddellijke verschijning bezwaren heeft, moeten uitmaken, of die bezwaren hem voldoende voorkomen om hem niet daartoe te dwingen. Het hebben van die bevoegdheid is in handen van den lageren politie-beambte natuurlijk niet altijd veilig, maar het is toch beter zoo dan imperatief voor te schrijven, dat steeds en onder alle omstandigheden, de op heeter daad betrapte dadelijk moet voor­komen, want dan zou het nieuwe instituut zeer vexatoir worden, wat niet in het algemeen belang is te achten."

Verder wordt met het oog op personen, die niet direct kunnen en behoeven te verschijnen en bekeuringen op een zoodanig uur, dat berechting op dienzelfden dag onmogelijk is, in artikel 4a lid 1 aan de politie de bevoegdheid toegekend den verdachte te gelasten „op den volgenden zittingdag des landrechters te verschijnen" in­stede van „terstond" of „op een door haar aan te geven uur van dienzelfden dag".

De Raad van Ned. Indië, blijkens zijn advies van den 7den April 1916 (nr. XXXVI), had de beduchtheid uitgesproken, dat speciaal personen wier maatschappelijke positie medebrengt,

dat zij zich kunnen schuilhouden dan wel uit de voeten maken, zich zouden kunnen onttrekken aan berechting, wanneer de politie hen niet vasthield na betrapping en het College beval aan voor dergelijke personen, in afwachting van hunne terechtstelling, de mogelijkheid in het leven te roepen tot aanhouding en het „stellen onder politiebewaking“.

Dit voorstel is echter als eveneens strijdig met het hoofdbeginsel „preventieve hechtenis onder geen beding“ door den Minister, den Gouverneur-Generaal en den Directeur van Justitie eenstemmig verworpen. De laatste maakte in dit verband de volgende opmerking:

„Praktisch zou de, immers facultatieve, preventieve hechtenis op ingezetenen van Europeeschen landaard zeker niet dikwijls worden toegepast, omdat het haast ondenkbaar is, dat een Europeaan zich uit de voeten zou maken alleen om aan een der lichte, door het landge-recht op te leggen straffen te ontkomen. Maar daar het niet aangaat, immers in volkomen strijd zou zijn met de unificatiegedachte, om hier met twee maten te meten, zou het in preventieve hechtenis stellen ook voor Europeanen althans „mogelijk“ moeten worden gemaakt. En afgezien van andere moeilijkheden acht ik dit bezwaar onoverkomelijk.“

Toch heeft de wet ten aanzien van twijfelachtige individuen, om aan de behoefte van de praktijk te voldoen, een bijzondere regeling in het leven geroepen.

Het laatste lid van art. 4a bepaalt nl., dat de politie de bevoegdheid heeft een verdachte voor den landrechter te brengen of te doen brengen, indien er *gegronde vrees* bestaat, dat de verdachte aan den politioneelen last tot verschijning geen gevolg zal geven. Deze *gegronde vrees* moet ingevolge den aanvang van het artikellid verband houden met één der drie volgende omstandigheden: twijfel aan de juistheid van den door den verdachte opgegeven naam of woonplaats, gemis van een vaste woonplaats ter plaatse en het zich in verband met zijn maatschappelijken stand gemakkelijk kunnen onttrekken aan de berechting. In sommige gevallen zal dit meebrengen, bijv. bij betrapping op een ongelegen uur bij nacht en ontij, of op een Zaterdagavond laat, dat de verdachten practisch tot het tijdstip der berechting onder politiebewaking zullen staan. De

theorie is hier in zekeren zin opgeofferd aan de praktijk, omdat anders onttrekking aan de berechting niet kan worden voorkomen. Gezien de twijfelachtige figuren, voor wie deze noodmaatregel geldt, is hij alleszins gerechtvaardigd. Trouwens van een eigenlijke preventiefstelling is geenszins sprake, de maatregel draagt duidelijk het karakter van een zeer tijdelijke politioneele aanhouding in het belang der rechtsbedeeling.

Zooals ook uit het opschrift van den eersten titel A en de aanvangswoorden van art. 4a lid 1 „in geval van ontdekking op heeter daad” blijkt, is het voor de toepassing der summiere procedure een absolute noodzakelijkheid, dat *ontdekking op heeter daad* heeft plaatsgevonden.

Hoewel bij het gepleegd overleg tusschen den Minister van Koloniën en de Indische Regeering ter sprake is gekomen onder bepaalde omstandigheden deze procedure toe te passen ook buiten betrapping op heeter daad, is daar ten slotte toch van afgezien. Het ging hierbij om vreemdelingen en lieden zonder bekende woonplaats, doch ook te hunnen aanzien wilde men evenals bij de preventiefstelling het meten met twee maten voorkomen.

„Voor dergelijke lieden even goed als voor anderen zijn gunstige resultaten alleen bij betrapping op heeter daad van de summiere procedure te verwachten, omdat alleen dan een vooronderzoek overbodig wordt. Personen, niet op heeter daad betrapt, vreemdeling of niet, hebben recht om te vorderen, dat hun zaak meer uitvoerig wordt onderzocht, voordat zij terechtstaan¹⁾.”

Het begrip „ontdekking op heeter daad” in het landgerechtreglement is hetzelfde als dat in het Reglement Sv. (art. 24 vlg.) en het Inl. Reglement (art. 5); het moet dus in gelijken zin worden opgevat als daar.

De Minister, in zijn meergenoemd rapport (3/1-1917 no. 1), heeft hier speciaal den nadruk op gelegd.

„Volgens de door de Indische Regeering voorgestelde lezing van

1) Advies van den Directeur v. Justitie aan den Gouv. Generaal van 27 Jan. 1916, nr. 1730.

het eerste lid van art. 4a zou de summieere behandeling worden beperkt tot die overtredingen, van het plegen waarvan de politie getuige is geweest. Aangezien echter volgens art. 24 van het R.Sv. en art. 5 van het I.R. onder „ontdekking op heeter daad” mede wordt begrepen het geval, dat iemand terstond na het ontdekken van de overtreding als dader door het openbaar gerucht wordt vervolgd of bij hem goederen, wapenen, werktuigen of andere voorwerpen worden gevonden, welke aanduiden, dat hij dader of medeplichtige is en het uiteraard niet in de bedoeling kan liggen deze gevallen van de toepassing der summieere procedure buiten te sluiten, heb ik gemeend het artikel eenigszins anders te moeten redigeeren, waardoor het volledig aan de bedoeling beantwoordt.”

Uit het bovenstaande blijkt, dat het karakteristieke van de summieere procedure hierin gelegen is, dat het bij gevallen van ontdekking op heeter daad mogelijk is zonder eenigerlei vooronderzoek de zaak aanstonds op de openbare terechtzitting te brengen. De bevoegdheid hiertoe berust bij de politie, waaronder krachtens het vijfde lid van art. 4a, dat in 1940 werd ingevoegd (S. hier te lande nog onbekend)¹⁾, zijn te verstaan de ambtenaren en beambten der algemeene politie, de onbezoldigde politie-ambtenaren, voorzoover betreft strafbare feiten met welker opsporing zij belast zijn en ten slotte de districts-hoofden en de aan deze toegevoegde beambten, alleen voorzoover betreft zaken, waarin de verdachten zijn Inlanders of Vreemde Oosterlingen. Zij gelasten den verdachte eventueel met de getuigen of de deskundigen, hetzij terstond, hetzij op een bepaald aangegeven uur van dien dag of van den volgenden zittingdag voor den landrechter te verschijnen. Zelf zorgt de politie terzelfder tijd met hetgeen tot bewijs van het feit kan dienen mede tegenwoordig te zijn. Bestaat er gegronde vrees, dat de verdachte aan dezen last geen gevolg zal geven, dan kan, zooals hierboven vermeld werd, de politie hem voorgeleiden. Ook zagen we reeds, dat met het oog op deze summieere procedure de landrechter, zelfs buiten de gewone zittinguren en zittinglokalen op door hem te bepalen en bekend te maken plaatsen en tijden tusschen acht uur voormiddags en zes uur

1) Vgl. Engelbrecht, De Ned. Indische wetboeken, uitg. 1940.

namiddags, steeds beschikbaar moet zijn (art. 4a lid 1, 2 en 4 Ldg.).

Verschijnt de verdachte, dan wordt hem door den landrechter, bijgestaan door den fiscaal-griffier, een kort verhoor afgenomen. Is hij daarna van oordeel, dat de zaak terstond kan worden afgedaan, dan geeft hij aan den fiscaal-griffier opdracht de zaak in te schrijven in de rol van strafzaken en doet zonder nadere oproeping of vooronderzoek den verdachte terstond of op den volgenden zittingdag terechtstaan (art. 4b lid 2).

De last tot inschrijving heeft dus alleen plaats, als de landrechter beslist, dat de summiere procedure zal worden toegepast. Immers dit is het eenige moment, waarop de inschrijving (die in dat geval uiteraard niet achterwege kan blijven) kan plaats hebben. Beslist de rechter, dat de zaak niet summier zal worden afgedaan, dan heeft registratie der zaak geen zin, daar dan de gewone procedure wordt gevolgd en de zaak na gehouden vooronderzoek toch weer op de rol van strafzaken zal compareeren ¹⁾.

De definitieve beslissing omtrent summiere of niet-summiere afdoening berust derhalve bij den landrechter. Hij kan het volgen dier summiere procedure afwijzen, nog vóórdát het eigenlijke onderzoek ter terechtzitting is aangevangen. Het korte verhoor bedoeld in art. 4b lid 1 Ldg. is, zooals uit het tweede lid van dit artikel valt af te leiden, niet op te vatten als een deel der openbare terechtzitting. De officieele stukken lichten dit als volgt toe (adv. Dir. v. Just. 27 Jan. 1916 nr. 1730):

„Intusschen al heeft de politie nu ook iemand na ontdekking op heeter daad met de noodige activiteit voor den rechter gebracht, dan is daarmede nog niet beslist, dat de zaak ook verder summier zal worden berecht. Uiteraard zullen zich vaak gevallen van aanhouding op heeter daad voordoen, waarbij de bekeurende ambtenaar zich vergist of zijn bevoegdheid overschrijdt, of in het algemeen, alleen een deskundige beslissing kan uitmaken, of er termen aanwezig zijn voor een summiere procedure voor het landgerecht. Die beslissing moet, naar het mij voorkomt, noodzakelijk aan den landrechter worden opgedragen. Hem moet de bevoegdheid worden toegekend, om, wanneer

1) Conform Dir. v. Just. advies 27 Jan. 1916, nr. 1730.

daartoe termen bestaan, *terstond (en dus zonder een terechtzitting uit te schrijven)* uit te maken, dat in het gegeven geval van toepassing der summier procedure geen sprake kan zijn.

Het feit, dat de zaak door de politie summier is voorgebracht, behoeft hem niet te verplichten om dadelijk de terechtzitting te houden, hetgeen alleen dan gebeuren zal, wanneer hij op goede gronden meent, dat er wel termen voor een summier procedure voor zijn landgerecht bestaan.

Maar daar het a priori niet steeds is uit te maken (althans niet door iederen politie-beambte), of zich complicaties als boven bedoeld zullen voordoen en de landrechter zeer dikwijls reeds zitting zal houden op het moment, dat de verdachte wordt voorgebracht, acht ik het wenschelijk, dat de landrechter steeds, *voordat hij den beklaagde doet terechtstaan*, daaromtrent een beslissing neemt. In dien zin namelijk, dat hij alleen wanneer hij geen summier procedure mogelijk acht, tot het nemen van een zeer eenvoudige beschikking gehouden is. In het tegenovergestelde geval impliceert het overgaan tot het onderzoek ter terechtzitting, dat tegenover den beklaagde terecht summier is opgetreden.

Dit stelsel heeft naar ik meen het groote voordeel, dat in alle gevallen de beslissing omtrent de summier procedure in handen van een deskundige wordt gelegd en niet aan de politie wordt overgelaten. Dat door die beslissing omtrent het al of niet volgen van de summier procedure in geen enkel opzicht wordt gepraesudicieerd op des rechters einduitspraak, behoeft geen betoog. Al beslist hij ten voordeele der summier procedure, toch blijft hij vrij om ter terechtzitting bijv. te beslissen als in art. 8 (2), (3), (4) bedoeld."

Is de landrechter van oordeel, dat de zaak niet vatbaar is voor summier behandeling, dan moet hij dat bij een eenvoudige beschikking motiveeren. Art. 4b lid 3 Ldg. spreekt van *opgave van redenen* bij een eenvoudige beschikking, waaruit volgt, dat de beschikking gemotiveerd moet zijn.

Ook bij het niet verschijnen van verdachte (getuige, deskundige), doordat zij aan den hun door de politie gegeven last geen gevolg hebben gegeven, blijft de landrechter bevoegd zoo mogelijk dadelijk te beslissen, of de zaak voor summier procedure vatbaar is en heeft hij niet de verplichting hem tegen een naderen dag te doen oproepen om dan eerst ter zake een oordeel uit te spreken. Dit blijkt uit de redactie van het derde lid van art. 4a, inhoudende, dat de landrechter bij het zich voordoen van evengenoemde omstandigheid oproeping op een naderen door hem te bepalen dag en uur *kan* gelasten,

eventueel gepaard met een bevel van medebrenging. Door de Indische Regeering was in haar oorspronkelijke ontwerp het woordje „zal” in stede van „kan” opgenomen, waarmede de Minister zich niet kon vereenigen. „Ik kan althans niet inzien”, aldus laatstgenoemde, „waarom het in dat geval voor den landrechter bij voorbaat onmogelijk geacht moet worden te beslissen, of de zaak voor summiere behandeling vatbaar is. Het moet m.i. mogelijk zijn, dat, wanneer bijv. de verdachte niet, doch de getuigen wel zijn verschenen, de landrechter niettemin beslist, dat de zaak voor summiere behandeling vatbaar is en dat hij tot die behandeling overgaande den beklagde bij verstek veroordeelt”. (Rapport 3 Jan. 1917 nr. 1).

Gaat de landrechter over tot behandeling der zaak, dan geschiedt het onderzoek ter terechtzitting op de wijze als in den Tweeden Titel bepaald voorzoover die bepalingen met de voorschriften voor de summiere procedure bij ontdekking op heeter daad vereenigbaar zijn.

De voorschriften omtrent de terechtzitting, het eigenlijke geding, zijn derhalve in hoofdzaak dezelfde, onverschillig of een summiere dan wel een niet-summiere behandeling plaatsvindt. Het eenige verschil¹⁾ bestaat hierin, dat de eerste artikelen (5, 6, 7) van den Tweeden Titel betreffende het onderzoek op de terechtzitting verschillende formaliteiten inhouden, welke bij de summiere procedure wegvallen. Oproepingen, mondeling of schriftelijk, van beklagde, getuigen of deskundigen blijven achterwege, althans wanneer, wat wel regel zal zijn, de landrechter de zaak nog op denzelfden dag afdoet en niet tot uitsstel overgaat tot den volgenden dag. Doet hij dat echter wel, dan belet de summiere procedure niet, dat een beklagde, wien door den landrechter is aangezegd den volgenden dag te verschijnen en die ten dienenden dage niet verschijnt, bij verstek wordt veroordeeld. Art. 6 lid 4 Ldg. is dan van toepassing. Evenzoo kan de rechter in het gegeven geval met gebruikmaking van het vijfde lid van dat artikel den beklagde laten oproepen met bevel van medebrenging.

1) Conform toelichting Dir. v. Just. op art. 4c.

Is naar het oordeel van den landrechter de zaak niet vatbaar voor summiere behandeling, dan worden de stukken met opgave van redenen bij een eenvoudige beschikking gezonden aan de vervolgingsautoriteit, die bij de niet-summiere procedure met het voorbereidend onderzoek is belast, dus den officier van justitie dan wel den assistent-resident, die na voltooiing van het vooronderzoek moeten beslissen, of inderdaad termen tot vervolging aanwezig zijn.

Met de instelling der summiere procedure houdt nauw verband de gelijktijdig tot stand gekomen *vereenvoudigde executie* van landgerecht-vonnissen. De opzet van den wetgever, snelheid van recht, zou niet volledig worden bereikt, wanneer na bekeuring, voorbrenging en veroordeeling in een zoo kort mogelijk tijdbestek, niet tevens de executie daarop onmiddellijk kon aansluiten. De vóór de invoering der summiere procedure op dit stuk bestaande bepalingen schoten daarin tekort. Krachtens art. 44 Ldg. worden de vonnissen weliswaar terstond bij de uitspraak in de rol van strafzaken ingeschreven en geteekend, doch ook al zou aan dit voorschrift streng de hand worden gehouden, dan nog zou, zooals de officieele bescheiden (adv. Dir. v. Just. 27 Jan. 1916 nr. 1730) inhouden, het een onmogelijkheid zijn om, zooals art. 53 lid 2 Ldg. voorschrijft, van al die vonnissen op den dag der uitspraak met betrekking tot iederen beklagde afzonderlijk een authentiek extract aan den resident te zenden. Zelfs in het onmogelijke geval, aldus de toelichting, dat de fiscaal-griffier 's avonds na de zitting tijd zou hebben veertig à honderd extracten gereed te maken, dan zouden deze toch pas den volgenden dag in handen van den resident komen, zoodat de executie eerst zou kunnen beginnen, nadat de naar huis gegane veroordeelde door de politie weder is opgehaald.

Men heeft deze moeilijkheid opgelost door in de wet naast de *executie op extract* (art. 53 lid 3) tevens de mogelijkheid te openen van *een executie op staat* (art. 53 lid 4). Deze staat, die dezelfde gegevens inhoudt als een extract-vonniss, wordt *tijdens de zitting ingevuld* en vervolgens door den landrechter

onderteevend, waarna hij hem terstond na afloop van de terechtzitting aan het hoofd der afdeling (op Java en Madoera den assistent-resident) ter fine van executie doet toekomen. Op deze wijze is executie ten dage van de uitspraak gewaarborgd. Met opzet is deze executie op staat *niet dwingend* voorgeschreven en wordt het aan het oordeel van den landrechter overgelaten, welke veroordeelden hij op dezen staat wenscht te plaatsen.

Het vierde lid van art. 53 vangt immers aan met de woorden: wanneer de landrechter daartoe termen aanwezig acht, kan hij enz. Dit facultatieve stelsel, aldus de officieele toelichting, heeft bovendien dit voordeel, dat behalve Europeanen ook Inlanders en Vreemde Oosterlingen van meer „social standing”, van wie niet te vreezen is, dat zij zich na veroordeeling uit de voeten zullen maken, op *extract* zullen kunnen geëxecuteerd worden, maar vooral, dat de wet niet in dualistischen zin gewijzigd behoeft te worden. Zij zal voor alle bevolkingsgroepen gelijkkluidend blijven. Hoewel practisch natuurlijk executie op staat regel zal worden, omdat het gros der veroordeelden gewone Inlanders, desalieden zullen zijn, kwam het toch het beste voor dit stelsel als uitzondering op den regel van art. 53 lid 2 in de wet op te nemen.

Vanzelfsprekend maakt *de executie op staat* geen inbreuk op de algemeene regelen van het executierecht.

Los van de historie het beeld der summier procedure in korte trekken samenvattend, is dit als volgt.

Bij ontdekking op heeter daad kan de politie *zonder eenigerlei vooronderzoek* een zaak aanstonds voor den landrechter brengen. Hoewel hiertoe geenerlei schriftelijk stuk vereischt is, zal het aanbeveling verdienen een zeer kort proces-verbaal op te maken ter inlichting van den rechter. Bij ontbreken daarvan bestaat gelegenheid den landrechter bij het voorbrengen der zaak mondeling op de hoogte te stellen, aangezien de wet ervan uitgaat, dat de politie er voor zorg draagt *zelf* met het bewijsmateriaal op de zitting aanwezig te zijn. *Hier openbaart zich de summier procedure in zijn meest typischen vorm.*

Komt oogenblikkelijke voorbrenging der zaak niet noodzakelijk voor, dan kan oproeping tegen een bepaald uur van den dag, waarop de betrapping geschiedde of eventueel tegen den volgenden zittingdag plaatsvinden. Het laat zich immers gemakkelijk indenken, dat een verdachte op grond van verschillende omstandigheden — hij is bijv. onder weg om zaken te doen — er belang bij heeft niet aanstonds ter terechtzitting te verschijnen, terwijl anderzijds geen dringende redenen aanwezig zijn, welke oogenblikkelijke berechting vorderen. Een politioneel apparaat, dat zijn taak in het staatsbestel begrijpt, zal van deze verstrekkende bevoegdheid op oordeelkundige wijze gebruik behooren te maken. Ter wille van het algemeen belang hoede zij zich er voor van deze bevoegdheid op zoodanige wijze gebruik te maken, dat zij daardoor een vexatoir karakter zou gaan dragen. Een dergelijke gedragslijn zou in strijd zijn met den geest der wetgeving.

Ten aanzien van twijfelachtige figuren reikt de politioneele macht nog verder. Bestaat nl. gegronde vrees, dat de verdachte zich aan de berechting zal onttrekken, dan *kan* voorgeleiding plaats vinden, welk recht implicite in zich sluit den verdachte aan te houden tot tijd en wijle berechting kan plaats vinden. Ten einde een zoo snel mogelijke berechting te waarborgen, zijn de landrechter en zijne plaatsvervangers voor het afdoen van summiere zaken steeds beschikbaar, ook buiten de gewone zittinguren en zittinglokalen, op speciaal bekend gemaakte tijden en plaatsen.

Aangezien de beoordeeling, of een zaak zich tot een summier afdoening eigent, ter beslissing behoort te staan van den deskundigen rechter, heeft de wet de uiteindelijke beslissing omtrent de toepassing der summier procedure in 's rechters handen neergelegd. Is hij bij het door de wet voorgeschreven aan den verdachte af te nemen kort verhoor — welk verhoor wordt gehouden nog voor de eigenlijke terechtstelling een aanvang neemt — van oordeel, dat de zaak niet vatbaar is voor summier behandeling, dan wijst hij deze bij eenvoudige, doch *gemotiveerde* beschikking terug naar de met het vooronderzoek belaste autoriteit, welke alsdan *na een in te stellen*

vooronderzoek zal moeten beslissen, of termen tot vervolging aanwezig zijn.

Behalve het wegvallen van oproepingen, die bij de summiere procedure meerendeels achterwege blijven, de overwijzing der zaak door den vervolgingsambtenaar naar den landrechter, die vanzelfsprekend door de summiere voortbrenging door de politie wegvalt, is het verloop der openbare terechtzitting bij de summiere procedure volkomen gelijk aan dat bij de niet-summiere procedure.

De aard der politierechtspraak is oorzaak, dat van de hierboven behandelde summiere procedure in landgerechtzaken veelvuldig wordt gebruik gemaakt. In de praktijk is de summiere procedure *geen uitzondering, doch regel*. Hiertoe heeft onmiskenbaar medegewerkt de uitbreiding aan het heeterdaad-begrip in art. 24 R. Sv. en art. 5 I. R. gegeven, terwijl deze uitbreiding bovendien door den rechter in ruimen zin is opgevat. Trouwens ook de aard der delicten, welke voor het landgerecht competeeren, brengt mede, dat veelal ontdekking op heeter daad plaatsvindt.

Kent de landgerechtprocedure een telastelegging?

De beantwoording van de hierboven gestelde vraag wordt voornamelijk beheerscht door hetgeen de artikelen 4 lid 2, 8 lid 1, 28 en 36 van het landgerecht-reglement bepalen. Zooals we in het vorenstaande reeds zagen, is de overwijzing van een strafzaak door de verwijzingsautoriteit naar het landgerecht *vormloos*. Het aanhangig maken der zaak bij het landgerecht geschiedt eenvoudig door de *toezending* der stukken. Meer wordt niet vereischt. Bij de summiere procedure, die op zichzelf staat en in de vorige paragraaf behandeld werd, gaat alles nog eenvoudiger en wordt de zaak zonder de noodzakelijkheid van eenigerlei schriftelijk stuk middels een *mondellinge aanzegging van politie-zijde* bij den rechter aangebracht. In de niet-summiere procedure gaat de toezending der stukken gepaard met een *schriftelijke of mondellinge oproeping* van den beklagde, de getuigen en eventueele deskundigen, uitgaande

van de instantie, die tot overwijzing bevoegd is (art. 5 Ldg.). In deze oproeping behoeft naar het systeem der wet *alleen* te worden vermeld *plaats, dag en uur der terechtzitting*. Eene beschuldiging, zooals andere procedures kennen, behoeft zij niet in te houden. Doet zij dat wel, hetgeen in de praktijk meermalen plaatsvindt, in dien zin, dat de overtreden strafbepalingen worden vermeld, dan is dat overbodige luxe en wat meer zegt, *deze imputatie is geen basis van het strafgeding*, waaraan de rechter gebonden is. Een en ander heeft tengevolge, dat de beklagde uit hem ter hand gestelde stukken of mondelinge mededeelingen, al zal hij zulks wel begrijpen of vermoeden, niet *officieel* weet voor welk feit hij terechtstaat. Hier nu is aanwezig een principieele afwijking van den normalen gang van ons strafproces. Het normale in de strafprocedure is naar ons recht immers, dat beklagde vóór de terechtzitting op de door de wet aangegeven wijze in kennis wordt gesteld van het feit, waarvan hij beschuldigd wordt, terwijl wijziging dezer telastelegging alleen kan plaats vinden binnen de grenzen in het strafproces aangegeven (vgl. Jonkers, Het vooronderzoek, enz. Vierde hoofdstuk).

Deze gang van zaken kent het landgerecht-reglement niet. Desbewust, als indruischend tegen den opzet van snel recht, is deze eisch van een vooraf aan den beklagde bekend gestelde beschuldiging achterwege gelaten. Deze beschuldiging verneemt hij pas op de openbare terechtzitting. Als de rechter de identiteit van den beklagde heeft vastgesteld, dan *verklaart hij hem duidelijk ter zake waarvan hij terechtstaat* (art. 8 lid 1 Ldg.). Op dit moment, dus op de terechtzitting, hoort hij pas officieel en niet uit den mond van den vervolgenden ambtenaar, maar uit dien van den rechter, voor welk feit hij terechtstaat.

Een aanhangigmaking der strafprocedure zonder voorafgaande bekendmaking der beschuldiging, kent eveneens de summiere procedure voor de landraden op 1 Januari 1935 in werking getreden (art. 334 e.v. I. R.). Ook hier wordt *zonder eenigen vorm van proces* de beklagde door den Inlandschen officier van justitie op de zitting van den landraad gebracht. Niettemin bestaat er, wat den verderen loop betreft, een aanmer-

kelijk verschil tusschen de summie procedure voor den landraad en de landgerecht-procedure. In het eerste proces schrijft de wet omstandig voor, dat de landraad-voorzitter, na de identiteit van den beklaagde te hebben vastgesteld, hem het ten laste gelegde zal mededeelen met opgave van den tijd wanneer, de plaats waar en de omstandigheden waaronder, het is gepleegd. Voortgaande bepaalt art. 337 I. R. sub A uitdrukkelijk, dat van deze mondelinge mededeeling aanteekening wordt gehouden in het proces-verbaal der terechtzitting en *deze mondelinge mededeeling in alle opzichten in de plaats komt van de akte van verwijzing*. Dit is dus veel meer zeggend dan het simpele voorschrift van art. 8 Ldg., dat de landrechter den beklaagde duidelijk zal mededeelen, ter zake waarvan hij terechtstaat. De wet onthoudt er zich van in art. 8 lid 1 te bepalen, dat deze mededeeling gelijk zou staan met eene telastelegging, zooals de strafprocedure die elders kent. Naar uit de historie der wet blijkt, is dit ook niet de bedoeling geweest.

Vóór de boven reeds genoemde wijziging bij S. 1917—323 sprak de wet, nog vóórdát de zaak op de terechtzitting was, in art. 4 van de vermelding van het feit, *ter zake waarvan de vervolging geschiedt*. Dit artikel handelt over de registratie der zaken. Deze moeten worden ingeschreven in een register. De inschrijving geschiedt door den *fiscaal-griffier* en zij moet behelzen den naam, de voornamen, zoo na mogelijk den ouderdom, de geboorteplaats, het beroep en de woon- of verblijfplaats van den beklaagde en vóór 1917 werd bovendien geëischt de vermelding van het feit, ter zake waarvan de vervolging geschiedt. Het eerste heeft betrekking op de identiteit van den beklaagde en levert, wat uitleg betreft, geenerlei moeilijkheid op. Wat beteekende echter in het verband van het artikel de terminologie: vermelding van het feit, ter zake waarvan de vervolging geschiedt? Van eenige *afpaling* van het proces kan in dezen stand van het geding geen sprake zijn. We zagen immers, dat de overwijzing der zaak vormloos is, terwijl artikel 4 een voorschrift van louter administratieven aard is, betrekking hebbend op de registratie der zaken, welke bij het landgerecht binnenkomen. Ook de geschiedenis der totstand-

koming van het landgerecht-reglement, zooals deze o.m. blijkt uit een door den directeur van justitie gepubliceerd rondschriften ¹⁾, kan ons den weg wijzen tot een juist uitleg. Het oorspronkelijke ontwerp-artikel 4 alinea 2 hield nl. in: *vermelding van het strafbaar feit, hetwelk hem (den beklaagde) is ten laste gelegd*. Deze redactie is op voorstel van het Hof (miss. 20 September 1912 nr. 13/876) gewijzigd in: *de vermelding van het feit ter zake waarvan de vervolging geschiedt*, omdat, zooals het Hof terecht opmerkte, in het systeem van het ontwerp geen fiscaal noch rechter bestaat, die ten laste legt, zooals het geval is bij den raad van justitie, het residentiegerecht of den landraad, waar het O.M. of de voorzitter van den landraad een bepaalde imputatie doen. In het ontwerp wordt slechts vervolgd, niet ten laste gelegd. Opmerking verdienen ook de woorden van den directeur van justitie in dit verband, dat „de vermelding van het feit in de plaats treedt van eene telastelegging zonder haar nochtans te vervangen”.

Hieruit blijkt dus duidelijk, dat de vermelding van het feit in het register geenszins bedoeld was als een telastelegging in technisch-juridischen zin en van louter administratieve strekking was. De opzet der landgerecht-procedure is juist geweest, dat zij breken wil met een *formeele beschuldiging*. Ten einde alle misverstand in dit opzicht uit den weg te ruimen, heeft men ten slotte de wetwijziging, noodig voor de invoering der summiere procedure (S. 1917—323), te baat genomen om de woorden, welke tot verschil van meening aanleiding gaven, te laten wegvallen en art. 4 lid 2 te redigeeren zooals het thans luidt. Dat de algemeen gebruikte bundel „De Ned. Indische wetboeken” van Engelbrecht deze wijziging over het hoofd heeft gezien, vermeldde ik reeds eerder.

In overeenstemming hiermede is de wordingsgeschiedenis van art. 5 lid 1 omtrent de oproeping van den beklaagde. De aanvankelijk door den directeur van justitie (miss. 16 Maart 1912 nr. 4005) en het Hof (miss. 20 Sept. nr. 13/876) ontworpen teksten, beide behelzende een van den fiscaal-griffier of den

1) Circulaire 18 Dec. 1914 nr. 19820, T. 104, blz. 345, zie bijlage A.

landrechter uitgaande schriftelijke oproeping van beklagde, respectievelijk inhoudende „*een beknopte opgave van de aan den beklagde ten laste gelegde overtreding*” en „*voor zoveel den beklagde aangaat, tevens met vermelding van een beknopte opgave van het feit, ter zake waarvan de vervolging geschiedt*”, werden bij de uiteindelijke vaststelling verworpen en kwam in de plaats daarvan de schriftelijke oproeping van den beklagde met een „*beknopte vermelding van het feit, ter zake waarvan de vervolging geschiedt*”, welke redactie eveneens bij juistgenoemd S. 1917—323, in verband met in de praktijk te dien aanzien gerezen misverstanden — de officieele toelichting ¹⁾ verwijst eenvoudig naar hetgeen de zoovevengenoemde circulaire van den directeur van justitie daarover zegt — zoodanig werd gewijzigd, dat in de schriftelijke oproeping *niets anders behoeft te worden vermeld dan plaats, dag en uur der terechtzitting*.

Wat wil nu zeggen de duidelijke verklaring aan den beklagde bij den aanvang der zitting, ter zake waarvan hij terechtstaat, waarvan art. 8 lid 1 gewag maakt? Niets anders dan dat hem op dat moment voorloopig wordt medegedeeld, waarvoor hij terechtstaat. De rechter deelt beklagde officieel mede, waarvan hij beschuldigd wordt, voorzover dit althans uit de hem ter beschikking staande stukken valt op te maken. Bij de summiere procedure kan het voorkomen, dat er heelemaal geen stukken zijn, terwijl, zoo er al stukken zijn, de rechter deze meestal eerst op de terechtzitting onder oogen zal krijgen. Uit dezen gang van zaken komt duidelijk tot uiting de bedoeling van de wet, dat zij deze verklaring niet wenscht opgevat te zien als eene het geding beheerschende telastelegging. De bedoeling is geen andere dan dat in dit stadium van het geding, zoo goed en zoo kwaad als dit naar omstandigheden mogelijk zal zijn, den beklagde wordt medegedeeld, waarvan hij beschuldigd wordt. Met deze mededeeling meende de wet, al is zij zich bewust geweest, dat zij in dit stadium van het geding van

1) Advies Dir. v. Just. aan G.G., schr. 27 Jan. 1916, nr. 1730, nopens vereenvoudiging der politie-rechtspraak.

wege den opzet der procedure in vele gevallen nog een voorloopig karakter dragen zou, in het belang der verdediging niet langer te mogen wachten, omdat ook in het vooronderzoek en in de oproeping iedere mededeeling in dit opzicht ontbreekt.

Aan artikel 8 lid 2 Ldg. ligt dezelfde gedachte ten grondslag. Bepaald wordt daarin dat, indien den landrechter *uit het onderzoek ter terechtzitting* blijkt, dat de zaak tot de bevoegdheid van een anderen rechter behoort, hij zich in elken stand van het geding, hetzij ambtshalve, hetzij op vordering van den fiscaal-griffier of den beklaagde onbevoegd moet verklaren met verwijzing der zaak naar den bevoegd geachten rechter. Blijkens de geschiedenis had het Hof voorgesteld deze alinea te doen aanvangen: „Indien het den landrechter *uit de omschrijving van het feit, dan wel eerst uit het onderzoek ter terechtzitting* blijkt, enz.” De hiervoor in de plaats gekozen formulering „indien den landrechter uit de omschrijving van het feit dan wel uit het onderzoek ter terechtzitting blijkt. . . . enz.”, werd eveneens bij het zoojuist genoemde S. 17—323 gewijzigd. Met opzet heeft de wetgever uit deze redactie van S. 1914—317 de woorden „uit de omschrijving van het feit dan wel” doen wegvallen en de redactie van thans gevolgd, omdat hij wenschte, dat *alleen het onderzoek ter terechtzitting de basis zou vormen van het rechterlijk oordeel*. +

Naast deze onbevoegdverklaring op de terechtzitting kent de wet in art. 3a lid 1 Ldg. eveneens de onbevoegdverklaring op de stukken.

Een ander voorschrift hier van gewicht is dat in art. 28 lid 1: Indien *uit het onderzoek ter terechtzitting* omstandigheden bekend zijn geworden, welke volgens de wet tot verzwareing van straf aanleiding geven, maakt de rechter ambtshalve of op vordering van den fiscaal-griffier, den beklaagde of diens gemachtigde daarop opmerkzaam en stelt hem in de gelegenheid zich daarover uit te laten. Het tweede lid zegt verder, dat in verband daarmee de zaak desgewenscht kan worden uitgesteld voor het hooren van nieuwe getuigen of het overleggen van eventueele bescheiden, terwijl de twee laatste leden inhouden, dat hiervan aantekening geschiedt in de rol

van strafzaken en op verzwarende omstandigheden, welke den beklaagde *niet* zijn voorgehouden, door den rechter geen acht mag worden geslagen. Hoewel inderdaad tusschen deze redactie en die der artikelen 154 R. Sv. en 282 I. R., waarin de wijzigingsbevoegdheid der dagvaarding in de Europeesche strafprocedure en die van de acte van verwijzing in de Inlandsche strafprocedure geregeld wordt, overeenstemming bestaat en in zooverre het artikel herinneringen oproept aan de telastelegging als basis van het strafproces, bestaat er toch tusschen genoemd art. 28 Ldg. en de artikelen 154 R. Sv. en 282 I. R. een **X** *principieel* verschil. Laatstgenoemde artikelen gaan uit van omstandigheden, die uit het onderzoek zijn bekend geworden en *niet in de dagvaarding respectievelijk acte van verwijzing zijn vermeld*, terwijl in art. 28 Ldg. zorgvuldig elk verband tusschen de duidelijke verklaring van art. 8 lid 1 Ldg. en het onderzoek ter terechtzitting is vermeden. Het artikel spreekt alleen van omstandigheden uit het onderzoek ter terechtzitting bekend geworden. De oorspronkelijk voorgestelde tekst door den directeur van justitie (miss. 16 Maart 1912 nr. 4005) luidende: „Zoodra de getuigenissen of andere bewijsmiddelen loopen over omstandigheden, welke in het vooronderzoek niet zijn onderzocht en die. . . . enz.” is terzijde gelegd, terwijl de suggestie van het Hof, welk college verband wilde leggen tusschen het onderzoek en de *omschrijving van het feit*, hoewel eerst als wettekst aanvaard, bij nader inzien (S. 1917—323) werd verworpen. De aanvankelijke tekst van S. 1914—317 luidende: „Indien uit het onderzoek ter terechtzitting omstandigheden bekend zijn geworden, welke in de omschrijving van het feit waarvoor de beklaagde terechtstaat niet voorkomende, volgens de wet tot verzwaring van straf aanleiding geven. . . . enz.” werd nl. bij S. 1917—323 gewijzigd in: „Indien uit *het onderzoek ter terechtzitting* omstandigheden bekend zijn geworden, welke volgens de wet tot verzwaring van straf aanleiding geven. . . . enz.”.

Zonder eenigerlei teruggreep op de duidelijke verklaring ter zake waarvan de beklaagde terechtstaat (art. 8 lid 1 Ldg.), terwijl de artikelen 154 R. Sv. en 282 I. R. nauw verband houden

met de dagvaarding en de acte van verwijzing, is voor artikel 28 Ldg. alleen van belang *het onderzoek ter terechtzitting*. Brengt dit verzwarende omstandigheden aan het licht, dan moeten zij *in het belang van de verdediging* aan den beklaagde worden medegedeeld. Wakende voor deze verdediging bepaalt het laatste lid van artikel 28, dat op deze omstandigheden geen acht mag worden geslagen, als zij den beklaagde niet zijn voorgehouden.

Dit wettelijk systeem — het onderzoek basis van het rechterlijk oordeel — wordt bezegeld in artikel 36 Ldg. Dit houdt in, dat de rechter, *naar aanleiding van hetgeen uit het onderzoek op de terechtzitting is gebleken* over het bewezene of niet-bewezene der feiten, over hunne qualificatie, over het bewezene van de schuld van den beklaagde aan die feiten en over de toepassing van de straf, beslist. Basis van het rechterlijk oordeel is dus het onderzoek ter terechtzitting. Niets anders, elke beperking uitgaande van een telastelegging of quasi-telastelegging, waaraan de rechter bij zijn oordeel gebonden zou zijn, is hier zorgvuldig vermeden. Vergelijkt men den tekst van genoemd art. 36 met de corresponderende artikelen uit de Europeesche en Inlandsche strafprocedure (166 R. Sv. en 292 I. R.), dan valt aanstonds op, dat de beraadslaging in deze procedures *beperkt is tot de telastelegging*. Voorop staat in deze artikelen, dat het oordeel beperkt is tot respectievelijk de dagvaarding en de acte van verwijzing. Pas in de tweede plaats wordt genoemd het onderzoek ter terechtzitting. De beraadslaging loopt dus over hetgeen uit het onderzoek der terechtzitting gebleken is *betreffende de in de telastelegging geïmputeerde feiten*.

Blijkens de historie, zooals o.a. uit de hierboven genoemde circulaire blijkt, had het Hof aan het oude systeem, dat voor de andere procedures geldt, willen vasthouden en te dien einde voorgesteld, dat art. 36 zou luiden, dat de beraadslaging geschiedt *naar aanleiding van het feit waarvoor de beklaagde terechtstaat en van wat daaromtrent uit het onderzoek op de terechtzitting is gebleken*. De telastelegging, aldus het Hof, is de spil waarom het proces draait en deze is het, waarvan

de rechter bij zijn beslissing moet uitgaan. Ondanks deze suggestie is de redactie, zooals zij thans luidt, gehandhaafd, waaruit duidelijk volgt, dat de landgerecht-procedure gebroken heeft met het *elders* in het strafproces geldende systeem, dat de imputatie de basis van het rechterlijk oordeel is. Het landgerecht-reglement erkent slechts *als den eenigen grond, waarvan de rechter bij zijne beslissing zal moeten uitgaan, het onderzoek ter terechtzitting.*

Het mag aan de hand van het bovenstaande verwondering baren, dat een auteur als Winckel, met volkomen negatie van de historie en met verwaarloozing van den wettekst, in zijn „Rechtsbedeeling“ (blz. 371, 372, 391 en 392) tot een tegenovergestelde conclusie komt, hoewel hij nota bene dit *de jure constituendo* betreurt! Niettegenstaande de geschiedenis en de duidelijke afwijking van den tekst van het landgerecht-reglement met dien der overige procesregelingen omtrent deze punten, houdt hij vast voor de landgerecht-procedure aan het oude systeem, dat *de grenzen van het onderzoek ter zitting door de duidelijke verklaring van art. 8 lid 1 zouden zijn afgebakend.*

Winckel's verwijt, dat de uitlegging van den adviseur der Regeering, den directeur van justitie, voor den rechter niet bindend is en het beroep van dezen adviseur op de geschiedenis wordt teniet gedaan door de allereerste beginselen van strafvordering, is, gezien in het licht der omstandigheden, waaronder het landgerecht-reglement is tot stand gekomen, wel erg simplistisch. Behalve de geschiedenis duidt ook *de tekst der wet* er onmiskenbaar op, dat men het rechterlijk oordeel niet heeft willen binden aan eene telastelegging of quasi-telastelegging, al had wellicht de wetgever beter gedaan met vermijding van alles wat herinneringen oproept aan eene formeele beschuldiging, dit beginsel nog scherper en expressis verbis in de verschillende artikelen tot uiting te doen komen. Overigens ligt dit stelsel, dat aan de landgerecht-procedure ten grondslag ligt, geheel in de lijn van de snelheid, waarmede zij gevoerd wordt, in het bijzonder met betrekking tot de summiere

procedure, waarin zelfs een vooronderzoek ontbreekt. In dit bestek past niet een telastelegging, die 's rechters oordeel tot de daarin vermelde feiten beperkt. De grondslag van het rechterlijk vonnis behoort hier te zijn: *hetgeen uit het onderzoek ter terechtzitting gebleken is*. De aard van het strafproces, dat beoogt zoo snel mogelijk een vonnis te verkrijgen in de talloze politiezaken, die zich dagelijks in de uitgestrekte koloniale gebieden voordoen, brengt mede, dat het zwaartepunt niet ligt in het vooronderzoek, doch in het onderzoek ter terechtzitting. Het sterkst komt dit uit in de summiere procedure, waarin het vooronderzoek geheel ontbreekt. Het zou in den opzet van dit proces bepaald onlogisch zijn 's rechters oordeel te beperken tot de duidelijke verklaring ter zake waarvan de beklagde terechtstaat (art. 8 lid 1), welke mededeeling nota bene gedaan moet worden in een stadium, dat de rechter in vele gevallen niet eens in staat is de feiten te overzien.

De spaarzame op dit punt bestaande jurisprudentie kan zich al evenmin volkomen losmaken van een formeele telastelegging als uitgangspunt van het proces.

Dit blijkt uit een vonnis van 8 December 1933 van het landgerecht te Batavia (T. 140, blz. 620).

Beklaagde stond terecht voor een overtreding van de „Zegelverordening 1921”: het onderteekenen van een stuk opgemaakt tot bewijs van handelingen, feiten of toestanden zonder het zegelrecht daarvan te voldoen. Ter terechtzitting bleek, dat dit feit niet was gepleegd door beklagde, doch door den onderteekenaar der akte, een ander persoon.

Er waren echter aanwijzingen, dat het zeer wel mogelijk was, dat beklagde den overtreder opzettelijk tot het plegen van zijn daad had uitgelokt, zoodat de vraag rees, of ter terechtzitting hiernaar geen onderzoek had moeten zijn ingesteld.

De landrechter beantwoordde deze vraag ontkennend en overwoog te dezen aanzien:

„dat dit gerecht deze vraag ontkennend beantwoordt, vermits een veroordeeling ter zake van feiten, waarover het vooronderzoek niet heeft geloopt, ook in de landgerecht-procedure niet toelaatbaar is, dat bij vergelijking van art. 28 Ldg. met art. 282 I.R. (154 R.Sv.) en

art. 36 Ldg. met art. 292 I. R. (166 R. Sv.) opvalt, dat eenerzijds hier ontbreekt een verbod tot uitbreiding van het geïmputeerde buiten de grenzen van het feit in den zin van art. 76 W. v. S., anderzijds de rechter hier een besluit neemt naar aanleiding alleen van hetgeen uit het onderzoek op de terechtzitting is gebleken en niet ook op grond van een schriftelijke telastelegging (akte van verwijzing, dagvaarding),

dat deze verschilpunten en vooral het laatstvermelde aanleiding kunnen geven tot de meening, dat in de landgerecht-procedure de rechter vrij is te veroordeelen, op grond van *alle feiten*, die bij het gerechtelijk onderzoek zijn bewezen, onafhankelijk of hiervan in het vooronderzoek is gebleken of niet,

dat dit echter niet het geval kan wezen,

dat weliswaar art. 28 Ldg. niet zoo positief is geredigeerd als de daarmede overeenstemmende artt. in het I. R. en het R. Sv., doch dit niet wegneemt, dat een uitbreiding van het onderzoek buiten de grenzen der oorspronkelijke feiten ook hier niet geoorloofd is, waar voorgeschreven is den beklagde opmerkzaam te maken op omstandigheden, die tot strafverzwaring aanleiding geven — op straffe dat daarop niet mag worden gelet — en niet ook op nieuwe feiten, welke als niet vermeld, uitgesloten moeten worden geacht als basis van onderzoek ter terechtzitting."

Aan het slot van het vonnis wordt nog overwogen:

„dat bovendien een andere beantwoording der vraag zou medebrengen, dat ten aanzien van het ter elfder ure op de zitting gebleken feit, de vervolgende autoriteit niet zou kunnen overwegen, of de vervolging wenschelijk is, waardoor ten aanzien van dit feit zou gelden het legaliteitsprincipe, daarentegen ten aanzien der andere feiten het opportuniteitsprincipe, welke incongruentie toch zeker niet de bedoeling des wetgevers kan zijn geweest."

De argumenten zijn nagenoeg dezelfde als die van Winckel en in strijd zoowel met de geschiedenis als met den tekst der wet.

De stelling, dat de niet-vermelding van „nieuwe feiten" naast „omstandigheden" in art. 28 tengevolge zou hebben, dat deze feiten uitgesloten moeten worden geacht als basis van het onderzoek, komt lijnrecht in botsing met de ruime redactie van art. 36, dat met zooveel woorden bepaalt, dat de rechter zijn beslissing grondt op *hetgeen uit het onderzoek op de terechtzitting is gebleken*.

Ook het bezwaar, dat de vervolgende autoriteit ten aanzien

van het ter elfder ure op de zitting gebleken feit niet zou kunnen overwegen, of de vervolging wenschelijk is, is niet steekhoudend. Uit de overwijzing blijkt immers, dat de verwijzende autoriteit *in het algemeen* vervolging wenscht, zoodat het hem onverschillig zal zijn in welk juridisch kleed deze feiten worden gestoken.

In de landraad-procedure bindt een door den assistent-resident gebezigde qualificatie bij de overwijzing den landraadvoorzitter bij zijne terechtstelling van den beklagde evenmin. Wijst de assistent-resident of de magistraat over ter zake van verduistering, dan is telastelegging van bv. diefstal naar aller opvatting geoorloofd. Het in het geding brengen in dit verband van aantasting van het opportuniteitsprincipe lijkt al heel gezocht.

Ook het volgende vonnis van het landgerecht te Batavia van den 6den Mei 1935 (T. 142, blz. 104) luidt in denzelfden geest.

Aan beklagde was ten laste gelegd, dat hij op een bepaald tijdstip door een bepaald persoon had laten vervoeren — ter zitting bleek tegen f. 0.25 belooning — vier dijestukken van een dood paard, niet voorzien van een merk van geschikt-bevinding van den keurmeester, terwijl vermoed werd, dat hij tevens had overtreden het 3de en 4de lid van art. 7 der Bataviasche Veeslachtverordening.

Overwogen wordt nu:

„dat voorgeschreven uitbreidingen der feitenvermelding, welke het in die vermelding vervatte complex van materieele handelingen niet wijzigen, toelaatbaar zijn te achten, vermits uit de omstandigheid dat het Ldg., anders dan het landraadproces, noch formeele telastelegging, noch het ontslag van rechtsvervolging kent en in de summiere procedure zelfs een vooronderzoek onder deskundige leiding ontbreekt, is af te leiden, dat de wetgever heeft gewild, dat met een summiere aanduiding der feiten genoeg zal worden genomen, ook al moge dit bij eenige later ingevoegde bepalingen, bijzonderlijk in art. 28, wellicht eenigermate uit het oog zijn verloren.“

Dus hier ook: uitbreiding der feitenvermelding wordt slechts toelaatbaar geacht, wanneer het in die vermelding vervatte complex van materieele handelingen niet wordt gewijzigd.

In andere richting intusschen wijst het arrest van het Hof

van 1 Mei 1934 (T. 139, blz. 888) waarin, ter beoordeeling van de vraag, of sprake was van een non bis in idem, als criterium werd aangenomen *het vonnis en het proces-verbaal der terechtzitting van den landrechter*.

De openbare terechtzitting.

De tweede titel van het landgerecht-reglement is gewijd aan de openbare terechtzitting. Hier treden verschillende figuren op, welke onze aandacht vragen. In de eerste plaats *de rechter*. De samenstelling van het landgerecht is geregeld in het Reglement op de Rechterlijke Organisatie. Artikel 116 quater van dit reglement zegt, dat het landgerecht bestaat uit *een rechtskundig ambtenaar als landrechter*, bijgestaan door een *Inlandsch ambtenaar*, die den titel draagt van *fiscaal-griffier*. Indien echter bijzondere omstandigheden — een zeer rekbaar begrip — daartoe nopen, kan de functie van landrechter worden opgedragen aan een ambtenaar van het binnenlandsch-bestuur dan wel aan een ander daarvoor geschikt geacht persoon. Wat het eerste lid geeft, den jurist-landrechter, hetgeen bij de invoering der landgerechten wel een der belangrijkste punten is geweest, neemt het tweede lid praktisch terug. De aanduiding „indien bijzondere omstandigheden daartoe nopen”, welke redactie sedert S. 1925—230 in de plaats is gekomen van den vroegeren tekst „waar de *plaatselijke* omstandigheden daartoe nopen”, is zoo ruim en algemeen, dat de aanstelling van een jurist of niet-jurist geheel afhangt van het inzicht der Regeering. De wet bindt thans in dit opzicht de uitvoerende macht practisch zoo goed als niet. Het vroegere geldende criterium der *plaatselijke* omstandigheden was veel beperkter. De wet had daarbij het oog op kleine en afgelegen plaatsen, waar het, gezien het aantal justitiabelen, niet verantwoord was een rechtskundigen ambtenaar als landrechter te doen optreden. Alleen op grond van plaatselijke omstandigheden, mocht de Regeering van de benoeming van een deskundigen landrechter afzien.

De oude tekst van het tweede lid van art. 116 quater verschilt nog in ander opzicht van den tegenwoordigen. De vroe-

gere redactie bepaalde dat, als de plaatselijke omstandigheden daartoe noopten, de functie van landrechter kon worden opgedragen aan een niet-rechtskundigen ambtenaar, terwijl de huidige redactie in de eerste plaats noemt den ambtenaar van het binnenlandsch-bestuur en pas in de tweede plaats een ander daarvoor geschikt geacht persoon. De doorvoering van de scheiding der machten, die de instelling der landgerechten beoogde, bracht met zich mede, dat men zooveel mogelijk de inschakeling van den ambtenaar van het binnenlandsch-bestuur als landrechter wilde vermijden. Toen men later inzag, dat met den juridischen landrechter als een imperativum voor alle plaatsen te hoog gegrepen was, werd tevens ingezien, dat de ambtenaar, die den jurist-landrechter het best vervangen kon, de ambtenaar van het binnenlandsch-bestuur was.

De tweede persoon, die deel uitmaakt van het landgerecht, is de *fiscaal-griffier*. Zooals de benaming aanduidt, verricht hij op de openbare terechtzitting een dubbele functie. Hij is openbaar ministerie (fiscaal) en tevens griffier. Aan deze uitzonderlijke figuur zal een afzonderlijke paragraaf gewijd worden.

Staan Inlanders terecht voor het landgerecht, dan ontbreekt op de zitting de *panghoeloe* of het *hoofd*, die ingevolge art. 7 R. O. op de landraadzitting en ook op de zitting van den raad van justitie, indien een Inlander daarvoor terechtstaat, aanwezig moet zijn. Het eerste lid van genoemd art. 7 bepaalt uitdrukkelijk, dat het beginsel van de verplichte aanwezigheid van deze adviseurs niet geldt voor het landgerecht.

De figuren, die vóór den rechter verschijnen zijn de *beklaagde*, eventueel bijgestaan door een *verdediger*, de *getuige* en de *deskundige*.

Staan wij bij deze figuren nader stil.

De beklaagde.

Het systeem van het landgerecht-reglement is in het algemeen dat het, zolang het vooronderzoek nog niet voltooid is, spreekt van *verdachte*. Staat echter vast, dat hij voor den rechter zal moeten verschijnen, dan wordt dit *beklaagde*.

Ditzelfde ziet men in de Europeesche strafvordering gebeuren na de verleening van rechtsingang. Geheel doorgevoerd is deze onderscheiding niet en soms worden de termen verdachte en beklaagde door elkaar gebezigd (vgl. artt. 2, 3, 5 Ldg.). In de nieuwe Nederlandsche strafvordering is dit onderscheid, dat tevens van weinig beteekenis is en geen gevolgen met zich meebrengt, geheel vervallen. Daar bestaat geen *beklaagde* meer, maar alleen een *verdachte*, die eventueel veroordeelde wordt. Als verdachte wordt, vóórdat de vervolging is aangevangen, aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan eenig strafbaar feit voortvloeit. Daarna wordt als verdachte aangemerkt degene, tegen wien de vervolging is gericht (art. 27 N. Sv.).

De autoriteit, die de zaak naar het landgerecht verwijst, d.i. dus in zaken met Europeesche verdachten de officier van justitie of de hulppofficier van justitie en in zaken met niet-Europeesche verdachten de assistent-resident (in de Buitengewesten de magistraat) of de Inlandsche officier van justitie, doet den beklaagde schriftelijk of mondeling oproepen met aanzegging van plaats, dag en uur der terechtzitting. Ook het districts-hoofd kan in niet-Europeesche zaken deze oproeping bewerkstelligen (artt. 3 en 5 Ldg.). Van de wijze, waarop deze oproepingen hebben plaats gehad, wordt behoorlijk aanteekening gehouden, welke aanteekening met de stukken aan den landrechter wordt toegezonden. Het typische van deze oproeping is, dat zij alleen maar inhoudt plaats, dag en uur van verschijning. Wij zagen reeds hierboven, dat de landgerecht-procedure geen formeele telastelegging kent. Zijnerzijds behoort de landrechter er voor zorg te dragen, dat de verwijzende ambtenaren bekend zijn met de dagen en uren, waarop hij op de verschillende plaatsen binnen zijn ressort zitting houdt (art. 5 lid 2 Ldg.). Behalve de aangewezen plaatsen, waar hij zitting moet houden, is de landrechter tevens bevoegd ook elders, echter binnen zijn ressort, zitting te houden, indien dit naar zijn oordeel in het belang van den dienst is (116 bis R. O.).

Aangezien, zooals reeds bleek, de landrechter zich, zonder

de zaak op de zitting te brengen, hetzij onbevoegd kan verklaren, hetzij de zaak voor verdere behandeling niet vatbaar verklaren, alsmede het onderzoek kan doen aanvullen (art. 3a Ldg.), moet de oproepende instantie bij de dagbepaling er rekening mede houden, dat de landrechter van deze bevoegdheden gebruik maakt en derhalve dat tijdstip zoodanig bepalen, dat de landrechter, ten einde onnoodige verschijning te voorkomen, een tegenbevel kan geven (art. 5 lid 1 Ldg.).

In de Gemengde Bepalingen (Zevende Titel Ldg.) vinden we in art. 86 algemeen bekend gesteld, welke personen tot het doen van aanzeggingen, oproepingen en aanmaningen bevoegd en verplicht zijn. Zonder verdere aanduiding worden als zoodanig genoemd de dienaren van de openbare macht, waaronder zijn te verstaan die dienaren, die door het *openbaar gezag* zijn aangesteld. Als zoodanig zijn o.m. te beschouwen Europeesche en Inlandsche politie-ambtenaren, oppassers van districtshoofden of onderdistrictshoofden, leden van het dorpsbestuur, oppassers van bestuursambtenaren, enz. (vgl. Winckel, Rechtsbe-deeling, blz. 366).

De hoogere ambtenaar of beambte is bevoegd den hem gegeven last door te geven aan een lageren in zijn ressort of aan een hem ondergeschikten dienaar der openbare macht. Is geen dienaar der openbare macht beschikbaar, dan wijst de landrechter binnen wiens ressort de verrichting moet geschieden, een daartoe geschikt persoon aan. De wet stelt geen anderen eisch dan dien van geschiktheid.

Bij het uitbrengen der aanzeggingen enz. wordt sedert 1940 (S. hier te lande nog onbekend, vgl. Engelbr. 1940) onderscheid gemaakt tusschen Europeanen eenerzijds en Inlanders en Vreemde Oosterlingen anderzijds. Met betrekking tot de eersten geschiedt zulks mondeling of schriftelijk aan den belanghebbende in persoon en, bijaldien hij niet wordt aangetroffen, schriftelijk te zijner woon- of verblijfplaats, met betrekking tot de laatsten, wanneer de belanghebbende aanwezig is, mondeling of schriftelijk aan hem persoonlijk of te zijner woon- of verblijfplaats en bij niet aantreffen aan het dorpshoofd of den wijkmeester, die verplicht is den betrokkene met een en ander

in wetenschap te stellen zonder dat van dit laatste echter in rechten zal behoeven te blijken. Deze laatste zinsnede wil zeggen, dat de rechter ter terechtzitting niet behoeft na te gaan of deze in-wetenschapstelling inderdaad heeft plaatsgevonden. Het nalatige dorpshoofd of de nalatige wijkmeester begaat echter een onrechtmatige daad. Is de woon- of verblijfplaats van den beklagde onbekend, dan wordt de aanzegging, oproeping of aanmaning, indien deze schriftelijk wordt uitgebracht, aan het gebouw van het landgerecht aangeplakt.

De beklagde heeft het recht zich ter terechtzitting te doen vertegenwoordigen door een daartoe bijzonderlijk gemachtigde. Deze machtiging kan worden verleend zoowel bij onderhandsche akte als bij een notarieele of ten overstaan van den fiscaal-griffier opgemaakte akte. Niettemin heeft de landrechter de bevoegdheid, indien hij zulks wenschelijk oordeelt, de *persoonlijke verschijning* van den beklagde te bevelen. Daarnaast kan de beklagde, hetzij in persoon, hetzij bij gemachtigde verschijnende, zich door een verdediger doen bijstaan. Zoowel de gemachtigde als de verdediger kunnen buiten de practizijns worden gekozen (art. 7 Ldg.).

Het verstek is in de landgerecht-procedure bekend. Is de beklagde behoorlijk opgeroepen en heeft hij niet doen blijken van een wettige reden van afwezigheid, dan wordt niettegenstaande zijn afwezigheid tot het onderzoek en de berechting der zaak overgegaan (art. 6 lid 4 Ldg.). Intusschen kan de rechter, als hij voldoende gronden vindt om het niet-verschijnen van den beklagde aan diens onwilligheid toe te schrijven, zijn nadere oproeping gelasten *met bevel van medebrenging* (art. 6 lid 5 Ldg.). De persoonlijke verschijning is dus in alle opzichten gewaarborgd. Is eenmaal een beklagde verschenen, doch verschijnt hij na een plaats gehad hebbend uitstel op den nader vastgestellten zittingdag niet, dan is er geen ruimte meer voor een verstek-procedure en moet de behandeling worden beschouwd als een contradictoire (vgl. Simons, Strafv. 6de dr. blz. 178, 232).

Met het verstek hangt samen het verzet. Van verstekvonnissen kan nl. de beklagde in verzet komen. Dit moet plaats

vinden *binnen acht dagen*, nadat een extract van het verstekvonniss aan den veroordeelde of aan zijn woning of verblijfplaats is *afgegeven*. In verband met den eenvoud der procedure wordt hier niet gesproken van beteekening, doch van afgeven zonder meer. De aantekening van het verzet geschiedt bij den fiscaal-griffier, die daarvan aantekening houdt in de rol van strafzaken en haar met den opposant of diens gemachtigde onderteekent.

Behalve door den veroordeelde kan nl. verzet worden ingesteld door een daartoe schriftelijk gemachtigde. Het verzet heeft tengevolge, dat de veroordeeling bij verstek van rechtswege vervalt. Behalve voor het geval de rechter daartoe ambtshalve of op verzoek van den beklagde termen aanwezig acht, behoeft de zaak niet opnieuw te worden behandeld. Volstaan kan worden met een verhoor van den beklagde en voorhouding aan hem der processtukken. De ter terechtzitting voorgelezen verklaringen van de getuigen en eventueele deskundigen worden beschouwd als op de terechtzitting der verzet-procedure te zijn afgelegd. Verschijnt de opposant of diens gemachtigde niet, dan wordt *het verzet vervallen verklaard* (art. 6 lid 7, 8, 9 en 10 Ldg.).

Verschijnt de beklagde op het hem aangekondigde tijdstip ter terechtzitting, dan begint de landrechter met de vaststelling van zijn identiteit, waarna hij hem duidelijk verklaart ter zake waarvan hij terechtstaat. Zooals reeds eerder werd opgemerkt, hoort hij eerst thans officieel van welke feiten hij beschuldigd wordt, al heeft hij natuurlijk uit het vooronderzoek of bij de bekeuring wel begrepen, waarom het gaat. *In elken stand van het geding* kan de rechter zich hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van den beklagde of diens gemachtigde of verdediger onbevoegd verklaren. In dit geval verwijst hij de zaak naar den door hem bevoegd geachten rechter. Spoedshalve is bepaald, dat de landrechter, *indien de beklagde daarin uitdrukkelijk bewilligt*, de zaak zelf kan afdoen, indien de bevoegd geoordeelde rechter een landgerecht, regentschaps- of districtsgerecht is. Men heeft voor deze gevallen, gezien den

aard van het misdrevene, een nieuwe procedure willen vermijden. In geval van onbevoegdverklaring is het aangewezen *regentschaps- of districtsgerecht* aan de rechterlijke lastgeving *gebonden en verplicht de zaak af te doen*. Dit was vroeger ook het geval voor den aangewezen landrechter, doch bij S. 32—460 j° 580 is deze verplichting vervallen. De landrechter oordeelt thans zelfstandig over zijn eigen bevoegdheid (art. 8 Ldg.).

Betreft het een klachtdelict en ontbreekt de voor vervolging noodzakelijke klacht dan kan de klachtgerechtigde bijaldien de in art. 74 W. v. S. gestelde termijn nog niet verstreken is, *alsnog ter terechtzitting uitdrukkelijk verklaren de vervolging te wenschen*, waarvan op de rol van strafzaken aanteekening wordt gehouden.

Eveneens kan de landrechter *in elken stand van het geding de zaak*, hetzij ambtshalve, hetzij op vordering van den fiscaalgriffier of op verzoek van den beklaagde, diens gemachtigde of verdediger, *voor verdere behandeling niet vatbaar verklaren* op grond dat het feit, waarvoor de beklaagde terechtstaat dan wel de beklaagde niet strafbaar is. Deze onvatbaarverklaring omvat dus de gevallen, welke in andere strafprocedures zouden leiden tot een ontslag van rechtsvervolging. Het uitzonderlijke is, dat deze onvatbaarverklaring in elken stand van het geding, dus vóórdat het onderzoek geheel beëindigd is, kan worden uitgesproken.

Na den beklaagde duidelijk te hebben verklaard ter zake waarvan hij terechtstaat, begint de rechter met hem te vragen of hij erkent dan wel ontkent daaraan schuldig te zijn. Nog vóór de beantwoording van deze vraag kan de beklaagde of diens gemachtigde of verdediger de exceptie opwerpen, dat hij, hetzij in het geheel niet (bv. omdat het feit niet strafbaar is of het feit verjaard is), hetzij voor een anderen rechter zou moeten terecht staan. Over deze *peremptoire* excepties of excepties van onbevoegdheid beslist de rechter aanstonds. Worden geen excepties opgeworpen, dan onderzoekt na bovenvermelde vraagstelling de rechter of de opgeroepen getuigen aanwezig zijn, waarna tot het getuigenverhoor wordt overgegaan (art. 9). Het idee der wet is dus, dat na de algemeene vraagstelling of

beklaagde bekent dan wel ontkent, *met het getuigenverhoor begonnen wordt*. Op de niet-inachtneming van deze volgorde staat echter geen sanctie. Gewoonlijk wordt, indien de beklaagde bekent, het verhoor voortgezet, hetgeen aanbevelingswaardig is, omdat het daardoor mogelijk kan zijn, van getuigenverhoor af te zien. Immers de onbevestigde bekentenis van den beklaagde levert in de landgerecht-procedure volledig bewijs op (art. 47 sub 2° Ldg.).

Na elke afgelegde getuigenis krijgt de beklaagde of diens gemachtigde of verdediger de gelegenheid den getuige *door tusschenkomst van den rechter* vragen te stellen en tegen den getuige of diens verklaring bezwaren in te brengen (art. 16 lid 2 Ldg.).

Evenals in de andere strafprocedures in Ned. Indië gaat de wet uit van een *spreekplicht van den beklaagde*¹⁾. Op niet-nakoming van dezen plicht staat, de gevolgen daarvan op bewijsrechterlijk gebied in het midden latend, geenerlei sanctie. De wet (art. 18 Ldg.) zegt alleen, dat, als de beklaagde of diens gemachtigde op de hem gedane vragen het antwoord weigert, de rechter hem zijn *verplichting* onder het oog brengt en vervolgens voortgaat met de behandeling der zaak.

Strikvragen zijn verboden (art. 17 Ldg.). De waardigheid van het recht verzet zich tegen deze wijze van ondervraging. Zijnerzijds is de beklaagde verplicht den noodigen eerbied tegenover den rechter in acht te nemen. Verstoort hij of eventueel zijn gemachtigde door onbetamelijke gedragingen de orde op de terechtzitting, dan maant de rechter hem tot stilte en, indien dit geen resultaat oplevert, doet hij hem buiten de rechtszaal leiden, terwijl met de behandeling der zaak wordt voortgegaan (art. 19 Ldg.). De verdediger, zoo die er is, blijft met de verdediging belast, zoodat niet sprake is van een verstekvonnis, doch van een vonnis op tegenspraak geweest. Zijn er meerdere beklaagden, dan kan de rechter, indien hij dit dienstig oordeelt in het belang van het onderzoek, een of meer beklaagden doen buiten staan ten einde de andere(n) buiten zijn (hun)

1) Vgl. Jonkers, De waarheid in het strafproces, inaugurale rede, blz. 14.

tegenwoordigheid te ondervragen. Hij mag echter met het onderzoek niet voortgaan alvorens elken beklaagde te hebben medegedeeld, hetgeen in diens afwezigheid is voorgevallen (art. 24 Ldg.). Vastgehouden is aan het algemeene aan de straf-procedure ten grondslag liggende beginsel, dat geen recht mag worden gedaan op stukken of verklaringen, die den beklaagde niet zijn voorgehouden. Art. 26 lid 2 Ldg. bepaalt, dat *ten bezware van den beklaagde* op geen stukken mag worden acht geslagen dan wanneer en voorzoover zij zijn voorgelezen en hij in de gelegenheid is geweest daarop zijn op- of aanmerkingen te maken. Ook de stukken van overtuiging worden hem voorgehouden en krijgt hij gelegenheid zich daarover uit te laten (art. 27 Ldg.). Deze voorschriften gelden vanzelfsprekend alleen ten opzichte van den *verschenen beklaagde*, om de eenvoudige reden, dat zij ten aanzien van een niet verschenen beklaagde geen toepassing kunnen vinden. Dit is de consequentie van het verstek laten gaan.

Verder kan de beklaagde tot den rechter verschillende verzoeken richten, evenals de fiscaal-griffier. Met betrekking tot den fiscaal-griffier spreken we van *vorderingen* en ten opzichte van den beklaagde van *verzoeken*. Zoo kan deze laatste verzoeken, dat na een afgelegde getuigenis één of meer der getuigen de zittingzaal zullen verlaten en dat één of meer hunner opnieuw zullen worden toegelaten, ten einde hetzij afzonderlijk, hetzij in elkanders bijzijn te worden gehoord. Eveneens kunnen getuigen op zijn verzoek met elkander worden geconfronteerd (art. 23 Ldg.). Hij kan voorlezing vragen van processen-verbaal, verslagen of andere stukken, welke hij van belang voor zijn verdediging acht (art. 26 Ldg.). Vanzelfsprekend geldt dit ook voor zijn gemachtigde, die immers zijn vertegenwoordiger is en voor den verdediger, die hem bijstaat. Ten aanzien van een van meened verdachten getuige kan hij diens voorloopige in-hechtenisstelling verzoeken (art. 29 lid 2 Ldg.).

Al deze voorschriften hebben ten doel het recht van verdediging van den beklaagde veilig te stellen. Ten slotte heeft hij het *recht van het laatste woord*.

Is het onderzoek beëindigd, doordat de getuigen, eventueel

deskundigen en de beklaagde gehoord zijn, dan houdt de fiscaal-griffier *requisitoir*. Hierna draagt beklaagde, hetzij persoonlijk of middels zijn verdediger, zijn verdediging voor, waarop de fiscaal-griffier kan repliceren.

Het laatste woord is steeds aan den beklaagde (art. 34 Ldg.).

De getuige.

De getuige speelt in het strafproces een gewichtige rol. Soms staat hij naast den beklaagde, als hij zijne opgaven bevestigt, soms tegenover den beklaagde, als hij hem tegenspreekt. In het gewone strafproces — voor den raad van justitie en den landraad — is zijn tegenwoordigheid bijna steeds een vereischte, aangezien de zoogenaamde „nuda confessio” geen volledig wettig bewijs oplevert. In de landgerecht-procedure is dit niet het geval, vermits daar „de verklaringen van den beklaagde” (art. 47, 2° Ldg.) volledig wettig bewijs opleveren. De beperking van art. 307 I. R. en art. 383 R. Sv., houdende, dat de bekentenis van elders bevestigd moet zijn, kent het landgerecht-reglement niet. Niettemin is de rol van den getuige, speciaal in ontkenenis-zaken, ook in het landgerecht-proces een gewichtige. De beklaagde is de persoon, *die de waarheid kent*. Het zal echter van omstandigheden afhangen of hij bereid is deze te openbaren. Gewoonlijk is ten deze beslissend zijn inzicht of ontkennen hem baten zal. Ook de getuige *kan* de waarheid weten. Hier geldt echter de restrictie, dat hij deze weten *kan*. Er kunnen ook voor hem redenen zijn, dat hij deze liever verzwijgen wil, bv. om den beklaagde ter wille te zijn, uit vrees voor hem of omdat hij door zijn getuigenis zichzelf in een ongunstig licht stelt. Verder kunnen bij hem drijfveeren aanwezig zijn den beklaagde tegen beter weten in te bezwaren. Allerlei menschenlijke hartstochten kunnen inspireeren tot het afleggen van een valsche getuigenis. Ten slotte kan het zich voordoen, dat de getuige *meent* te weten, doch zich vergist of dwaalt in zijn waarneming. Hij heeft verkeerd gehoord, verkeerd gezien, A. verwisseld met B. of welke foutieve waarneming ook. Onder deze omstandigheden is het geen wonder, dat de wetgever voorzorgsmaatregelen heeft getroffen ten be-

hoeve van de waarachtigheid der getuigenis. Zoo legt de wet den rechter de verplichting op om, na de vraagstelling aan den beklaagde of hij erkent dan wel ontkent schuldig te zijn, te onderzoeken of alle opgeroepen getuigen tegenwoordig zijn en de noodige bevelen te geven om te voorkomen, dat zij vóór het afleggen van hun getuigenis met elkander over de zaak van den beklaagde in woordenwisseling treden, terwijl hij, indien zij niet *allen* verschenen zijn, de zaak tot een naderen rechtsdag kan uitstellen (art. 9 lid 3 en 10 Ldg.). De wet wenscht hier beïnvloeding der getuigen, door kort vóór de terechtzitting het gebeurde met elkaar te bespreken, te voorkomen. Uiteraard is dit een moeilijk en voor mijn gevoel onoplosbaar probleem, daar beïnvloeding in allerlei stadia en voornamelijk buiten het eigenlijke rechtsgeding kan en zal plaats vinden. Toch heeft de wet goed gedaan op deze wijze er den nadruk op te vestigen, dat zooveel mogelijk beïnvloeding moet worden voorkomen en de rechter daartoe zijn medewerking behoort te verlenen.

De plichten, die op den getuige rusten zijn van drieërlei aard. In de eerste plaats heeft hij een *verschijningsplicht*. Verschijnt de behoorlijk opgeroepen getuige niet ter terechtzitting en meent de landrechter voldoende gronden aanwezig te vinden om zijn niet-verschijnen toe te schrijven aan onwilligheid, dan kan hij hem veroordeelen in de kosten door de vertraging veroorzaakt en zijn *voorgeleiding* op een naderen rechtsdag gelasten (art. 11 Ldg.). De rechter heeft het dus in zijn macht zijn persoonlijke verschijning te bewerkstelligen. Daarnaast is niet-verschijning van den getuige strafbaar gesteld en wel in tweeërlei vorm. Art. 224 W. v. S. stelt strafbaar hem, die wettelijk als getuige opgeroepen, *opzettelijk* niet voldoet aan eenige wettelijke verplichting, die hij als zoodanig te vervullen heeft. Onder die wettelijke verplichtingen is de verplichting tot verschijning wel de allereerste¹⁾. Voorts stelt artikel 522 W. v. S. strafbaar hem, die wettelijk als getuige opgeroepen weder-

1) Vgl. Simons, Strafr., tweede deel, zesde druk, bijgewerkt door Pompe, blz. 474.

rechtelijk wegblijft. In dit artikel, dat in tegenstelling met art. 224 geen opzet eischt, wordt alleen het wederrechtelijk wegblijven strafbaar gesteld. Onder wederrechtelijk is hier blijkens de geschiedenis van het artikel te verstaan: zonder geldige reden.

Tegen den tot verschijning onwilligen getuige kunnen dus de volgende maatregelen worden genomen:

- 1°. hij kan tot verschijning gedwongen worden, doordat de rechter zijn voorgeleiding gelasten kan;
- 2°. hij kan veroordeeld worden tot betaling der kosten door zijn niet-verschijning veroorzaakt;
- 3°. hij is strafbaar, hetzij in geval van opzet krachtens art. 224 en anders krachtens art. 522 W. v. S.

Voor den Gouverneur-Generaal is, evenals in de Europeesche strafvordering (art. 413 R. Sv.), een uitzondering gemaakt. Deze kan nimmer als getuige op een terechtzitting van het landgerecht worden opgeroepen. Is zijne getuigenis noodzakelijk, dan zal Zijne Excellentie, na daartoe schriftelijk verzocht te zijn, den landrechter met den fiscaal-griffier bij zich toelaten, ten einde hem in de gelegenheid te stellen hem te hooren en van dit verhoor proces-verbaal op te maken. Een dergelijke afgelegde verklaring wordt ter terechtzitting voorgelezen en staat gelijk met eene, die ter terechtzitting is afgelegd (art. 78 Ldg.). Merkwaardig is, dat een soortgelijke regeling in het Inlandsch-Reglement ontbreekt. Vermoedelijk heeft de wetgever hieraan niet gedacht of ten onrechte zich voorgesteld, dat het in de praktijk niet zou kunnen voorkomen, dat de getuigenis van den Landvoogd in het landraad-proces noodzakelijk is.

Ook de Inlandsche vorsten, zoolang zij niet als zoodanig zijn afgetreden, en hunne wettige vrouwen verkeerden in een uitzonderingspositie. Evenals elders in de strafprocedure (R. Sv. 414, I. R. 380) kunnen zij slechts als getuige worden opgeroepen met machtiging van den Gouverneur-Generaal. Wordt deze machtiging niet verleend dan wordt te hunnen aanzien gehandeld als met betrekking tot den Gouverneur-Generaal (art. 79 Ldg.). Intusschen besliste het Hof in 1899, dat deze personen zonder machtiging toch ter terechtzitting getuigenis kun-

nen afleggen, wanneer zij *vrijwillig* verschijnen (16 Nov. 1899, T. 74 blz. 37). Het betrof hier het verhoor van den regent van Limbangan, die desgevraagd persoonlijk mededeelde tegen zijn verhoor wegens het ontbreken van de vereischte machtiging geenerlei bezwaar te hebben. Naar aanleiding van het van de zijde der verdediging geopperde bezwaar tegen het ontbreken dezer machtiging, overwoog het Hof, dat art. 414 R. Sv. alleen van toepassing kan zijn als de daarin genoemde personen als getuigen moeten worden opgeroepen of gedagvaard, maar niet als zij *uit eigen beweging verschijnen en zich bereid verklaren om getuigenis af te leggen*. Een opmerkelijk verschil tusschen art. 79 Ldg. en de daarmede corresponderende artt. 414 R. Sv. en 380 I. R. is, dat in deze laatstgenoemde artikelen behalve de Inlandsche vorsten mede worden genoemd *de rijksbestuurders en de regenten*. De laatsten hebben dus in de landgerecht-procedure geen uitzonderingspositie.

De tweede plicht, die op den getuige rust, is die van het *afleggen van den eed*. Tot de wijziging van de landgerecht-procedure bij de ordonnantie in S. 34—609, gold ook voor het landgerecht het overal in de strafprocedure geldende principe, dat de getuigenis om te kunnen strekken tot basis van bewijsrecht, *beëdigd* moet zijn. Alleen in de bijzondere in de wet aangeduide gevallen kon de *belofte* in de plaats treden van den eed. Zoowel het I. R. als het R. Sv. (resp. art. 265 lid 3 en art. 139 lid 3) schrijven voor, dat de getuigen na de vaststelling hunner identiteit *op de wijze hunner godsdienstige gezindheid*, den eed (of de belofte) zullen afleggen van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen. Verder bepaalt art. 375 lid 2 R. Sv. en art. 299 lid 2 I. R., dat elke getuigenis met eede moet zijn gesterkt. De impasse, waarin men zich bevond ten aanzien van personen, die tot geen godsdienstige gezindheid behoorden, werd opgelost door de *Eedsregeling* vervat in S. 1920—69, door in art. 4 dier regeling te bepalen, dat ook deze personen verplicht zijn den eed af te leggen.

Art. 1 dezer eedsregeling schrijft een algemeene eedsformule voor. Onder het opsteken van de twee voorste vingers van

zijn rechterhand zal de getuige de volgende woorden moeten uitspreken: „Zoo waarlijk helpe mij God almachtig“, dan wel woorden, die in de door hem gebezigde taal daarmede overeenkomen. Deze algemeene formule wijkt echter voor bijzondere voorschriften, die de godsdienstige gezindheid of de adat van de bevolkingsgroep, waartoe de getuige behoort, aan het afleggen van eeden mocht stellen. Verder bepalen de artt. 5 en 6, dat zij, wier godsdienstige gezindheid het afleggen van eeden verbiedt (de doopsgezinden) en zij die *schriftelijk* verklaren tegen het afleggen van eeden onoverkomelijke bezwaren te hebben, ontleend aan hun opvatting omtrent den godsdienst (b.v. atheïsten), in stede van den eed, de belofte kunnen afleggen.

Dit principe, dat de af te leggen getuigenis *vooraf* moet beëdigd worden (zgn. promissoire eed) aan ons burgerlijk-strafproces ten grondslag liggend, gold oorspronkelijk ook voor het landgerecht. Bij de juistgenoemde ordonnantie in S. 34—609 is met dit principe voor het landgerecht gebroken en kan de getuige volstaan met het afleggen van de *belofte* van de geheele waarheid en niets dan de geheele waarheid te zullen zeggen. In dit stelsel, dat straks uitvoerig zal worden besproken, is het normale, dat de getuige de belofte aflegt, terwijl alleen in bijzondere gevallen het afleggen van den eed gevorderd wordt.

De wenschelijkheidsvraag van eedaflegging in rechtszaken, althans in onbeperkte mate, is niet van recenten datum. In een proefschrift van Visser over eeden in den Ned. Indischen archipel, dateerend van 1893¹⁾, vind ik de volgende uitlating: „Het verwondert mij dan ook niet, dat vele goedgebouwde Christenen indertijd erop aangedrongen hebben het herhaaldelijk aanwenden van den eed hetzij te beperken, hetzij hem in de procedure af te schaffen, daar het voor hen een doorn in het oog was telkens en telkens Gods bijstand in te roepen bij de geringste zaken“. Ook in de „24 Ontwerpen over Indisch

1) J. H. W. B. Visser, Eenige opmerkingen over eeden in den Nederlandsch-Indischen archipel, Leiden.

Recht" van 1909¹⁾ werd voorgesteld in het I. R. na art. 265 oud in te voegen een nieuw artikel, waarin o.m.: Die getuigen, *ten aanzien van wie de rechtbank daartoe besluit*, moeten hun afgelegde verklaring nader onder eede bevestigen, terwijl eveneens wordt aangeprezen den eed voor deskundigen in strafzaken met betrekking tot valscheid in geschrifte te doen wegvallen.

Eveneens is door C. F. de Bruyn Kops in den Indischen Gids van 1910²⁾ gepleit voor vermindering van het aantal eeden. Juist zijn m.i. de woorden van dezen schrijver:

„Dat alle getuigen moeten beëdigd worden, dat de eed vooraf geschieden moet, dat indien een zaak door de volkomen overeenstemming tusschen de opgaven van den beklagde en de verklaringen der getuigen volkomen „terang" is, de getuigen toch aan een eed onderworpen worden, dat-al gaat boven de bevassing van den Inlander en komt hij er toe om al dat gedoe te beschouwen als een eigenaardigheid van de Belanda's, waarin hij zich heeft te schikken, wil hij niet aan erger onaangenaamheden blootgesteld worden."

„Het te frequent toepassen zal aan de heiligheid afbreuk doen", aldus deze schrijver, terwijl hij de groote waarde, die Hindoesche Baliërs aan hun eed toekennen, meent te kunnen verklaren uit het feit, dat hij zoo zelden wordt opgelegd.

Ook Hazelhoff Roelfsema vestigde in 1933 (W. 12684, blz. 6) de aandacht op de aanzienlijke vermeerdering van het aantal meeneeden in Duitschland als gevolg van het vele afleggen van eeden en het aldaar ter hand genomen middel om dezen wantoestand te bestrijden door den rechter de bevoegdheid te geven den eed op te dragen niet voor alle gevallen, doch alleen dan, als hij van oordeel is, dat beëdiging van verklaringen als op zichzelf staand geval wenschelijk is, welke gedachte ook aan de thans geldende regeling in de landgerecht-procedure ten grondslag ligt.

Wat is nu het systeem, dat sedert de wijzigingsordonnantie

1) Door Carpentier Alting, Kleintjes, van Vollenhoven en Winckel, Leiden, blz. 49.

2) Jg. 1910, I, blz. 470, Opmerkingen omtrent den ambtseed en gerechtelijken eed in Ned. Indië.

in S. 34—609 (Volksraad zittingjaar 1934/35 onderw. 49, stukken 1, 3, 4, 5, 6, wijziging art. 12 en nieuw art. 13 Ldg.) in het landgerechtproces gevolgd wordt?

Het ontwerp kondigt aan, dat het beoogt het aantal gevallen, waarin een getuigeneed moet worden afgelegd, te verminderen. Voldoet de regeling aan de verwachting, dan ligt het in het voornemen op meerder terrein de getuigeneed te beperken.

De toelichting wijst op de tweeledige functie van den eed. In de eerste plaats brengt hij den getuige onder de werking van het meined-artikel (242 W. v. S.), terwijl in de tweede plaats de getuige door de eedaflegging eraan herinnerd wordt, dat hij ook naar zijn godsdienstige opvatting waarheid moet spreken in verband met het wel en wee van zijn medemensch.

Deze laatste functie nu is naar het ontwerp in onbeteeke-nende zaken, als hoedanig het meerendeel der landgerecht-zaken te beschouwen is, dikwijls van geen belang. In dergelijke zaken komt het zelfs beter voor de aanroeping van den Allerhoogste te vermijden en te volstaan met de belofte. Op deze gedachte voortbouwend bepaalt art. 12 Ldg. als regel, dat de getuige, na te zijn geïdentificeerd, de *belofte* aflegt van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen. In stede van het uitzweren van den eed kan hij dus volstaan met het afleggen van de belofte de waarheid te zullen spreken. Aan schending van deze belofte door verklaringen af te leggen in strijd met de waarheid heeft de wet de wereldlijke straffen van meined verbonden. Gelijktijdig met deze wijziging is, ten einde elken twijfel buiten te sluiten, in art. 242 W. v. S. uitdrukkelijk bepaald, dat met den eed gelijkstaat de belofte, die krachtens algemeene verordening gevorderd wordt. Daarnaast opent de wet in art. 13 Ldg. de mogelijkheid voor den rechter om, *indien hij dat ter ontdekking van de waarheid wenschelijk acht*, den getuige op de wijze van zijn godsdienstige gezindheid of van zijn landaard zijn verklaring *onder eede te doen bevestigen*. Hier wordt, zooals de toelichting aangeeft, bedoeld op die gevallen, waarin den rechter blijkt, dat aan het afleggen van den eed waarde wordt gehecht. Van-

zelsprekend heeft het uitzweren van den eed dan zijn bijzondere beteekenis. Men heeft daarvoor gekozen den *bevestigingseed* (affirmatieven eed). Zoals we boven reeds zagen is de normale eed in ons strafproces de eed vooraf, de *promissoire eed*. Toch is aan ons recht de bevestigingseed niet geheel vreemd. In het militaire strafrecht komt hij voor, terwijl ook in de Regeling van de Inheemsche rechtspraak in rechtstreeks bestuurd gebied (art. 41) het normale is, dat ná het afleggen der verklaringen deze beëdigd worden, *indien de rechter althans daartoe aanleiding vindt*. Beëdiging vóór het afleggen der getuigenverklaringen vindt alleen plaats, als het *adatrecht zulk een beëdiging vooraf mocht vorderen*. Het ligt voor de hand, dat onderwerpelijk aansluiting gezocht is aan den bevestigingseed, omdat de betrekkelijke verklaring reeds onder belofte was afgelegd. Behoort de getuige tot een godsdienstige gezindheid, welke hem het afleggen van eeden verbiedt of verklaart hij *schriftelijk* tegen het afleggen van eeden onoverkomelijke bezwaren te hebben, ontleend aan zijn opvattingen omtrent den godsdienst, dan is het hem geoorloofd *zijn verklaringen in plechtigen vorm te bevestigen*, welke mogelijkheid, zoals we bij de bespreking der algemeene eedsregeling zagen, aan deze groepen ook daar is opengesteld. De wet (art. 13 lid 2) vermeldt niet op welke plechtige wijze deze bevestiging moet plaats vinden. Dit wordt overgelaten aan het beleid van den rechter, die, zoals de toelichting aanduidt, een soort beroep op het geweten van den getuige doet. Ten einde den getuige zijn verklaringen indachtig te maken, is de rechter verplicht den getuige vóór het afleggen van den eed of de bevestiging een *samenvatting van de hoofdzaak zijner verklaringen duidelijk voor te houden* (Art. 13 lid 3). De bedoeling der wet is door een duidelijke voorhouding den getuige van het afleggen van onware verklaringen te weerhouden. De plechtige bevestiging, die voor den eed in de plaats treedt, is in het meined-artikel, evenals de belofte, gelijktijdig bij de inwerkingtreding van S. 34—609 met den eed gelijkgesteld (art. 242 lid 3 W. v. S.).

Er kunnen andere redenen dan de twee hierboven genoemde

zijn, welke den getuige weerhouden zijn verklaring onder eede te bevestigen, nl. omdat hij desbewust onware mededeelingen heeft gedaan of een tendentieuze voorstelling van zaken heeft gedaan, die hij ten slotte toch niet voor zijn verantwoording durft te nemen. In dat geval wordt onder de verklaring onder belofte afgelegd een streep gezet en is de getuige verplicht den in het strafproces gangbaren *promissoiren* eed af te leggen, waarna hij vervolgens door den rechter opnieuw wordt onder-vraagd (art. 13 lid 4). De bij de behandeling van het ontwerp geopperde vraag of de getuige, die in een dergelijk geval zijn afgelegde verklaringen herroept en onder eede een ware getuigenis aflegt, toch nog wegens meined vervolgbaar zou zijn, is in de Memorie van Toelichting terecht ontkennend beantwoord. Immers naar gangbare jurisprudentie, wordt het misdrijf van meined niet aanwezig geacht, indien de getuige *nog tijdens het verhoor* met herroeping van zijn onware verklaringen de waarheid getuigt (H. R. 17 Juni 1899, W. 5742).

In het kort de regeling samenvattend zien we dus, dat het normale in de landgerecht-procedure is, dat de getuige de *belofte* aflegt. Oordeelt de rechter in het belang der ontdekking van de waarheid zulks gewenscht, dan kan hij de verklaring *onder eede doen bevestigen*. Heeft de getuige daartegen andere dan aan de wet ontleende bezwaren (doopsgezinden, atheïsten), dan eischt de wet den gewonen *belofte-eed*. De rechter zal goed doen de voorschriften van de artt. 12 en 13 Ldg. nauwgezet in acht te nemen, aangezien anders eventueel valschelijk afgelegde verklaringen niet onder het bereik van het meined-artikel vallen (vonnis r.v. just. Medan 12 Nov. 1937, T. 147, blz. 501). Opmerking verdient, dat de Gouverneur-Generaal en de Inlandsche vorsten steeds onder belofte worden gehoord (art. 78 en 79 Ldg.).

De derde plicht, die op den getuige rust, is de *spreekplicht*. Het Indische strafprocesrecht kent in afwijking van het moederlandsche recht, dat een *zwijgrecht* van den verdachte kent, ook een *spreekplicht* van den beklaagde¹⁾. Toch is er een

1) Jonkers, De waarheid in het strafproces, inaugurale rede, blz. 14.

Spreekplicht van beklagde: geen sanctie

" " getuige: wel sanctie.

U p. 101.

94 2 art. 224. Niet volaan
com. wetb. kepl.

groot verschil tusschen den spreekplicht van den beklagde en dien van den getuige. Op dien van den beklagde rust geenerlei sanctie. Zij is meer te beschouwen als een soort uitspraak van den wetgever, die het den plicht acht van den beklagde aan het strafproces zijn medewerking te verleen in dien zin, dat hij de hem door den rechter gestelde vragen behoort te beantwoorden. In dezen gedachtengang praevaleert in den strijd om de waarheid het maatschappelijk belang boven het individueele belang, terwijl motieven van anderen aard, o.a. dat het immoreel zou zijn van den beklagde te vorderen om aan zijn eigen veroordeeling mede te werken, hebben geleid tot het in de moederlandsche wetgeving erkende zwijgrecht van den beklagde. Geheel anders staat het met den spreekplicht van den getuige als gevolg van de gansch andere positie, die de getuige in de strafprocedure inneemt. De getuige vervult een publieken plicht. In het algemeen belang vordert de overheid van hem zijn verschijning. Zij eischt verder van hem, dat hij den eed of de belofte aflegt, terwijl deze beide verplichtingen de inleiding zijn van zijn hoofdverplichting: het getuigen. Hij kan zich hieraan niet onttrekken. Doet hij dat, dan komt hij in botsing met de wet, welke ten aanzien van den onwilligen getuige meerdere sancties stelt. Weigert de getuige *zonder wettigen grond* de belofte of den eed te doen of zijne verklaring af te leggen, dan kan de rechter de zaak tot een nadere terechtzitting, doch niet langer dan veertien dagen uitstellen. De getuige zal in dat geval dadelijk op last van den rechter in gijzeling worden gesteld en bij de nadere terechtzitting andermaal voor hem gebracht worden (art. 14 Ldg.). De wet zegt niet *expressis verbis*, wat er gebeuren moet, als de weigerachtige getuige ook op den naderen zittingdag in zijn zwijgen volhardt. Naar mijn oordeel herhaalt zich dan het geval van juistgenoemd artikel en is de rechter *bevoegd, niet verplicht* (in art. 14 lid 1 wordt gesproken van *kan*) de zaak opnieuw uit te stellen met voortzetting der gijzeling van den getuige. Dit kan zich herhalen tot tijd en wijle het den getuige belijft aan zijn verplichtingen te voldoen. Intusschen is het uitstel, zooals opgemerkt werd, *facultatief*; de aan dit uitstel ver-

bonden gijzeling is echter *imperatief*. Maakt de rechter van zijn bevoegdheid tot uitstel geen verder gebruik, dan komt de getuige vanzelf op vrije voeten, omdat de basis der gijzeling dan is weggevallen. Naast deze sanctie van gijzeling, die op den weigerachtigen getuige kan worden toegepast, valt hij onder het bereik van de strafwet. Art. 224 W. v. S. stelt immers strafbaar hem, die wettelijk als getuige opgeroepen, opzettelijk niet voldoet aan eenige wettelijke verplichting, die hij als zoodanig heeft te vervullen.

Het strafprocesrecht heeft aan bepaalde personen het recht toegekend zich te versooneen. Ook in de landgerecht-procedure is dit systeem gevolgd. De artt. 21 en 22 Ldg. bepalen, dat van het *geven van getuigenis of van het beantwoorden van bepaalde vragen* zich kunnen versooneen:

- 1°. des beklagden of medebeklagden bloed- of aanverwanten in de *rechte* linie;
- 2°. idem in de zijlinie tot den *derden* graad ingesloten;
- 3°. des beklagden of medebeklagden echtgenoot of vroegere echtgenoot (art. 21);
en verder (art. 22): zij, die uit hoofde van hun *stand*, hun *beroep* of hun *ambt* tot geheimhouding verplicht zijn.

Het versoöningsrecht van deze laatsten is echter beperkt *tot hetgeen, waarvan de wetenschap hun als zoodanig is toevertrouwd*. De wet duidt niet aan voor welke standen, welke beroepen en welke ambten dit versoöningsrecht geldend is. In de praktijk werd het versoöningsrecht erkend van geestelijken, ouderlingen, notarissen, advocaten, doktoren, daarentegen vonden het bankgeheim, het politiegeheim en het journalistengeheim in de rechtspraak geen erkenning. De overige procedure-regelingen (R. Sv. 145, 148, I. R. 274 en 277) zijn van overeenkomstigen inhoud, wat de familiegroep betreft is echter ook aan de zijlinie in den *vierden* graad het versoöningsrecht toegekend, terwijl dit in de landgerecht-procedure beperkt is tot den *derden* graad.

Het motief, waarop het versoöningsrecht gebaseerd is, is

m.i. van het immoreel zijn deze personen, die van
hun bijzonderne verhouding tot verdachte, velen,
schep v.a. eed te maken, tot spraken, te verplichten.

niet, dat het immoreel zou zijn deze personen te doen getuigen; was dat het geval dan zou de wet hen uitsluiten, terwijl zij hen juist vrij laat al of niet te getuigen. De bedoeling is de oplossing van het conflict, waarvoor zij zich door hun bijzondere verhouding tot den beklagde kunnen gesteld zien, aan hun eigen beslissing over te laten. De vraag of zij aanspraak kunnen maken op het recht van versooning, staat ter beoordeeling van den rechter.

keerder.
In tegenstelling met het strafproces voor den landraad en dat voor den raad van justitie, kent het landgerecht-reglement geen groepen van personen, die onder alle omstandigheden onbevoegd zijn getuigenis af te leggen. De zoogenaamde *absoluut onbevoegden*, als hoedanig art. 149 R. Sv. en art. 278 I. R. noemt: kinderen beneden de vijftien jaren en de krankzinnigen, hoezeer zij bij tusschenpoozen het gebruik hunner verstandelijke vermogens mochten hebben, die alleen tot het geven van inlichtingen zonder eedaflegging kunnen worden gehoord, worden in de landgerecht-procedure als zoodanig niet genoemd. Men heeft hier den rechter niet willen binden en de zorg voor de schifting van het bewijsmateriaal aan hem overgelaten.

Een bijzonder soort getuige is de *deskundige*, die den rechter, op het gebied waarop hij deskundig is, voorlicht. Hij legt de belofte af dit naar zijn beste weten te zullen doen. De getuigenbepalingen zijn, voor zooveel mogelijk op hem van toepassing (art. 25 Ldg.).

Aangezien de grens tusschen deskundigen- en getuigenverklaring niet altijd even scherp te trekken is, verdient het aanbeveling in twijfel-gevallen hem in beide hoedanigheden, dus èn als getuige èn als deskundige te hooren.

De *tolk* is te beschouwen als een talen-deskundige. Als zoodanig kan de rechter iedereen benoemen, dien hij daartoe geschikt acht, mits hij minstens *achtien* jaren is. De tolk legt in handen van den rechter den eed of de belofte af, dat hij getrouwelijk de hem opgedragen taak zal vervullen. Hier staat

de eed voorop en is er slechts ruimte voor de belofte, indien de wet dat toelaat (doopsgezinden, atheïsten). Zijn er bij het landgerecht speciale tolken aangesteld, die ambtelijk beëdigd zijn, dan is nadere beëdiging overbodig. Zoowel de fiscaal-griffier als de beklagde kunnen den tolk onder opgave van redenen wraken, waarover de rechter dadelijk uitspraak doet (art. 30 Ldg.).

Mist een beklagde of getuige zijn gehoor en spraakvermogen of een dezer vermogens en kan hij tevens niet schrijven, dan benoemt de rechter tot tolk een persoon, die geschikt is om met hem om te gaan. Deze tolk moet minstens vijftien jaren oud zijn, terwijl overigens de bepalingen voor tolken op hem van toepassing zijn. Is daarentegen de gebrekkige persoon de schrijfkunst machtig, dan wordt het verhoor schriftelijk gehouden, terwijl op deze wijze ook de belofte of de eed wordt afgelegd (31 Ldg.). Marcella hekelt in zijn proefschrift over de Algemeene Bepalingen van Wetgeving ¹⁾ dit soort wetgeving, dat zich bezighoudt met allerlei casuïstiek zonder ten slotte bij machte te zijn aan alle bijzondere gevallen te denken. Hij memoreert in dit verband het Eedswetje in Nederland, dat een artikel wijdt aan lichaams- en spraakgebrekkigen. Indië is trouwens dit voorbeeld gevolgd (art. 3 Eedsregeling). Hij pleit er voor het tijdroovende reglementeeren van allerlei bijzonderheden — een euvel, waarvan de onrustbarende groei algemeen wordt betreurd — te vermijden en aan het vrije oordeel des rechters meer ruimte te bieden.

Ten slotte nog eenige bepalingen, die met betrekking tot het verhoor van den getuige van belang zijn. Na den beklagde te hebben gevraagd of hij erkent dan wel ontkent schuldig te zijn aan het feit, waarvoor hij terechtstaat, onderzoekt de rechter of alle opgeroepen getuigen tegenwoordig zijn en geeft hij de noodige bevelen om te voorkomen, dat zij voor het afleggen van hun getuigenis met elkander over de zaak in woordenwis-

1) H. Marcella, Algemeene bepalingen van wetgeving voor Ned. Indië, Leiden 1913, blz. 89.

seling treden. Ten einde dit contact hangende de zaak, zooveel mogelijk uit te sluiten, kan hij desgewenscht zonder de verschenen getuigen te hooren de zaak uitstellen. De getuigen worden een voor een binnen geroepen en leggen na de vaststelling hunner identiteit op de belofte of op den eed hun verklaringen af. De getuige kan niet volstaan met de verklaring, dat hij volhardt bij zijne in het vooronderzoek afgelegde verklaring. Hij behoort, hetgeen hij gezien, gehoord of ondervonden heeft, op de terechtzitting aan den rechter mede te deelen. De getuigenis behoort een rechtstreeksche mededeeling van den getuige aan den rechter te zijn. Daarom mag hij zich ook niet bedienen van een geschreven opstel, al kan de rechter hem toestaan zich bij zijn verklaring te bedienen van geschriften of aantekeningen, welke de rechter zal veroorloven. Zooveel mogelijk behoort de getuige niet in de rede te worden gevallen, al zal het natuurlijk den rechter vrijstaan onnoodige uitwijdingen te voorkomen en hem tot het onderwerp te bepalen. Wijkt zijn verklaring ter terechtzitting van zijn vroegere verklaring af, dan houdt de rechter hem dit voor en vraagt hem deswege om opheldering. Elke getuige moet ook na het afleggen van zijn getuigenis bij de terechtzitting tegenwoordig blijven, tenzij hem toegestaan wordt zich te verwijderen. Zoowel de beklaagde als de fiscaal-griffier kunnen zich hiertegen verzetten (artt. 12, 15, 16, 20 Ldg.).

De getuige behoort niet alleen te getuigen, doch zijn getuigenis moet ook waar zijn. Het komt in het strafproces op de waarheid aan. Daarom wordt de meenedige met straf bedreigd (242 W. v. S.). Wordt een getuigenverklaring verdacht valsch te zijn, dan begint de rechter met den getuige te vermanen de waarheid te zeggen onder voorhouding der straffen, die de wet op meened heeft gesteld. Volhardt desniettemin de getuige bij zijne verklaringen, dan *kan* de rechter hem hetzij ambts-halve, hetzij op verzoek van den beklaagde of diens verdediger, voorloopig in hechtenis stellen. In dat geval maakt de fiscaal-griffier terstond een door den rechter en hem onderteekend proces-verbaal op van dat gedeelte der verklaring, dat vermoed wordt valsch te zijn. *De gronden van dat vermoede-*

den worden in het proces-verbaal aangeduid, waarna de stukken aan de met de vervolging belaste autoriteit worden toegezonden. Is deze van oordeel, dat er genoegzame grond tot vervolging bestaat, dan geeft hij daarvan terstond kennis aan den landrechter. Deze is bevoegd in het belang der zaak het geding eventueel te schorsen tot na afloop van het onderzoek tegen den van meened verdachten getuige (art. 29 Ldg.).

De fiscaal-griffier.

Zooals ik reeds opmerkte, is het landgerecht samengesteld uit een landrechter en een fiscaal-griffier. Evenals de landrechter wordt de fiscaal-griffier benoemd door den Gouverneur-Generaal. Bij afwezigheid, belet of ontstentenis van den fiscaal-griffier worden diens functiën vervuld door een *buitengewonen substituut-fiscaal-griffier*, die door den *landrechter buiten bezwaar van den lande* benoemd wordt. Op elke afdeelingshoofdplaats zal minstens één zoodanige buitengewone substituut-fiscaal-griffier moeten gevestigd zijn (116 sexies R. O.). Dit voorkomt onnoodig reizen en stagnatie in de afdoening van zaken, welke dagelijks binnenstroomen. Zooals de benaming van den fiscaal-griffier aanduidt, is zijn positie tweeledig. Eenerzijds verricht hij functiën, die bij het Openbaar Ministerie thuis behooren, anderzijds verricht hij griffierswerkzaamheden. De Rechterlijke Organisatie stelt met zooveel woorden, dat hij geen eigenlijk Openbaar Ministerie is. Art. 116 octies R. O. bepaalt nl., dat hij niet begrepen is onder de uitdrukking „openbaar ministerie” of „ambtenaar van het openbaar ministerie”, *waar die in het algemeen wordt gebezigd en dat hij staat onder het toezicht en de bevelen van den landrechter*. Elders bepaalt de wet, dat hij voor sommige gevallen wel onder het openbaar ministerie is te begrijpen. Een voorbeeld hiervan is art. 261 R.Sv. Dit artikel houdt in, dat in geval van jurisdictie-geschillen het verzoek tot regeling van rechtsgebied bij request moet worden gedaan aan den bevoegden rechter, hetzij door het openbaar ministerie bij de in het jurisdictie-geschil betrokken colleges en gerechten, hetzij door de beklaagden. Het tweede lid zegt dan, dat onder de uitdrukking „openbaar ministerie” hier be-

Al deze bevoegdheden zijn typische attributen van het openbaar ministerie. Ten slotte houdt hij requisitoir en eischt hetzij vrijspraak, hetzij voor verdere behandeling niet-vatbaarverklaring, hetzij veroordeeling tot een bepaalde straf.

Vervolgens kan hij naar aanleiding van de gevoerde verdediging van repliek dienen, al berust, zooals reeds eerder werd opgemerkt, bij beklagde het laatste woord. Hoewel art. 116 octies der R. O. inhoudt, dat de fiscaal-griffier onder het toezicht en de bevelen staat van den landrechter, geldt dit m.i. niet ten aanzien van die werkzaamheden, die zuiver op het terrein van het openbaar ministerie liggen. In dit opzicht valt hij m.i. onder de hiërarchische verhoudingen van het openbaar ministerie. Zoo zal de officier van justitie cq. de procureur-generaal hem ten aanzien van zijn requisitoir bindende opdrachten kunnen geven. Het zou geen overbodige weelde zijn, indien de wetgever dit uitdrukkelijk had vastgelegd.

Buiten de openbare terechtzitting bezit de fiscaal-griffier geen enkele bevoegdheid, die des openbaar ministeries is. Hij is *noch opsporingsambtenaar, noch vervolgingsambtenaar*. Evenmin is hij tot overwijzing der zaak naar het landgerecht competent. Zoo is zijn positie van openbaar ministerie van halfslachtigen aard. Ook de executie gaat buiten hem om. Van de typische functies het vervolgend beleid eigen, welke art. 55 R. O. opnoemt: handhaving der wet, vervolging en executie, bezit hij er geen enkele. Alleen wat de vervolging betreft, is hij op de terechtzitting als O. M. te beschouwen. Een dergelijk halfslachtig O. M. is der Indische wetgeving niet vreemd. Immers ook de Inlandsche officier van justitie (djaksa) is geen volwaardig vervolgingsambtenaar¹⁾, al is deze wel opsporingsambtenaar. Trouwens ook de taak van den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongerecht is in de moederlandsche wetgeving in dien zin beperkt, dat hem elk initiatief ontbreekt. Hij is alleen bevoegd tot het doen van nasporingen naar aanleiding van hem ter vervolging toegezonden proces-

1) Voor de bijzondere positie van den djaksa in de landraadprocedure, zie Jonkers, Het vooronderzoek enz., blz. 28 vlgg.

sen-verbaal of van door hem ontvangen klachten (art. 143 N. Sv.).

Naast de hierboven besproken werkzaamheden verricht, zooals gezegd, de fiscaal-griffier griffiers-werkzaamheden. Hij is de *griffier* van het landgerecht. Hij boekt in de eerste plaats de binnenkomende zaken in een register, genaamd de rol van strafzaken. Deze inschrijving moet behelzen den naam, de voornamen, zoo na mogelijk den ouderdom, de geboorteplaats, het beroep en de woon- of verblijfplaats van den beklagde. Aan deze rol van strafzaken worden door hem de stukken van het vooronderzoek gehecht. Zooals Winckel (Rechtsbedeeling; blz. 388) opmerkt, moet het begrip „rol" hier ruim worden opgevat in den zin van „dossier bevattende alle stukken en aantekeningen met betrekking tot een bepaalde zaak". Er komen in voor de verschillende beschikkingen door den land-rechter vóór of ná den aanvang der terechtzitting genomen, de gedane oproepingen, eventueel ingesteld verzet, uitstel der behandeling, kortom al hetgeen op de zaak betrekking heeft.

Het proces-verbaal, dat in de Nederlandsche taal moet worden gesteld en door den fiscaal-griffier wordt gehouden, is van summieren aard (art. 45 Ldg.). Stemmen de verklaringen van den beklagde en de getuigen overeen met die in het vooronderzoek afgelegd, dan wordt dit eenvoudig op de rol aangeteekend. Wijken zij van het vooronderzoek af, dan wordt daarvan melding gemaakt, terwijl, wanneer nieuwe getuigen of deskundigen worden gehoord, de *hoofdzakelijke inhoud* hunner verklaringen eveneens wordt opgenomen.

Ten slotte houdt de rol in het requisitoir van den fiscaal-griffier en de conclusie van de verdediging — de toelichtingen daarop kunnen worden overgelegd — alsmede de uitspraak. Ook hetgeen na de terechtzitting volgt en betrekking heeft op de executie, bijv. het indienen van een gratieverzoek, wordt in de rol aangeteekend.

Zoo zien we dus in den fiscaal-griffier een combinatie van griffier en openbaar ministerie. Deze combinatie herinnert aan den auditeur-militair bij de krijgsraden in Ned. Indië onder de

oude rechtspleging, in welke procedure deze vervolgende autoriteit tevens belast was met het houden van het proces-verbaal der terechtzitting.

De verdediging.

In tegenstelling met de oude zeer summiere regeling der politierechtspraak is in het landgerecht-reglement het instituut der verdediging erkend. Zoowel wanneer de beklagde in persoon als bij gemachtigde verschijnt, kan hij zich door een verdediger doen bijstaan. De keuze van den verdediger is geheel vrij, hij behoeft niet te behooren tot het Corps der practizijns (art. 7 lid 2 en 3 Ldg.). Ook in het landraad-straiproces kan ieder willekeurig persoon als raadsman optreden (254 I. R.). Hij behoeft geen rechtskundige te zijn. De zoogenaamde *toegewezene verdediger*, die de strafprocedure voor de raden van justitie algemeen en het landraad-straiproces in zaken, waarop de doodstraf staat, kent (120 R. Sv., 250 lid 4 I. R.), is in de landgerecht-procedure *niet* overgenomen. Dit was praktisch een onmogelijkheid. Waar deze verdedigers rechtsgeleerden moeten zijn, derhalve hun aantal beperkt is en het aantal landgerecht-zaken legio, zou het voldoen aan binnenkomende verzoeken om toevoeging onuitvoerbaar zijn. Ook zijn de zaken, enkele uitzonderingen daargelaten, hiervoor niet gewichtig genoeg. Dit neemt niet weg, dat dit systeem met zich medebrengt, dat in slechts enkele zaken de deskundige verdediger in foro zal verschijnen. Ditzelfde verschijnsel zien we in de landraad-procedure, hetgeen Jonkers (Het vooronderzoek enz., blz. 114/15) aanleiding gaf tot de stelling, dat in deze gevallen de rechter zelf in het belang van een goede rechtsbedeeling bijzondere aandacht zal moeten wijden aan de verdediging.

Voortvloeiend uit het recht van verdediging zijn aan den verdediger o.m. de volgende bevoegdheden toegekend.

Hij kan aan den getuige door *tusschenkomst van den rechter* vragen stellen en bezwaren te berde brengen tegen diens getuigenis (art. 16 lid 2), zich verzetten tegen het verleenen van toestemming aan een getuige om zich na afloop van zijn getuigenis te verwijderen (art. 20 lid 2), voorlezing vorderen van

bepaalde stukken, welke hij van belang acht voor de verdediging (art. 26) alsook verzoeken, dat een van meened verdachte getuige preventief wordt gesteld (art. 29 lid 2). Wordt de beklagde wegens onbetamelijke gedragingen uit de rechtszaal verwijderd, dan blijft niettemin de verdediger met de verdediging belast (art. 19 lid 2). Inhaerent aan het recht van verdediging is zijn bevoegdheid tot het opwerpen van excepties, bv. die van onbevoegdheid, verjaring, gewijsde zaak en de onstrafbaarheid van het feit (art. 8). Ten slotte heeft hij het recht den rechter of den tolk te wraken (artt. 75 en 30, 31). Aan het einde van het geding, na het requisitoir van den fiscaal-griffier, houdt hij zijn pleidooi, waarin hij alles, wat door hem van belang wordt geacht, verwerken kan. Hoewel het openbaar ministerie hierop antwoorden kan, heeft de verdediger, als vertegenwoordigende de belangen van den beklagde, het laatste woord. Een afschrift van het pleidooi kan door hem aan den rechter worden overgelegd, in welk geval dit met de overige stukken aan de rol wordt toegevoegd.

Het vonnis.

De belangrijkheid van het vonnis in de rechtsbedeeling blijkt wel uit het feit, dat het geaccrediteerd is bij de Indische Staatsregeling en de Rechterlijke Organisatie. Hierin wordt bepaald, dat alle vonnissen de gronden moeten vermelden, waarop zij rusten en in strafzaken, behalve het misdrijf of de overtreding, de stellige wetsbepalingen, waarop zij zijn gegrond (146 I. S. R., 30 R. O.).

Deze algemeene motiveeringsplicht is in de verschillende regelingen, die op het strafproces betrekking hebben, nader uitgewerkt. Wat de landgerecht-procedure betreft, is dit geschied in de artt. 35 lid 2 en 43 Ldg. Het eerstgenoemde artikellid houdt in, dat de uitspraak door den landrechter *kortelijk mondeling wordt toegelicht*, terwijl art. 43 een vijftal punten aangeeft, welke het vonnis moet inhouden, nl.:

- 1°. den naam, de voornamen, de geboorteplaats, de woon- of verblijfplaats en het beroep van den beklagde;

- 2°. de beslissing ten opzichte van de schuld van den beklagde met beknopte vermelding van de gronden, waarop die beslissing berust, zonder dat het noodig is den inhoud van de bewijsmiddelen op te nemen;
- 3°. in geval van veroordeeling, de qualificatie van het feit, waaraan wordt schuldig verklaard, de opgelegde straf, den duur en den aard der vervangende straf, zoomede den duur van den lijfswang bij niet voldoening van opgelegde geldboeten, en de toegepaste stellige wetsbepalingen;
- 4°. de uitspraak omtrent de kosten en die omtrent de terugave van de voorwerpen, die als stukken van overtuiging hebben gediend;
- 5°. de vermelding van den dag, waarop het vonnis is uitgesproken, van den naam des rechters, die het heeft gewezen, en of de beklagde al dan niet bij de uitspraak tegenwoordig is geweest.

Het voornaamste van deze punten is wel de beslissing ten opzichte van de *schuld* van den beklagde met beknopte vermelding van de *gronden*, waarop de beslissing rust, zonder dat het noodig is *den inhoud van de bewijsmiddelen op te nemen*. Schuld wordt hier gebezigd in ruimen zin. Dit artikellid houdt nauw verband met het bepaalde in art. 36 Ldg., dat inhoudt, dat de beslissing van den landrechter, naar aanleiding van hetgeen uit het onderzoek op de terechtzitting is gebleken, loopt over het al of niet bewezen zijn der feiten, derzelver qualificatie, over het bewezene der *schuld* van den beklagde aan die feiten, d.w.z. of het feit den beklagde kan worden toegerekend en ten slotte over de toepassing van de straf. In de overige procedures (raad van justitie en landraad) is de motiveeringsplicht geheel overeenkomstig geregeld (art. 174 sub 2° R. Sv., 319 sub 2° I. R.) met dien verstande echter, dat de beraadslaging gebonden is aan de telastelegging (166 R. Sv., 292 I. R.).

Deze laatste beperking stelt het landgerecht-reglement niet, omdat, zooals ik reeds eerder opmerkte, deze procedure geen formeele beschuldiging kent. Basis van het rechterlijk oordeel

in dit proces is: *hetgeen uit het onderzoek op de terechtzitting is gebleken* (art. 36). Zooals uit de historie blijkt, is in het belang van een vlottere rechtsbedeeling en ter vermindering van administratieven rompslomp de eenvoudige vorm van motiveering van art. 43 sub 2° Ldg. in 1919 in de procedure voor den raad van justitie en den landraad overgenomen¹⁾. Men verwachtte in het bijzonder van het voorschrift, dat het niet meer noodig zou zijn *den inhoud van de bewijsmiddelen* in het vonnis op te nemen, een aanzienlijke arbeidsbesparing, hetgeen in verband met de overbelasting van vele rechterlijke ambten alleszins gewenscht was. Hierbij is m.i. echter voorbij gezien, dat een behoorlijke motiveering — al is het natuurlijk volkomen overbodig niet ter zake dienende feiten te releveeren, zooals vroeger in vele gevallen plaats vond — zich met geen mogelijkheid los kan maken van het feiten-materiaal, dat ten slotte den grondslag vormt van elk strafproces. De goede uitzonderingen daargelaten, heeft deze vereenvoudigde eisch van motiveering in de praktijk geleid tot een soort schablone-vonnissen, waartegen Schepper terecht met klem is opgekomen²⁾.

De hier gesignaleerde vonnissen houden gewoonlijk niet meer in, dan dat de rechter, op grond van de verklaringen door de beklaagde en de getuigen ter terechtzitting afgelegd en de daaruit voortvloeiende aanwijzingen, de schuld van den beklaagde bewezen acht. Het staat m.i. buiten kijf, dat een dergelijk *passe-partout* vonnis aan den in de wet gestelden motiveerings-eisch, die naar het huidige recht voor alle procedures — raad van justitie-landraad-landgerecht — gelijkkluidend is, niet voldoet. Hier wordt volstaan met aanduiding van *bewijsmiddelen*, terwijl de wet eischt vermelding van de *gronden*, waarop de beslissing rust. Een bewijsgrond is iets anders dan een bewijsmiddel.

Een andere vraag is of het landgerecht-reglement met dezen

1) Mr. H. A. Idema, Leerboek van het landraadstrafprocesrecht in zaken van misdrijf, blz. 218 vlgg.

X 2) De waarde van het vonnis in de Ned. Indische strafrechtspraak, T. 132, blz. 441 e.v.

motiveerings-eisch, gezien den aard der politierechtspraak, niet te ver is gegaan. Het ligt voor de hand, dat de landrechter, die op groote plaatsen dagelijks meer dan honderd zaken te berechten krijgt, onmogelijk op nauwgezette wijze aan dezen eisch voldoen kan. Had het niet meer in de lijn van deze bijzondere rechtsbedeeling, die immers ook geen formeele telastelegging kent, gelegen, dezen motiveeringsplicht te beperken tot de meer gewichtige zaken, die naar het oordeel van den landrechter daarvoor in aanmerking komen?

In een onderschrift onder het arrest van den Hoogen Raad van 12 Mei 1941 (N.J. 1941, blz. 936) vestigt Taverne er nog eens weer de aandacht op, dat ook wat Nederland betreft, de makers van het wetboek van strafvordering niet voldoende psychologisch inzicht hebben gehad om te begrijpen, dat overspanning der motiveeringseischen de deugdelijkheid der vonnissen geenszins bevordert en de motiveeringshonger er noodzakelijk toe moet leiden, dat *met nietszeggende motiveeringen wordt volstaan*.

Vanzelfsprekend doen er zich in de praktijk van het landrecht ook wel zaken voor, die een behoorlijke motiveering niet kunnen ontberen, doch hier tegenover staat, dat het gros der zaken daaraan allerminst behoefte heeft en met een korte mondelinge toelichting, welke art. 35 lid 2 Ldg. naast de schriftelijke motiveering eischt, in die zaken zou kunnen worden volstaan. Interessant ook is in dit verband de lezing van van Hamel van den 30sten Juni 1910, gehouden voor de vergadering van de Nederlandsche Juristenvereniging (Handel. 1910 II, blz. 138 vlg.), waarin hij een vergelijking maakt tusschen de in *Nederland* gebruikelijke praktijk van „schriftelijk vonnis wijzen na veertien dagen” en de methode in *Engeland* gevolgd door de *summary courts*, welke rechtspreken naar wettelijke bewijsregelen, doch bij welke schriftelijke motiveering der vonnissen achterwege blijft.

„Men moet nu niet denken”, aldus spreker, „dat de heeren, die zitting hebben in de *summary courts* niet motiveeren; het is daar een continueele motiveering, maar mondeling, ongedwongen en onmiddellijk na de sluiting van het onderzoek”.

En vervolgens geeft hij een voorbeeld, dat duidelijk de betekenis der mondelinge motiveering in het licht stelt. Ik laat dit volgen met het daarbij gegeven commentaar.

„De laatste keer dat ik in Londen was, stonden er een man en een vrouw terecht ter zake van het houden van een huis van rendez-vous, waar de Engelsche wet geldboete op bedreigt.

De politie bracht verscheidene feiten aan het licht, die zij had waargenomen, zij wees op personen, die daar waren in- en uitgegaan op vreemde oogenblikken, op vreemde paren, enz. Nu verklaarden verschillende getuigen à décharge en ook de beklaagden, die, zooals dat in Engeland kan, op eigen verzoek onder eede werden gehoord, dat de beklaagden ordentelijke lieden waren.

De rechter had dit alles aangehoord en toen het afgelopen was, sprak hij hun toe: menschen ik wil gaarne gelooven, dat gij over het geheel ordentelijke lieden zijt, die Uwe zaken — ik meen zij hadden een winkel in manufacturen — ordelijk drijft en dat al die getuigenissen daarom zeer geloofwaardig zijn, maar de feiten, die de politie heeft waargenomen, hebben mij de vaste overtuiging geschonken, dat gij toch daarbij Uw huis als rendez-vous hebt opengesteld, en ik veroordeel U.

Zij werden toen gestraft met een geldboete, waarop hun solicitor bij den rechter kwam en vroeg, wanneer zij die boete zouden moeten betalen? De rechter vroeg: wanneer kunnen zij haar betalen? Over 14 dagen, denk ik, antwoordde de advocaat. Goed, dan stel ik de termijn op 14 dagen.

Daarmede was de zaak afgedaan. Hier was uitstekend recht gesproken. Het was blijkbaar, dat zij het misdrijf gepleegd hadden, en de rechter motiveerde bij zijn korte toespraak tot de beklaagden zijn uitspraak wel degelijk — hij kon het met enkele woorden doen — ten aanhoore van het geheele publiek, dat de terechtzitting had bijgewoond en dat dus zelf de waarde van die motiveering kon voelen. Onze rechters komen echter veertien dagen later met een geschreven vonnis, als er niemand meer is, die de behandeling heeft bijgewoond; en nu wil ik niets tekort doen aan de welsprekendheid van den president, die het vonnis leest, maar men zal mij toegeven, dat de wijze, waarop de door mij bedoelde judge de zaak behandelde grooteren indruk van overtuigdheid maakte, dan de lange ceelen, waarnaar niemand luistert en die ook niet met de meeste welsprekendheid goed kunnen worden weergegeven. Die Engelsche rechter in summere zaken wordt voor zijne inachtneming van de wettelijke bewijsregelen gecontroleerd, doordat het proces openlijk gevoerd wordt en hij openlijk zijne motiveering geeft.“

Het normale in de landgerecht-rechtspraak is, dat het vonnis

dadelijk na afloop van het onderzoek wordt uitgesproken. Ook bij de landraden is dit de gewone gang van zaken. Betreft het echter zaken van bijzonderen aard, die vanwege hun ingewikkeldheid nader behooren te worden overwogen, dan kan de landrechter de uitspraak uitstellen tot den naastvolgenden rechtsdag terzelfder plaatse, waar hij zitting houdt met dien verstande, dat het uitstel in geen geval langer dan *acht dagen* mag zijn, den dag van het sluiten van het onderzoek daaronder begrepen (art. 35 lid 1). De wet regelt niet uitdrukkelijk wat gebeuren moet, indien de rechter in die periode nog niet tot een beslissing is gekomen. Het ligt voor de hand en dit is ook de praktijk, al zal het wel niet dikwijls voorkomen, dat hij dan opnieuw tot een uitstel van ten hoogste acht dagen kan overgaan. Bepalingen, zooals de moederlandsche strafvordering kent, dat na een bepaalden termijn de zaak opnieuw moet worden onderzocht (art. 345, 397 N. Sv.), komen in de Indische wetgeving niet voor.

Het landgerecht-reglement noemt in den derden titel drieërlei einduitspraken. In de eerste plaats vrijspraak. Zijn de feiten niet bewezen of staat beklagdes schuld daaraan niet vast, d.w.z. is niet bewezen, dat hij deze feiten bedreven heeft, dan volgt *vrijspraak* (art. 37). De kosten van het geding komen dan ten laste van den lande.

Behalve vrijspraak wordt genoemd de zoogenaamde voor verdere behandeling niet-vatbaar-verklaring. Het uitzonderlijke van deze beslissing is, dat zij in *elken* stand van het proces kan worden uitgesproken, zelfs vóór de zaak op de terechtzitting is (art. 3a, lid 2). Deze beslissing wordt uitgesproken, indien de landrechter van oordeel is, dat *het feit*, waarvoor de beklagde terechtstaat, niet strafbaar is of dat *de beklagde, ook al zou bewezen worden, dat hij het feit gepleegd heeft*, niet strafbaar is (art. 8 lid 4). Tweeërlei grond is voor deze uitspraak dus noodig: het feit moet niet strafbaar zijn of de dader (uitsluitingsgronden). In de gewone strafprocedure (raad van justitie en landraad) zou in deze gevallen ontslag van rechtsvervolging volgen. De onvatbaarverklaring

staat echter los van het bewezen zijn der feiten. Evenals bij vrijspraak komen bij onvatbaarverklaring de proceskosten ten laste van den lande (art. 40 lid 2).

Het derde eindoordeel, dat het landgerecht-reglement noemt, is de veroordeeling. Hiervoor is noodig, dat de feiten bewezen zijn, zoomede beklagdes schuld daaraan (art. 38). De rechter moet dan hetzij een straf, hetzij een maatregel toepassen. Het zoogenaamde *rechterlijk pardon*, dat den *kantonrechter* de bevoegdheid geeft op grond van de geringe beteekenis van het feit en de omstandigheden, waaronder het is begaan, van straf-toepassing af te zien (art. 398 sub 9° N. Sv.), is in het Indische strafrecht onbekend.

Veroordeeling brengt tevens met zich mede verwijzing in de proceskosten. Is de beklagde voor sommige feiten veroordeeld en voor andere vrijgesproken of is ten aanzien daarvan verklaard, dat zij niet voor verdere behandeling vatbaar zijn, dan zijn de daarop gevallen kosten ten laste van den lande.

Zijn medebeklaagden voor *hetzelfde feit* veroordeeld, dan vindt *hoofdelijke* veroordeeling in de kosten plaats, terwijl indien zij *niet* voor hetzelfde feit veroordeeld worden, ieder der veroordeelden verwezen wordt in de *te zijnen aanzien* gevallen kosten.

De kosten op de verstek-procédure gevallen blijven ten laste van den beklagde, ook al volgt vrijspraak of onvatbaarverklaring, tenzij de beklagde aantoot in de onmogelijkheid te zijn geweest om op den eersten rechtsdag te verschijnen (art. 40). Er gaan in den laatsten tijd stemmen op om, evenals in de moederlandsche strafprocedure, alle gedingkosten, welke ook het rechterlijk oordeel is, ten laste van den lande te doen komen. In aanmerking genomen de zwakke economische positie, waarin beklagden gewoonlijk verkeerden, levert de inning dezer gerechtskosten weinig resultaten op.

Behalve de in den derden titel uitdrukkelijk genoemde einduitspraken, kent de praktijk nog andere, nl. de onbevoegdverklaring en de niet-ontvankelijkheid-verklaring (*verjaring*, ontbreken klacht, kracht van gewijsde zaak), van welke beslis-

singen het landgerecht-reglement ook elders gewag maakt (art. 8 lid 2-lid 3).

De nietig-verklaring der dagvaarding, die zoowel de procedure voor den raad van justitie als die voor den landraad (daar akte van verwijzing genoemd) kent, komt bij het landgerecht niet voor, omdat aan deze procedure een formeele telastelegging vreemd is.

In zake de teruggave van de stukken van overtuiging is den landrechter groote vrijheid gelaten. Hij kan de teruggave bevelen aan den met name in het vonnis te vermelden persoon, die naar zijn oordeel daarop *de meeste aanspraak heeft*¹⁾, tenzij naar wettelijk voorschrift die goederen *moeten* worden verbeurdverklaard of de vernietiging of onbruikbaarmaking daarvan *moet* worden gelast. Verder heeft hij de *bevoegdheid* de vernietiging of onbruikbaarmaking te gelasten van werktuigen of andere voorwerpen, die vervaardigd zijn of geschikt gemaakt of gediend hebben tot het plegen van een strafbaar feit. De vraag of het voor toepassing van dezen maatregel van politioneelen aard noodzakelijk is, dat de voorwerpen ter terechtzitting aanwezig zijn, dus als stukken van overtuiging dienen, is door het Hof bij arrest van 29 Aug. 1933 in tegenstelling met den procureur-generaal in ontkennenden zin beslist (T. 138, blz. 1001). Het betrof hier een door het landgerecht te Batavia gelaste vernietiging van een Japansche visschersboot, die vanzelfsprekend niet ter terechtzitting aanwezig was en welker gezagvoerder was schuldig verklaard aan: het zijn van gezagvoerder van een vaartuig met behulp waarvan kustvisserij wordt uitgeoefend in strijd met de bepalingen der kustvisserij-ordonnantie. Het arrest werd gewezen naar aanleiding van een door den procureur-generaal ingestelde vordering tot cassatie in het belang der wet²⁾.

1) Over het verschil in terminologie betreffende teruggave stukken van overtuiging in R. Sv. en I. R. zie men Jonkers, Het Ned. Indische strafstelsel, blz. 99, 100.

2) Anders: Noyon, Strafv. 1926, blz. 503, Simons, Strafv. 1919, blz. 217, Pompe, Strafr. 1938, blz. 298, Winckel, Rechtsbedeeling, blz. 394.

De uitspraak van het vonnis geschiedt in het openbaar in tegenwoordigheid van den fiscaal-griffier (art. 42 Ldg.). Ook in de I. S. R. (art. 146 lid 4) en de R. O. (art. 29) is deze eisch van openbaarheid gesteld. Zij wordt in de Nederlandsche taal op de rol van strafzaken ingeschreven en dadelijk door den rechter en den fiscaal-griffier geteekend en voert aan het hoofd de woorden: „In naam der Koningin“ (art. 81 Ldg. jo I. S. 91—188).

De executie van landgerechtvonnissen.

De voorschriften omtrent de wijze waarop de vonnissen, door het landgerecht gewezen, worden tenuitvoergelegd, zijn vervat in den Vijfden Titel van het landgerecht-reglement (art. 52a e.v.). Ook hier geldt de algemeene regel van artikel 55 R. O. dat „het openbaar ministerie bijzonderlijk is belast met het doen uitvoeren van alle strafvonnissen“, echter met één opmerkelijk verschil: *alle* vonnissen worden door of op bevel van *het hoofd der afdeling* (cq assistent-resident) tenuitvoergelegd (art. 53 lid 1 Ldg.). Zagen we bij de bepalingen van den Eersten Titel betreffende het vooronderzoek (art. 2), dat dit gehouden wordt door tweeërlei categorie vervolgingsambtenaren al naar gelang de bevolkingsgroep tot welke de verdachten behooren, bij de executie, evenals bij het onderzoek ter terechtzitting, valt dit dualisme. De officier van justitie is bij de executie uitgeschakeld en alleen de resident (ass. res.) draagt hiervoor zorg. Om redenen van praktischen aard is men gekomen tot deze uniforme executie, hoewel naar de meening van het Hof dit beteekende „een stap achterwaarts t.a.v. de scheiding van administratie en justitie, waarvoor het ontwerp betreffende de herziening der politierechtspraak heette op te komen“¹⁾.

Een tweede afwijking van de in de Indische strafvordering bij de raden van justitie en landraden gevolgde wijze van executie vinden we in de mogelijkheid van een *versnelde executie* van vonnissen houdende veroordeeling tot andere dan vrij-

1) Vgl. Idema, Leerboek van het landraadstrafprocesrecht in zaken van misdrijf, blz. 20, 21.

heidsstraffen. Iedere beklaagde, die ter terechtzitting aanwezig is en zich veroordeeld ziet tot geldboete of te wiens laste verbeurdverklaring wordt uitgesproken, is bevoegd om *terstond op de terechtzitting* de geldboete te voldoen, de verbeurdverklaarde voorwerpen uit te leveren dan wel het geldelijk bedrag te betalen, waarop die voorwerpen zijn geschat. Van de betaling of inlevering der voorwerpen wordt aantekening gehouden op het hierna te noemen extract-vonnis of op den staat en op de rol van strafzaken. De landrechter zal de door hem ontvangen gelden of voorwerpen zoo spoedig mogelijk doen toekomen aan den met de tenuitvoerlegging der vonnissen belasten ambtenaar (art. 52a).

Bij de bespreking der summieere procedure maakte ik reeds melding van een derde bijzonderheid in de executie-bepalingen van het landgerecht-reglement. *Naast* de ook elders gebruikelijke *executie op extract*, waarbij den resident door den fiscaal-griffier ter tenuitvoerlegging voor iederen beklaagde afzonderlijk een authentiek afschrift van het vonnis wordt toegezonden (art. 53 lid 2), zagen we de facultatief gestelde *executie op staat*, welke staat *tijdens de terechtzitting wordt ingevuld*, dezelfde gegevens inhoudt als een extract-vonnis en *direct na de zitting* den resident wordt toegezonden (art. 53 lid 4). De beteekenis van deze wijze van tenuitvoerlegging, welke kan worden toegepast op alle vonnissen, onverschillig de opgelegde straf en welke nauw aanpast aan de summieere procedure, werd reeds uitvoerig te gemelder plaatse belicht. Met de evengenoemde versnelde executie streeft zij naar een zoo snel mogelijke rechtsbedeeling, te weten betrapping (bekeuring), veroordeeling en tenuitvoerlegging in een zoo kort mogelijk tijdbestek.

Wanneer nu heeft de executie der vonnissen plaats? Als gemeeneen regel dadelijk na ontvangst van het extract of van den staat bedoeld bij de leden 2 en 4 van art. 53 (lid 5). Uitgezonderd hiervan zijn echter de vonnissen houdende veroordeeling tot geldboete, verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen alsmede verstekvonnissen. Voor de betaling van geldboeten of de inlevering van verbeurdverklaarde voorwerpen wordt

door het hoofd der afdeeling (ass. res.) een bepaalde termijn gesteld van *ten hoogste* twee maanden. Verlenging is echter mogelijk tot een jaar (art. 53 lid 8). Naar het mij voorkomt zal het, ter voorkoming van een achterstand in oninbare boeten, in bepaalde gevallen — bijv. ten aanzien van beklaagden, die niet terstond de vervangende hechtenis wenschen te ondergaan en van wie kan worden verwacht, dat zij de opgelegde boete binnen redelijken tijd niet zullen kunnen opbrengen, dan wel indien gegronde vrees bestaat, dat zij zich uit de voeten zullen maken — het hoofd der afdeeling vrijstaan den betalingstermijn zoo kort te stellen, dat praktisch eveneens onmiddellijk na ontvangst van den desbetreffenden staat het vonnis zal kunnen worden geëxecuteerd ¹⁾.

Verstekvonnissen kunnen niet eerder tenuitvoer worden gelegd dan na verloop van den termijn van acht dagen gedurende welken de veroordeelde tegen het vonnis verzet kan aantekenen, een bepaling gebaseerd op het beginsel, dat een vonnis, dat nog geen kracht van gewijsde heeft verkregen — er staat immers tegen het verstekvonnis nog een gewoon rechtsmiddel open — niet mag worden tenuitvoergelegd.

Een verdere beperking in de tenuitvoerlegging treffen we aan in de Gratieregeling (S. 33—2). Dient de veroordeelde, of met diens bewilliging een derde, een verzoek tot gratie in of wordt het voornemen daartoe te kennen gegeven en heeft de indiening binnen acht dagen daarna plaats, dan wordt de tenuitvoerlegging opgeschort, totdat de beslissing van den Gouverneur-Generaal op het verzoek ter kennis is gebracht van den ambtenaar met de tenuitvoerlegging van het vonnis belast. Was vóór de indiening van het gratieverzoek de executie reeds aangevangen, dan blijft zij haren loop vervolgen. Deze juistgenoemde opschorting heeft alleen dan plaats als het tot gevangenisstraf of hechtenis veroordeelden betreft. Bestaat de opgelegde straf in geldboete, dan heeft de indiening van een verzoek om gratie geen opschorting tengevolge. Wordt in zoo'n

¹⁾ Zie in tegenovergestelden zin, Jonkers, het Ned. Indische strafstelsel, blz. 40.

geval gratie verleend en is de boete reeds betaald, vóórdat de beslissing van den Landvoogd is afgekomen, dan zal restitutie der gestorte gelden geheel of gedeeltelijk alsnog kunnen volgen. De kwestie ligt hier anders dan bij vonnissen, welke een vrijheidsstraf opleggen, omdat betaling van geldboeten niet onherstelbaar is. De ratio, welke aan het voorschrift ten grondslag ligt, is duidelijk, het beoogt voornamelijk een vlotte inning der boete-bedragen te verzekeren. Gecomplieerder wordt de aangelegenheid, als de geldboete niet betaald wordt en daarvoor in de plaats treedt de vervangende hechtenis, terwijl bij het afkomen van het gratiebesluit de vervangende hechtenis reeds ondergaan is. Zooals Jonkers bij de bespreking van deze kwestie in zijn „Het Indische strafstelsel” (blz. 41, 42) opmerkt, zal het dan voor de hand liggen aan den veroordeelde bij wijze van schadevergoeding het bedrag der geldboete uit te keeren.

Is *ambtshalve* een gratieverzoek ingediend, hetgeen krachtens art. 6 mogelijk is, dan heeft dat ten aanzien van de tenuitvoerlegging der straf dezelfde gevolgen als bij de indiening door den veroordeelde of een derde intreden, met dien verstande, dat niet behoeft te blijken, dat de veroordeelde met het voorstel instemt. Deze bepaling (art. 6) is blijkens de officieele toelichting op S. 33—2 (Hand. Volksr. 1932/33, bijl. ond. 72) ontleend aan het sedert ingetrokken artikel 54 lid 2 oud van het landgerecht-reglement en art. 545 lid 2 van het Rechtsreglement Btg. Een dergelijk voorschrift kwam niet voor in het Reglement Sv. en het Inlandsch Reglement „zonder dat daarvoor een gegronde reden was”. De regel is nu *algemeen* geldend gemaakt.

In gemeld art. 54 lid 2 oud (S. 1914—317) werd echter bovendien uitdrukkelijk bepaald, dat een *ambtshalve* ingediend gratievoorstel niet alleen de executie van het vonnis *opschortte*, doch tevens een reeds aangevangen executie *schorste*. Het artikel luidde: „Indien *ambtshalve* een voorstel wordt gedaan om aan den veroordeelde gratie te verleen, wordt met de tenuitvoerlegging gewacht *dan wel de aangevangen tenuitvoerlegging geschorst*, totdat de beslissing van den Gouverneur-Generaal ter kennis is gekomen van den resident”. Dit

laatste gevolg met betrekking tot een reeds aangevangen executie werd in de Gratieregeling niet overgenomen. Vermoedelijk is dit over het hoofd gezien, de toelichting zwijgt althans op dit punt. Daar mag worden aangenomen, dat een ambtelijke instantie, hetzij de landrechter, hetzij de resident, hetzij het Hof, niet lichtvaardig tot het indienen van een ambtshalve gratie-voorstel zal overgaan, had het m.i. voor de hand gelegen, vooral met het oog op den korten duur der vrijheidsstraffen, die de landrechter oplegt, dat de wetgever het oude standpunt in zake de schorsende kracht van een ambtshalve gratie-voorstel ten opzichte van een reeds aangevangen executie gehandhaafd had.

In art. 55 Ldg. vinden we geregeld de volgorde in de tenuitvoerlegging van meerdere vrijheidsstraffen, welke aan één en denzelfden persoon mochten zijn opgelegd. Men vangt daarbij steeds aan met de zwaarste straf. Hetzelfde vinden we voorgeschreven — geheel gelijkloidend — in de artikelen 344 R. Sv. en 330 I. R.

De slotartikelen van den Vijfden Titel (60 en 61) houden zich bezig met het verhaal der proceskosten op den veroordeelde. Deze kunnen worden verhaald op de goederen van den betrokkene. Bij de executie tot verhaal worden, al naar gelang de veroordeelde behoort tot de Europeesche of niet-Europeesche bevolkingsgroep, in acht genomen de bepalingen omtrent de tenuitvoerlegging van civiele vonnissen in het Reglement Rv. of het Inl. Reglement. Het verzoek tot de tenuitvoerlegging moet echter steeds van den *resident* uitgaan (art. 61, Ldg. jo 196 I. R.), hetgeen, in verband met de omstandigheid, dat alleen deze autoriteit met de executie van landgerecht-vonnissen belast is, begrijpelijk is.

DERDE HOOFDSTUK.

HET BEWIJS.

Het strafprocesrecht kent vier verschillende bewijstheorieën. Deze zijn in het kort de volgende.

In de eerste plaats de theorie der *conviction intime* of der bloot gemoedelijke overtuiging. Hierbij is de rechter aan geenlei bewijsregels, hetzij geschreven of ongeschreven, gebonden. De vraag of het aan den beklaagde ten laste gelegde is bewezen, beoordeelt hij naar eigen inzicht en overtuiging. De wet bindt hem in dit opzicht niet. De rechter kan alles als bewijsmiddel doen gelden, wat in de betrekkelijke zaak tot zijn overtuiging spreekt.

Een tweede theorie is die der *conviction raisonnée*. Zoals de benaming aanduidt, wordt hier de overtuiging beredeneerd. De bewijsregelen worden echter niet bepaald door de wet, doch door de wetenschap¹⁾. Bron van het bewijsrecht is dus niet de wet, maar de praktijk.

Tegenover deze beide theorieën staat de *positief wettelijke of formeele bewijstheorie*. Deze bindt den rechter geheel. Niet alleen de bewijsmiddelen en de vorm, waarin deze ter kennis van den rechter moeten worden gebracht, doch ook de *bewijskracht* der feiten, dat zijn dus de *bewijsgronden*, worden door de wet vastgesteld. Deze bewijskracht geldt onafhankelijk van 's rechters persoonlijke overtuiging, zoodat hij, indien een bepaald minimum-bewijs aanwezig is, veroordeelen *moet*, ook al is hij persoonlijk niet van de schuld van den beklaagde overtuigd.

Het laat zich begrijpen, dat deze theorie, welke de grondslag was van de bewijsvoering in het inquisitoire strafproces tijdens

1) Vgl. praeadvies Jhr. Mr. Rh. Feith. Hand. Ned. Jur. Ver. 1910, I, blz. 3 vlgg.

de Republiek, zich in de praktijk niet heeft kunnen handhaven, omdat men meer en meer tot het inzicht kwam, dat het in het strafproces niet gaat om de *formeele*, doch om de *materieele* waarheid. Anderdeels wilde men vasthouden aan het beginsel, dat de wet de bewijsmiddelen aangaf en tevens bepaalde het minimum-bewijs, dat aanwezig moest zijn om tot een veroordeeling te geraken. Zoo ontstond de vierde theorie, gewoonlijk aangeduid als de *negatief wettelijke bewijstheorie* of *gemengde bewijstheorie*. Bij deze wordt de rechter aan bepaalde door de wet aangegeven bewijsmiddelen gebonden, doch, — en dit is het negatieve kenmerk — wanneer deze middelen aanwezig zijn, is de rechter *niet* verplicht tot veroordeeling van den beklagde over te gaan, *hij mag dit zelfs niet doen als hij tevens niet tijdens het onderzoek ter terechtzitting de overtuiging heeft gekregen*, dat de beklagde werkelijk schuldig is aan het hem ten laste gelegde feit. De rechter beoordeelt naar de wet of de schuld van den beklagde *wettig* is bewezen, doch bovendien moet hij *daarnaast* op grond van den inhoud der wettige bewijsmiddelen de *overtuiging* hebben bekomen, dat de beklagde het hem ten laste gelegde feit heeft gepleegd. De persoonlijke overtuiging des rechters geeft bij het eindoordeel dus steeds den doorslag, hoe volledig het wettig bewijs ook mag zijn. Tusschen deze theorie en die der conviction *raisonnée* bestaat in zooverre overeenkomst, dat ook de laatste werkt met bepaalde bewijsmiddelen, die echter niet, zooals bij de eerste, door de wet worden bepaald, doch door de praktijk.

De negatief wettelijke bewijstheorie ligt, algemeen gesproken, ten grondslag aan de regelingen in zake het bewijs in strafzaken, zoowel in het moederland als in Nederlandsch-Indië.

Welk stelsel wordt nu gehuldigd door het Landgerecht-reglement?

Alvorens deze vraag te beantwoorden, wijden we een oogenblik onze aandacht aan de herkomst van den Vierden Titel, waarin het bewijsrecht is geregeld.

Bij de discussies, welke werden gevoerd naar aanleiding van de voorgenomen herziening der politie-rechtspraak en welke uiteindelijk hebben geleid tot vaststelling van genoemd regle-

ment, werd langdurig stilgestaan bij de vraag, welk bewijsstelsel voor de landgerecht-procedure het beste was. De beide in Nederlandsch-Indië geldende stelsels — dat der conviction intime hetwelk, waar de wet bij de districts- en regentschaps-gerechten geenerlei bewijsregels aangeeft, praktisch voor deze gerechten geldt, en het voor de overige rechtspraak aanvaarde negatief wettelijke bewijsstelsel — werden van verschillende zijden ernstig becritiseerd. Wat de rechtspraak op conviction intime betreft, het bezwaar tegen hare handhaving lag voor de hand, wanneer we denken aan de redenen, welke hebben geleid tot herziening van de politie-rechtspraak. De ongebondenheid der bewijsleer werd door den Minister van Koloniën, de Waal Malefijt, in de Tweede Kamer zelfs als voornaamste reden genoemd „waarom de onbillijkheid van de oude politie-rechtspraak zoozeer werd gevoeld” (Hand. 1912/13, blz. 864, vergad. 27 Nov. 1912). Hoewel, zooals we hierboven hebben gezien in de „Geschiedenis en Inleiding”, die ongebondenheid ten rechte niet de belangrijkste grief is geweest, kwam toch een regeling zonder bewijsvoorschriften voor het in te voeren landgerecht-reglement niet in aanmerking. Dit zou strijdig zijn geweest met de gedachte, welke bij de herziening voorzat: deze rechtspraak met zooveel waarborgen te omringen, als met haar karakter vereenigbaar was.

De negatief wettelijke bewijsleer met hare voorschriften omtrent een minimum-bewijs, zooals deze is vastgelegd in het Reglement op de Strafvordering en het Inlandsch-Reglement, vond evenmin onverdeeld bijval. Het voornaamste bezwaar, dat tegen dit systeem ingebracht werd, was, dat het te beperkend werkte en den rechter in zijn vrijheid van beweging noodeloos belemmerde, een argument dat, hoewel ook geldende voor het raad van justitie- en landraadproces, in het bijzonder voor de zooveel eenvoudiger rechtspraak ter rolle van betekenis was. Op dit standpunt stelden zich onder meer Mr. van Hamel in de Tweede Kamer (Hand. 1911/12, blz. 740, vergad. 23 Nov. 1911) en Mr. Fromberg (o.a. in T. 102, blz. 42 vlg.). De eerste keerde zich in dit verband speciaal tegen het a priori door algemeene regelen onbevoegd verklaren van bepaalde

personen om als getuigen op te treden (vgl. artt. 145, 149 R. Sv. en 274, 278 I. R.) en stelde voor, dat bepalingen met een dergelijke strekking in de nieuwe regeling voor de politie-rechtspraak niet zouden worden overgenomen, laatstgenoemde pleitte voor behoud van den ouden toestand.

De Indische Regeering erkende blijkens haar laatste ontwerp de tegen de geldende stelsels ingebrachte bezwaren, doch zij hield slechts ten deele met deze bezwaren rekening. De oude beginselen waren te diep doorgedrongen, om daar ineens afstand van te kunnen doen. Wel kwam zij aan van Hamel's tegenwerping tegemoet door geheel met de door hem gewraakte bepalingen te breken en werd door den Directeur van Justitie, Reepmaker, (adv. 29 Maart 1912 nr. 4785) voorgesteld om in navolging van artikel 431a van het sedert vervallen Oost-Sumatra-Reglement aan de op zichzelf staande gerechtelijke bekentenis van den beklagde volledige bewijskracht toe te kennen (vgl. art. 675 R. Btg.), doch dit ging noch den Minister van Koloniën, noch den Raad van Nederlandsch-Indië ver genoeg.

Ten slotte was het Minister de Waal Malefijt die, op even origineele als eenvoudige wijze, de oplossing in deze kwestie aan de hand deed. Uit het ontwerp Wetboek van Strafvordering van de bij Kon. Besluit van 8 April 1910 nr. 17 ingestelde Staatscommissie onder voorzitterschap van Mr. B. Ort, werden nl. de artikelen 331—337 letterlijk overgenomen in den Vierden Titel van het landgerecht-reglement¹⁾. Het bewijsrecht van dit reglement kwam zodoende, evenals dat in de bestaande reglementen op de strafvordering, te rusten op de negatief wettelijke bewijsleer, *doch daarbij heeft men overeenkomstig het zoojuist genoemd ontwerp der Staatscommissie, de regels omtrent de bewijskracht laten varen*²⁾.

Het merkwaardige van deze wijze om zich uit de moeilijk-

1) Eén klein verschil is er: waar het ontwerp spreekt van „verdachte”, staat in het landgerecht-reglement „beklaagde” (artt. 46, 47, 49 Ldg.). Vgl. Hoofdst. II, De beklagde blz. 77.

2) Naar de beschrijving van M. van Blerkom, t.a.p., blz. 193.

heid te redden is gelegen in het feit, dat de minister een bewijsregeling overnam uit een ontwerp, dat in zijn toenmaligen vorm de beide Kamers nog niet was gepasseerd. De historie heeft geleerd, dat het ontwerp pas is overgenomen, nadat het op belangrijke punten was geamendeerd. De volksvertegenwoordiging wenschte nl. vast te houden aan het oude beginsel, dat noch de onbevestigde bekentenis, noch de op zichzelf staande getuigenis een voldoende betrouwbare basis is voor het wettig bewijs.

Deze bewijsleer van het landgerecht-reglement nu wordt gekenmerkt door de volgende hoofdbeginselen (vgl. M. v. T. 1910, blz. 273):

- 1°. de *bewijsmiddelen* door de wet bij uitsluiting erkend, behooren daarin te worden vermeld en omschreven;
- 2°. ook de *bewijsvoering*, dat is de vorm waarin bepaalde bewijsmiddelen door den rechter mogen worden gebezigd, behoort in de wet te worden opgenomen;
- 3°. voorschriften betreffende de *bewijskracht* behooren daarin *niet* thuis.

Deze laatste voorschriften zijn dus die, welke de bewijskracht van de feiten betreffen, die door de in de wet genoemde bewijsmiddelen zijn vastgesteld. Het landgerecht-reglement laat den rechter geheel vrij in de beoordeeling der *bewijsgronden*, laat, in stede van dit zelf te doen, aan hem, die daarvoor in de eerste plaats in aanmerking komt, de waardeering der betrouwbaarheid van de bewijsmiddelen.

In het Regl. Sv. en het Inl. Regl. vindt men, in tegenstelling met dit voor de landgerechten geldende systeem, nog enkele minima-voorschriften. Deze zijn de artikelen 376 R. Sv. en 300 I. R. met betrekking tot de op zichzelf staande getuigenis van een enkelen getuige en de artt. 383 R. Sv. en 307 I. R. betreffende de door den beklaagde afgelegde bekentenis, welke beide voorschriften er op gericht zijn den rechter te binden bij het bepalen der waarde van het te zijner beschikking staande bewijsmateriaal. Ik kom nog nader op deze bepalingen terug.

De hoofdregel van de bewijsregeling in het landgerecht-re-

glement is te vinden in art. 46 (conform art. 338 N. Sv.). Het luidt:

„Het bewijs dat de beklagde (N. Sv. ‚verdachte‘) het ten laste gelegde feit heeft gepleegd kan door den rechter slechts worden aangenomen, indien hij daarvan uit het onderzoek ter terechtzitting door den inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen.“

Het onderzoek ter terechtzitting is dus de *onmiddellijke* basis van het bewijs. Dit geldt trouwens ook voor de procedure voor den landraad en den raad van justitie. Ook daar kan de rechter slechts bij uitzondering recht doen op verklaringen in het vooronderzoek afgelegd. Zoo bepalen de artt. 132 R. Sv. en 259 lid 2 I. R. dat, wanneer één of meer getuigen na het afleggen van hunne onder eede afgelegde voorloopige verklaring overleden, of door wettige beletselen verhinderd zijn ter terechtzitting te verschijnen, dan wel indien zij uit hoofde van te verre verwijdering van woonplaats niet zijn opgeroepen geworden, aan deze verklaringen bewijskracht mag worden toegekend en zij gelijk worden gesteld met mondelinge beëdigde verklaringen ter terechtzitting afgelegd. In het landgerecht-reglement komen deze bepalingen niet voor. Wil dit nu zeggen, dat in het vooronderzoek afgelegde verklaringen voor dit gerecht nimmer tot bewijs kunnen strekken? Het landgerecht te Batavia (T. 138, blz. 1018) beantwoordde deze vraag m.i. terecht ontkennend en stelde zich bij vonnis van den 20sten September 1933 op het standpunt, dat er geen bezwaar tegen bestaat om aan verklaringen, zooals zooeven bedoeld, bewijskracht toe te kennen, *mits deze zijn opgenomen in een proces-verbaal, dat voldoet aan de eischen gesteld bij artikel 52 Ldg.* Dit artikel, dat straks nog ter sprake zal komen, leert ons wat onder schriftelijke bescheiden, welke als bewijsmiddel gebezigd kunnen worden, behoort te worden verstaan en noemt o.a. sub 1° „processen-verbaal in den wettelijken vorm verleden door openbare ambtenaren, die daartoe bevoegd zijn ter plaatse waar zulks is geschied“. Het proces-verbaal, waar het in genoemd vonnis om gaat, werd opgemaakt door een inspecteur van politie 1ste klasse en betrof een lichte-diefstal-zaak. Het hield o.m. in de verklaringen van den door den diefstal benadeelde, die hoogst

bezwarend waren voor den beklaagde, doordat de bestolene den diefstal (van een Parker vulpen) met eigen oogen had geconstateerd. Verder vermeldde het proces-verbaal, dat de benadeelde, een schepeling, niet ter zitting zou kunnen verschijnen wegens vertrek van het schip, waarop hij dienst deed. Het landgerecht overwoog in deze kwestie o.m., dat de wetgever van 1914 het voetspoor heeft gevolgd van het theoretisch getinte (later gewijzigde) ontwerp Ort, hetwelk, onderscheidende tusschen bewijsmiddelen en bewijsgronden, slechts ten aanzien van de eerste categorie den rechter aan regels bond, doch vrij liet ten aanzien van de laatste. Voorts wijst het gerecht er op, dat art. 47 Ldg., dat een limitatieve opsomming geeft van de bewijsmiddelen, evenmin eenigen regel omtrent *bewijsgronden* geeft en trekt daaruit de conclusie, dat ten aanzien van deze laatste de rechter wordt vrijgelaten. Het besluit dan zijn gedachtingang met de overweging, dat evengenoemd proces-verbaal, blijkens de artikelen 47 (1) sub 5° en 52 Ldg., als erkend wettig bewijsmiddel moet worden beschouwd, terwijl „waar de wetgever den landrechter vrijgelaten heeft ten aanzien van de bewijsgronden, er voor hem alle reden bestaat het feit, dat comparant voor den inspecteur van politie bovenvermelde verklaring heeft afgelegd, aan te nemen als *bewijsgrond* voor beklaagdes schuld, zulks in overeenstemming met artikel 132 R. Sv. en 259 (2) I. R.”.

De landrechter baseerde in dit geval zijn oordeel dus *niet op de getuigenis als bewijsmiddel, doch op het schriftelijk bescheid*, waarin de getuigenis is opgenomen en concludeerde hieruit den bewijsgrond. Zoo komt hij dus, zij het langs een omweg, tot bewijskracht van deze in het vooronderzoek afgelegde verklaring.

* Intusschen ware het m.i. juister geweest ¹⁾, indien ook in het landgerecht-reglement een bepaling in den geest van art. 259 (2) I. R. en 132 R. Sv. opgenomen was. Dit geldt des te meer, omdat in de artt. 78 en 79 Ldg. een soortgelijke regeling voorkomt betreffende de getuigenis van den Gouverneur-Generaal

1) Zie dienaangaande Winckel, Rechtsbedeeling, blz. 204.

en van Inlandsche vorsten en hunne wettige vrouwen. Eerstgenoemde kan nimmer als getuige op een terechtzitting van het landgerecht worden opgeroepen. Hij zal, na daartoe schriftelijk te zijn aangezocht, den landrechter met den fiscaal-griffier bij zich toelaten ten einde hen in de gelegenheid te stellen een proces-verbaal van verhoor op te maken. Dit proces-verbaal wordt ter terechtzitting voorgelezen en de daarin vervatte verklaring van den Gouverneur-Generaal *staat gelijk met een ter terechtzitting afgelegde verklaring*.

Eenzelfde regeling geldt ten aanzien van Inlandsche vorsten en hunne wettige vrouwen, wanneer geen machtiging wordt verleend hen als getuigen voor het landgerecht op te roepen.

De opsomming der bewijsmiddelen is te vinden in artikel 47 Ldg. Het noemt als zoodanig:

- 1°. eigen waarneming van den rechter;
- 2°. verklaringen van den beklagde;
- 3°. verklaringen van een getuige;
- 4°. verklaringen van een deskundige;
- 5°. schriftelijke bescheiden.

Deze opsomming is limitatief en bindt den rechter bij zijne overwegingen. Zij beteekent voor hem den eenigen weg waarlangs de feiten, welke noodzakelijk zijn om tot het bewijs van het ten laste gelegde te komen, te zijner kennis kunnen worden gebracht.

Beschouwen we deze bewijsmiddelen achtereenvolgens eens wat nader.

Eigen waarneming van den rechter.

Als zelfstandig bewijsmiddel komt de eigen waarneming van den rechter in het R. Sv. en het I. R. niet voor. Daar is zij ondergebracht bij de aanwijzingen. Artt. 387 R. Sv. en 311 I. R. houden o.m. in, dat het bestaan van aanwijzingen kan bewezen worden door persoonlijk onderzoek of bezichtiging van den rechter.

In de strafvordering voor de landgerechten zijn de aanwijzingen als bewijsmiddel onbekend. Naar algemeen heerschende

opvatting is de opname daarvan onder de bewijsmiddelen onjuist, daar het *bewijsgronden* zijn, die op hun beurt door bewijsmiddelen moeten worden bewezen. Zij passen dus niet in het stelsel van het landgerecht-reglement en zijn, in navolging van het ontwerp der Staatscommissie, daarin vermeden.

De Raad van Ned. Indië, in zijn advies omtrent het bij de nieuwe regeling der politie-rechtspraak toe te passen bewijsrecht (adv. aan den Gouv. Generaal ddo. 17 Maart 1913 nr. XXVIII), verzette zich tegen opname van de „eigen waarneming des rechters” als bewijsmiddel in het landgerecht-reglement, omdat naar het oordeel van het college, hoewel die aanvulling *theoretisch* gewenscht was, deze den indruk zou wekken, dat bij andere gerechten en rechtbanken, voor welke de opsomming der bewijsmiddelen ongewijzigd bleef, dit middel uitgesloten zou zijn. Het college zag echter voorbij dat, zooals zoeven werd opgemerkt, dit bewijsmiddel in het R. Sv. en het I. R. onder de aanwijzingen gebracht is.

Het Hof nam een positief standpunt in en beval aan de „eigen waarneming van den rechter” als nr. 1 onder de bewijsmiddelen in het landgerecht-reglement op te nemen. Wat de rechter zelf ziet, aldus het College, moet als rechtstreeksch bewijs kunnen gelden voor de schuld van den beklagde, want evengoed als uit een getuigenis zoowel direct als indirect bewijs te putten valt, kan dit ook uit de eigen waarneming des rechters te verkrijgen zijn (adv. 20 Sept. 1912 nr. 13/876). Hierbij beriep het Hof zich op de meeningen der schrijvers Pols (Leidraad bij de Voorlezingen over Strafrecht en Strafvordering, paragr. 91) en Karsten, welke eerste de eigen waarneming des rechters als eerste op de lijst der bewijsmiddelen plaatst, terwijl laatstgenoemde aan dit onderwerp in het Tijdschrift voor Strafrecht (jg. 1910 nr. XXI, blz. 358) eenige beschouwingen wijdt. Aan deze ontleen ik de volgende passages:

„Dit middel van bewijs is veel omvangrijker dan men gewoonlijk meent; en zonderling mag het genoemd worden, dat onze wetgever, die zoo nauwkeurig aangaf door welke bewijsmiddelen de strafbare feiten moesten zijn bewezen, daaronder geen plaats gunde aan de eigen waarneming des rechters.

Om een begrip van het gewicht hiervan te geven, wijs ik slechts op des rechters bezichtiging, veeltijds bijgestaan door de wetenschappelijke voorlichting van deskundigen, van schrifturen, die van valscheid beticht zijn, nagemaakte muntspeciën, bij diefstal gemerkte geldstukken, bij bloedige mishandelingen bebloede en doorsneden kleedingstukken, bij vergiftiging de praeparaten van het gevonden vergif, arseenspiegels enz.; in één woord al die cntelbare zaken, die onder de namen corpora delicti en overtuigingsstukken te boek staan."

Tot dezelfde categorie waarvan hier sprake is rekent deze schrijver dan nog *'s rechters eigen wetenschap*, meestal voorkomende als persoonlijke bekendheid met plaatselijke toestanden en afstanden in tijd en ruimte. *Niet* echter behooren hieronder *algemeen erkende waarheden* bedoeld bij art. 47 (2) Ldg. met de woorden „feiten of omstandigheden van algemeene bekendheid". Deze behoeven geen bewijs. Onder algemeene bekendheid is volgens gangbare jurisprudentie niet te verstaan bekendheid bij iedereen, doch is het blijkbaar de bedoeling, „dat de feiten en omstandigheden zoozeer bekend zijn, dat ook de rechter geacht kan worden ze uit eigen wetenschap te kennen" (vgl. Noyon, Sv. 1926, blz. 473/74). Voorbeelden van dergelijke feiten en omstandigheden zijn natuurverschijnselen, de niet betwiste openbaarheid van een weg, de eetbaarheid van een bepaald vet, het karakter van een spel als hazardspel, de aard en de werking van een schot, de gevaarlijkheid van een bepaalde diersoort ¹⁾.

Een voorschrift van overeenkomstige strekking als artikel 47 (2) Ldg. behelst, wordt in het R. Sv. en het I. R. gemist, doch zal ook daar, zij het stilzwijgend, ongetwijfeld erkenning vinden.

Verklaringen van den beklaagde.

In artikel 49 van het Ldg. wordt omschreven, wat onder „verklaring van een beklaagde" behoort te worden verstaan. Zij is, zegt het artikel, zijne *bij het onderzoek ter terechtzitting*

1) Resp. H. R. 19 Mei 1890, W. 5880; 15 April 1901, W. 7597; 6 Mei 1918, W. 10288; 26 Juni 1911, W. 9216; 7 Dec. 1903, W. 8008; 7 Nov. 1904, W. 8139; vgl. Noyon, Strafv. 1926, blz. 474.

gedane mededeeling van feiten of omstandigheden hem uit eigen wetenschap bekend. Het tweede lid voegt daaraan toe, dat zijne verklaring alleen te zijnen aanzien gelden kan.

Vergelijkt men de redactie van artikel 49 Ldg. met die der corresponderende artikelen van het Reglement op de Strafvordering en het Inlandsch Reglement (383, 384 R. Sv., 307, 308 I. R.) dan volgt daaruit, dat in de landgerecht-procedure de enkele verklaring van den beklagde, *zonder van elders te zijn gestaafd*, volledig bewijs kan opleveren, zulks in tegenstelling met het proces voor den raad van justitie en den landraad, waar een bekentenis alleen volledig bewijs kan opleveren, *als zij vergezeld gaat* van een bepaalde en nauwkeurige opgave van omstandigheden, welke ook, hetzij uit een verklaring van den persoon tegen wien het feit is gepleegd, of uit andere bewijsmiddelen bekend zijn, en daarmede overeenstemmen (383 R. Sv., 307 I. R.).

De Staatscommissie van 1910 aan welker ontwerp het onderwerpelijk voorschrift van het landgerecht-reglement werd ontleend, licht deze kwestie met betrekking tot artikel 403 N. Sv. oud als volgt toe (M. v. T. blz. 275):

„Voor behoud van artikel 403 (bekentenis) is weinig te zeggen, waar immers de wetenschappelijke eischen, die aan het bewijs zullen blijven gesteld, steeds het van elders waarschijnlijk zijn van het materieele feit zullen blijven vorderen. Daarnaast bovendien bij de wet den eisch te stellen, dat bij een bekentenis ook nog van elders een bewezenverklaring wordt gevorderd van een dadelijk verband tusschen het materieele feit en den bekennenden verdachte, schijnt niet verdedigbaar. Zeer zeker bestaat de mogelijkheid, dat iemand om de een of andere reden, bijv. uit fantasie of om een ander uit de gevangenis te helpen, een feit bekent, hetwelk hij niet pleegde en dat de rechter aan zoodanige van elders niet bevestigde bekentenis geloof slaat. Gevraagd mag echter worden, of deze enkele mogelijkheid een voldoende reden is om aan iedere niet bevestigde bekentenis bewijskracht te ontszeggen. Als zekerheid mag worden aangenomen, dat ten aanzien van hem, die zich aan een strafbaar feit schuldig bekent, een sterk vermoeden van betrouwbaarheid daarvan aanwezig is. Terecht zegt Geyer (Lehrbuch des deutschen Strafprocesrechts blz. 722): „Je grösser und sicherer der Nachteil ist, der den Aussagenden im Folge seiner Aussage treffen kann, desto wahrscheinlicher ist es, dasz die trotzdem gemachte Aussage auf Wahrheit beruht“. Het aantal schuldigen, die bekennen, overtreft dus

ongetwijfeld dat der onschuldig bekennenden verre. Gaat het nu aan deze allen straffeloos te laten, hoewel en de rechter en zij zelven van het billijke eener veroordeeling overtuigd zijn, en dat alleen ter wille van die weinige onwaarheid sprekenen, die bovendien het feit hunner veroordeeling in hoofdzaak aan zichzelf te wijten hebben?"

Voorts wijst de Commissie er ten rechte op, dat ongetwijfeld de rechter, in die zeldzame gevallen, waarin de bekentenis alleen staat en niet bevestigd wordt van elders, groote behoedzaamheid zal betrachten en zeker zal nagaan of er voor den beklagde aanleiding bestaat om, niettegenstaande zijn onschuld, te bekennen.

Het ontwerp is op dit punt echter niet tot wet geworden. De Tweede Kamer kon er zich niet mede vereenigen, aangezien naar de opvatting van meerdere leden de verklaring van den verdachte zonder meer waarborgen niet voldoende was te achten als bewijsmiddel (Hand. 1917/18, bijl. nr. 77 stuk 1).

Zoals ik reeds vermeldde werden de bepalingen omtrent het bewijs voor de rechtspraak der landgerechten door den minister overgenomen vóór het ontwerp van het nieuwe wetboek van strafvordering de Staten-Generaal was gepasseerd. Met de Staatscommissie van 1910 betwijfelend, of er in het algemeen wel reden toe is aan de onbevestigde bekentenis volledige bewijskracht te ontzeggen, zou in elk geval deze eisch van bevestiging der bekentenis van elders in de landgerecht-procedure tot zeer ongewenschte resultaten leiden. Naar ik reeds opmerkte was zij reeds vervallen voor de politie-zaken in art. 431a van het oude Oost-Sumatra-Reglement.

In tegenstelling met de andere reglementen op de strafvordering (artt. R. Sv. 383, 385, 387, I. R. 307, 309, 311) maakt het landgerecht-reglement geen onderscheid tusschen *bekentenis*, *erkenntenis* en *ontkentenis*. Al deze uitingen van den beklagde worden omvat door den zooveel ruimeren term „verklaringen” in art. 47 sub 2° gebezigd.

Zoals de Staatscommissie in haar toelichting op het corresponderende art. 334 van het Nederlandsche ontwerp opmerkt (blz. 283) moet *iedere* verklaring van den verdachte in den zin

van dit artikel aan den rechter de bouwstof voor het bewijs kunnen leveren. De vraag, zoo betoogde zij, of die verklaring inhoudt een algeheele bekentenis van schuld, een ontkenning of slechts erkenning van sommige feiten en omstandigheden, die met het ten laste gelegde feit in een meer of minder verwijderd verband staan, betreft de beoordeeling van den inhoud van de verklaring, een beoordeeling waarin de rechter geheel vrij is. „Zoo noodig zou deze dus zelfs aan het feit, dat de verdachte zekere van elders vaststaande feiten ontkent, een bewijsgrond tegen hem mogen ontleenen”.

Overeenkomstig de bestaande regelingen van strafvordering werd in de opsomming der bewijsmiddelen van art. 47 Ldg. de *verklaring van den medebeklaagde* weggelaten. Aan deze kan volgens de wet geenerlei bezwarend bewijs worden ontleend (vgl. art. 49 lid 2). Weliswaar neemt de rechter ook van deze verklaring kennis en kan hij er, voorzoover de schuld van dien medebeklaagde zelf betreft, zijne overtuiging op vestigen, doch het kwam den wetgever onraadzaam voor verder te gaan door haar ook met betrekking tot de schuld van anderen als kenbron toe te laten (vgl. M. v. T. 1910, blz. 280) „Medeverdachten”, aldus de Staatscommissie, „hebben er nagenoeg steeds belang bij elkander te bezwaren en al bekennen zij, zoodoende hunne eigen schuld te verlichten; bovendien worden zij niet als de getuigen onder eede gehoord, zoodat ook die waarborg, dat zij de waarheid zullen spreken, wordt gemist”.

Ook de *buitengerechtelijke bekentenis* wordt, zulks in tegenstelling met de in de andere Indische procesregelingen voorkomende bepalingen, in het landgerecht-reglement niet genoemd. In die regelingen is zij opgenomen als middel waardoor het bestaan van aanwijzingen kan worden bewezen (art. 387 R. Sv., 311 I. R.). Dat deze bekentenis echter in de landgerecht-procedure niet bij de bewijslevering is uitgeschakeld, moge blijken uit hetgeen hierna daaromtrent zal worden opgemerkt bij de behandeling van het testimonium de auditu. Eveneens zal een buitengerechtelijke bekentenis, opgenomen in een proces-verbaal, met behulp van dit schriftelijk bescheid, dat een bewijsmiddel is, als *bewijsgrond* kunnen dienen.

Verklaringen van een getuige.

Naast de verklaringen van den beklagde spelen die van den getuige in het strafproces een belangrijke rol. Ontkent de beklagde, dan is gewoonlijk de getuigenis het voornaamste bewijsmiddel. Art. 50 omschrijft de getuigenverklaring als volgt: „zijne bij het onderzoek ter terechtzitting gedane mededeeling van feiten of omstandigheden, welke hij zelf waargenomen of ondervonden heeft met uitdrukkelijke opgave van redenen van wetenschap”. Eenigerlei beperking wordt te haren aanzien niet gesteld. Als wettig bewijsmiddel levert zij, mits betrouwbaar geacht, het bewijs van beklagdes schuld. Hieruit volgt, dat in de landgerecht-procedure gebroken is met het oude adagium: *unus testis, nullus testis*. In het strafproces voor den raad van justitie en voor den landraad heeft de wet dit oude beginsel gehandhaafd door in de artt. 376 R. Sv. en 300 I. R. te bepalen, dat de op zichzelf staande getuigenis van een enkelen getuige, *door geene andere bewijsmiddelen bevestigd, niet* als wettelijk bewijs kan gelden. Ook in het Nederlandsche Wetboek van Strafvordering (art. 342) treffen we dezen regel aan, zij het in een eenigszins andere formulering. Het oorspronkelijke ontwerp-artikel, dat daarmede wilde breken, werd verworpen. Vele leden der Tweede Kamer waren van meening dat, wanneer de verklaring van één getuige als volledig bewijs zou kunnen gelden, dit de veroordeeling van onschuldigen in de hand zou werken. Zij gaven daarom de voorkeur aan behoud van de oude op dit stuk staande bepalingen. Voorts waren zij van oordeel, dat het te bedenkelijker was de verklaring van één getuige als volledig bewijs te aanvaarden, wijl het ontwerp ook aan de verklaringen van personen van jeugdigen leeftijd, krankzinnigen, idioten enz. de kracht van wettig bewijsmiddel toekende (Hand. 1917/18, bijl. nr. 77 stuk 1).

Reeds uit het standpunt, dat zij innam tegenover de niet-bevestigde bekentenis, viel af te leiden, dat de Kamer ook haar veto zou uitspreken over de op zichzelf staande getuigenis als wettig bewijsmiddel. Door handhaving van deze bewijsminima-voorschriften miskende zij echter de strekking van het ont-

werp der Staatscommissie, dat juist bedoelde den rechter in het strafproces een plaats in te ruimen, welke hem naar meer moderne opvattingen toekomt. De wet heeft tot taak de bewijsmiddelen aan te geven, daarentegen behoort het tot de bevoegdheid van den rechter de bewijskracht dezer bewijsmiddelen af te wegen. Een wetgever, die reeds te voren een door hem zelf erkend bewijsmiddel als onvoldoende qualificeert, wanneer het niet van elders is gestaafd, doet feitelijk iets wat behoort tot het terrein van den rechter. Het motief, dat aan deze minima-bewijsvoorschriften ten grondslag ligt — het voorkomen van veroordeelingen van onschuldigen — komt mij niet steekhoudend voor, omdat de betrouwbaarheid van het bewijs niet bepaald wordt door de *hoeveelheid*, doch door het *gehalte*. Bovendien werken dergelijke bepalingen er toe mede, dat de rechter, die overtuigd is van beklagdes schuld, geneigd is als bevestiging der bewijsmiddelen feiten aan te nemen, die, reëel gedacht, dit niet zijn. De Nederlandsche jurisprudentie geeft hiervan sprekende voorbeelden. Zoo nam de rechter als bewezen aan, dat een postbesteller, als beambte van een openbare instelling van vervoer, een aan deze instelling toevertrouwd brief opzettelijk zich had toegeëigend op grond van de bekentenis van verdachte en een getuigenverklaring, welke niet meer inhield dan een bevestiging van het feit, dat verdachte besteller was in een bepaalde bestelwijk (H. R. 8 Juni 1931, W. 12458).

Het ontwerp Ort, dat deze minima-voorschriften schrapte uit de bewijsleer, wilde in het belang eener nauwgezette rechtsbeoordeling, dat, indien geen ander bewijsmiddel aanwezig was dan de verklaring van den verdachte of van één getuige, zoomede indien bewijs werd ontleend aan de verklaring van een wegens zijn jeugdigen leeftijd of krankzinnigheid niet beëdigden getuige, het vonnis, waarbij het bewijs als geleverd werd aangenomen, op straffe van nietigheid daarvan in het bijzonder reden moest geven. „De rechter is in zoodanig geval dus niet langer verplicht vrij te spreken”, aldus de toelichting, „maar is, het feit als bewezen aannemende, gehouden in het bijzonder te motiveeren, waarom hij aan de genoemde exceptioneele bewijsmiddelen bewijskracht toekent” (M. v. T. blz. 277). Niet-

tegenstaande deze verplichte motiveering is het ontwerp op dit punt niet aanvaard en werd in het nieuwe Wetboek van Strafvordering de beperkende bepaling van artikel 342 lid 2 opgenomen dat het bewijs, dat de verdachte het ten laste gelegde feit heeft begaan, door den rechter niet uitsluitend kan worden aangenomen op de verklaring van één getuige. Zooals Jonkers in zijn inaugurale rede opmerkte „gaat de wet hier op den stoel van den rechter zitten en stelt in abstracto vast, dat het te riskant is om op de onbevestigde getuigenis recht te doen. Daarmede beweegt zij zich echter op een terrein, te weten de vraag van de betrouwbaarheid, welke zuiver en alleen des rechters behoort te zijn”¹⁾).

De landrechter kan dus de verklaring van één getuige als volledig wettig bewijs aanvaarden en, afgezien van hetgeen hierboven ter zake werd opgemerkt, is deze regeling voor politie-zaken zonder twijfel de eenige juiste. Vasthouden aan den regel „één getuige, geen getuige” bij de berechting van de meestal eenvoudige strafbare feiten, welke voor het landrecht competeeren, zou een ernstige belemmering in de uitoefening van dit soort rechtspraak beteekenen. Daar in de meeste gevallen immers slechts één politie-agent een overtreding zal hebben geconstateerd en deze, zooals bij de summiere procedure het geval is, den landrechter mondeling daarvan in kennis zal stellen, zou er het gevolg van zijn dat, indien men tenminste het politie-corps niet wilde verdubbelen, zeer vele overtreders vrijuit zouden gaan wegens onvoldoende bewijs. Ook een aanvulling van de desbetreffende voorschriften in den zin van artikel 344 laatste alinea der Ned. Sv., waarbij wordt bepaald, dat het bewijs, dat de verdachte het ten laste gelegde feit heeft gepleegd, door den rechter kan worden aangenomen op het proces-verbaal van een opsporingsambtenaar, zou hier, het aantal analphabeten onder de politie-agenten nog daargelaten, geen uitkomst kunnen brengen, daar bij summiere voorbrenging van een zaak het indienen van een proces-verbaal niet dwingend is voorgeschreven.

1) Mr. J. E. Jonkers, De waarheid in het strafproces, 1939, blz. 22.

De verklaring van den getuige moet, blijkens het reeds aangehaalde artikel 50 Ldg., behelzen de mededeeling van feiten of omstandigheden, *welke hij zelf waargenomen of ondervonden heeft* met uitdrukkelijke opgave van de redenen van wetenschap. Deze redactie is aanleiding geweest tot de vraag, of het *testimonium de auditu* — de getuigenis van hooren zeggen — in ons bewijsrecht toelaatbaar is. Langen tijd heeft de rechter deze vraag ontkennend beantwoord. Volgens een vaste jurisprudentie werd deze getuigenis verworpen, omdat zij niet betrekking zou hebben op hetgeen de getuige zelf had waargenomen, doch op datgene, wat door anderen was waargenomen. Het onjuiste in deze redeneering is, dat al mogen de gerelateerde feiten niet door „den getuige van hooren zeggen” zijn waargenomen, deze in elk geval toch heeft gehoord en derhalve waargenomen, dat de directe getuige hem die feiten heeft medegedeeld ¹⁾. En de wet eischt niet meer dan dat de getuigenis loopt over feiten of omstandigheden, die de getuige zelf heeft waargenomen of ondervonden.

Eerst na de invoering van het Wetboek van Strafvordering van 1926 liet het moederland een nieuw geluid hooren in de te dien aanzien bestaande jurisprudentie. Kort na het verschijnen van een artikel in het Tijdschrift voor Strafrecht (dl. XXXVI blz. 115) van de hand van Taverne, waarin de geleerde schrijver, mede in verband met die invoering, zich voor de aanvaarding van het *testimonium de auditu* als bewijsmiddel uitsprak, erkende de Hooge Raad dit als bewijsmiddel (arr. 20 Dec. 1926, N.J. 1927, blz. 85). Het College gaf daarbij als zijn meening te kennen, dat uitsluiting van dit soort getuigenis in zou druischen tegen den geest van het nieuwe wetboek van strafvordering, waaraan de gedachte ten grondslag ligt om, eenerzijds den rechter tot een deugdelijke motiveering van zijn vonnis te verplichten, anderzijds geen enkele bron gesloten te houden, waaruit de rechter licht zou kunnen putten en het betoogde, dat de erkenning van dit bewijsmiddel de waarheid der vonnissen zou

1) Zie o.a. Simons, Een paar vragen naar aanleiding van onze wettelijke bewijsleer, T. v. S., XII, blz. 310, 311.

dienen, daar de rechter dan niet zou worden genoodzaakt getuigenverklaringen achterwege te laten, welke zonder eenigen twijfel tot het vestigen van zijn overtuiging hadden bijgedragen. Het College wees er echter op, dat verklaringen van hooren zeggen in vele gevallen slechts van zeer betrekkelijke waarde zullen zijn en dus met nauwgezetheid zullen moeten worden beoordeeld, waarbij de rechter er zich steeds nauwkeurig rekenschap van zal moeten geven, waartoe bij zulke getuigenissen de inhoud der eigen waarneming van den getuige is beperkt, doch anderzijds kon het niet inzien, waarom de rechter met dergelijke verklaringen in het geheel geen rekening zou mogen houden, te minder omdat, ook waar het andere dan de hier bedoelde verklaringen betreft, de rechter doorlopend tot taak heeft de waarde van het hem voorgelegde bewijsmateriaal niet anders dan met de uiterste zorg en nauwkeurigheid na te gaan. Eensdeels is het gevaar niet denkbeeldig, dat de getuige van hooren zeggen den directen getuige mededeelingen in den mond legt, welke bezijden de waarheid zijn. Anderdeels is het ook zeer wel mogelijk, dat de verklaring van hooren zeggen betrouwbaarder is dan die van den directen getuige, die wellicht om redenen van eigen belang of uit vrees tegenover den rechter zwijgt, terwijl hij zich in vertrouwen uitsprak tegenover den getuige van hooren zeggen. De vraag van de betrouwbaarheid doet zich nu eenmaal ten aanzien van elk bewijsmiddel gelden.

Sedert deze beslissing van den oppersten Nederlandschen rechter heeft de Nederlandsche jurisprudentie meermalen de indirecte getuigenverklaring als bewijsmiddel toegelaten.

Ned. Indië is, zij het geruimen tijd later, dit Nederlandsche voetspoor gevolgd. Dit geschiedde bij een vrij recente beschikking (ddo. 23 Mei 1939, T. 150 blz. 80), waarbij het Hoogerechtshof in een zedenmisdrif-zaak (art. 290 sub 2° W. v. S.), waarin in eerste instantie wegens gebrek aan bewijs geen rechtsingang werd verleend, de vraag van de toelaatbaarheid van getuigenissen van hooren zeggen voor de Indische strafprocedure bevestigend beantwoordde door te beslissen, dat het den rechter volkomen vrijstaat op grond van de verklaring

van een getuige, die van een ander het door dezen waargenomen heeft vernomen, als vaststaande aan te nemen, dat de mededeeling door dien ander is gedaan, zoomede dat deze geschied is op de wijze, zooals door den ter terechtzitting gehoorde getuige wordt gerelateerd.

In de zaak waarop deze beslissing betrekking heeft, werd de verdachte aanvankelijk door den raad van justitie te Semarang buiten vervolging gesteld op grond van gebrek aan bewijs in verband met de op zichzelf staande getuigenis van een zes jarig meisje. Het Hof daarentegen vond, door op aannemelijke gronden twee indirecte getuigenverklaringen mede als bewijs te bezigen, voldoende termen aanwezig om rechtsingang tegen den verdachte te verleenen en de zaak naar de terechtzitting te verwijzen.

Deze beschikking van het Hof maakt een einde aan den twijfel, welke in dit opzicht voor den Ned. Indischen rechter nog bestond omtrent de toelaatbaarheid van het testimonium de auditu en, hoewel het in elk proces zal afhangen van verschillende omstandigheden of een indirecte getuigenis al dan niet aanvaardbaar kan worden geacht, staat den rechter thans een ook door het hoogste rechterlijke College in Ned. Indië erkend middel ten dienste om te voorkomen, dat in bepaalde gevallen een beklagde, wiens schuld bij hem vaststaat, zijn gerechte straf ontgaat.

Deze beschikking is mede van beteekenis voor een door den beklagde afgelegde *buitengerechtelijke bekentenis*, waaraan, zooals ik reeds opmerkte, in het landgerecht-reglement niet afzonderlijk aandacht wordt gewijd. Deze bekentenis zal, indien zij door den beklagde wordt ontkend te zijn afgelegd, ter terechtzitting niet anders ter kennis van den rechter kunnen worden gebracht dan door middel van een getuigenverklaring of een proces-verbaal, houdende mededeeling, dat een dergelijke verklaring van den beklagde aan den getuige of den verbalisant heeft plaats gehad. Wanneer nu die getuigenverklaring of dat proces-verbaal den rechter betrouwbaar voorkomt, kan hij op grond daarvan bewezen achten, dat beklagde het hem ten laste gelegde feit heeft gepleegd. Niet de

buitengerechtelijke bekentenis als zoodanig zal dus bewijsmiddel zijn, doch de getuigenverklaring of het schriftelijk bescheid, dat bewijst, dat die bekentenis is afgelegd. In de Nederlandse strafvordering (art. 341 lid 2) is ten aanzien van de buitengerechtelijke bekentenis met zooveel woorden bepaald, dat zij tot bewijs kan medewerken, indien daarvan uit eenig wettig bewijsmiddel blijkt. Hoewel onuitgesproken, geldt, zooals hierboven werd betoogd, in de landgerecht-procedure hetzelfde.

Ten slotte sta ik nog even stil bij de vraag, welke zich ook in de jurisprudentie voordoet, *of het testimonium de auditu door het verschooningsrecht beperkt wordt*. Kan de rechter aan een proces-verbaal, dat een bij het vooronderzoek afgelegde getuigenverklaring relateert, niettemin bewijskracht ontleenen, wanneer de betrokken getuige ter terechtzitting verschijnt en een beroep doet op zijn verschooningsrecht?

Hoewel de meeningen hierover uiteenloopen en hier en daar gepleit is om den rechter die bevoegdheid te ontzeggen, heeft de Hooge Raad zich uitgesproken in tegenovergestelden zin o.a. bij arrest van 27 Juni 1938 (N.J. 1939 nr. 60), waarbij het College besliste „dat geen wetsvoorschrift verbod tot bewijs te bezigen een op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal, inhoudende, dat een persoon aan verbalisant de daarin weergegeven mededeeling heeft gedaan, ook al heeft die persoon later bij het onderzoek ter terechtzitting van het hem toekomend verschooningsrecht gebruik gemaakt”. In een ander arrest liet het College toe, dat van een getuigenverklaring werd gebruik gemaakt, welke betrekking had op hetgeen een ander aan dien getuige had medegedeeld, terwijl die ander, ter terechtzitting verschijnende, zich op zijn verschooningsrecht beriep (8 Febr. 1932, N.J. 1932 blz. 620). Weliswaar kunnen bij deze opvatting verklaringen, door iemand afgelegd, wien het verschooningsrecht toekomt, indirect tot bewijs van beklaagdes schuld strekken en wordt daardoor in zekere mate het verschooningsrecht illusoir, doch hierbij behoort te worden bedacht, dat de wet het verschooningsrecht van getuigen niet in het leven heeft geroepen ten behoeve van den beklaagde (vgl. Hoofdst. II, De getuige, blz. 96).

Verklaringen van een deskundige.

De *rapporten en berichten* van deskundigen (zaakkundigen) kunnen, behoudens enkele uitzonderingen — S. 37—350 omtrent de bewijskracht in strafzaken van visa reperta van geneeskundigen, S. 07—341 betreffende id. van verklaringen van den Directeur of scheikundige der fabriek van de Opiumregie — in het raad van justitie- en landraadproces alleen dienen om tot des rechters *inlichting* te strekken (art. 382 R. Sv., 306 I. R.). Zij zijn dus geen direct bewijsmiddel. Neemt de rechter, zooals dit in de praktijk wordt genoemd, de conclusiën van den deskundige over en maakt hij die tot de zijne, dan kunnen zij als *aanwijzingen* medewerken tot de constructie van het bewijs (art. 387 R. Sv., 311 I. R.). In de landgerecht-procedure is met dit stelsel gebroken. Daar is de verklaring van den deskundige rechtstreeksch bewijsmiddel (art. 47 sub 4°) en op één lijn gesteld met de verklaring van een getuige, hetgeen meer overeenkomstig de werkelijkheid is. De deskundige is immers een bijzonder soort getuige, die evenals deze verklaringen voor den rechter aflegt, welke kunnen medewerken tot het bewijs. De deskundige verschilt echter principieel van een gewonen getuige, doordat deze laatste verklaringen aflegt over feiten en omstandigheden, welke hij zelf heeft waargenomen of ondervonden, terwijl eerstgenoemde zijn oordeel uitspreekt over een feit hem door de justitie ter waardeering en oordeelvelling voorgelegd (vgl. M. v. T. 1910, blz. 281). Vandaar het verschil in terminologie tusschen artikel 50 en 51 Ldg. De getuige is verplicht bij het afleggen van zijne verklaring een „uitdrukkelijke opgave te doen van de redenen van wetenschap”, terwijl de deskundige „zijn gevoelen met redenen moet omkleeden”. Al maakt hij hierbij gebruik van de vrucht van het onderzoek door een *anderen* deskundige gehouden, niettemin behoudt zijn verklaring het karakter van de deskundigenverklaring (arr. H. R. '33, N.J. '34, blz. 172). Ook Feith, die in zijn praeadvies, opgenomen in de Handelingen der Ned. Juristen Ver. (jg. 1910, I, blz. 48), naast elkaar stelt de deskundigenverklaring en de getuigenverklaring, komt in

de volgende passage tot de conclusie, dat beide *rechtstreeks* tot het bewijs moeten kunnen medewerken:

„Roept de rechter de wetenschappelijke voorlichting van een deskundige in, dan geschiedt dit om zeker quaestieus punt — bijv. de doodsoorzaak van een verslagene, de aanwezigheid van bloed in zeker kleedingstuk, de samenstellende bestanddeelen van een bepaald vocht, de al of niet overeenstemming van bepaalde letterteekens met het handschrift van den beklaagde enz. — tot klaarheid te brengen. Wanneer hij nu in het hem uitgebrachte verslag het noodige licht vindt, dan is dit voor hem wel degelijk een bewijsmiddel evengoed als de verklaring van den ooggetuige, wiens verklaring hij ook alleen als waar aanneemt, indien hij in hem vertrouwen stelt.“

Naast de *verklaringen* van deskundigen zijn onder bepaalde voorwaarden ook hunne *verslagen* als bewijsmiddel in het landgerecht-reglement erkend, hetgeen geschiedde door deze verslagen op te nemen onder de schriftelijke bescheiden opgesomd in artikel 52, dat ik thans bespreken ga.

Schriftelijke bescheiden.

Geheel passend in het bewijsrecht-systeem in het landgerecht-reglement is de regeling van het schriftelijk bewijs in artikel 52. Geven de desbetreffende artikelen in het R. Sv. en het I. R. tevens voorschriften omtrent de *bewijskracht* van schriftelijke bewijsmiddelen (380/82 R. Sv., 304/06 I. R.), in het landgerecht-reglement wordt slechts een opsomming aangetroffen van schrifturen, welke als bewijsmiddelen kunnen worden gebezigd, hetgeen dus zeggen wil, dat de rechter ten opzichte van deze schrifturen, bij hunne waardeering dezelfde vrijheid geniet als bij gebruikmaking der overige in artikel 47 vermelde bewijsmiddelen. Een voorschrift als te vinden in art. 380 R. Sv. of art. 304 I. R. zou hier niet op zijn plaats zijn. Daar toch wordt voor de bewijskracht, te hechten aan schriftelijke bescheiden in *strafzaken*, verwezen naar de te dien aanzien gestelde regels in het *burgerlijk recht*. In het midden latend of het wenschelijk is regelen van burgerlijk recht in toepassing te brengen in het strafprocesrecht, zou dit op zichzelf reeds in strijd zijn met het stelsel voor het landgerecht-reglement aangevaard. Houden we het onderscheid in het oog, dat dit stelsel

maakt tusschen bewijsmiddelen en bewijsgronden, dan begrijpen we, dat de bedoeling van den wetgever is geweest om in artikel 52 Ldg. een aantal bescheiden te noemen, welke „wat hunne betrouwbaarheid betreft, op één lijn zijn te stellen met beëdigde getuigenverklaringen — de verklaringen onder belofte dateeren uit later tijd — en van den verdachte zelf uitgegane erkentnissen en mededeelingen en die, evenals deze, uit eigen hoofde reeds als kenbron der waarheid zijn aangevozen” (vgl. M. v. T. ontw. 1910, blz. 286).

De geschriften, welke als schriftelijke bescheiden in den zin van artikel 47 sub 5° worden beschouwd, zijn de volgende:

- 1°. processen-verbaal en andere geschriften in den wettelijken vorm verleden door of ten overstaan van openbare ambtenaren, die daartoe bevoegd zijn ter plaatse waar zulks is geschied, en behelzende hun mededeeling van feiten of omstandigheden door den ambtenaar zelf waargenomen of ondervonden, met de uitdrukkelijke opgave van de redenen van wetenschap;
- 2°. geschriften opgemaakt door ambtenaren of openbare colleges betreffende onderwerpen behoorende tot de onder hun beheer gestelde administratie en bestemd om tot bewijs van eenig feit of van eenige omstandigheid te dienen;
- 3°. verslagen van deskundigen behelzende hun met redenen omkleed gevoelen over de werking, oorzaken of gevolgen van feiten of omstandigheden, mits zij hunne verslagen ter terechtzitting met eede of daarvoor in de plaats tredende belofte hebben bevestigd, dan wel naar het oordeel des rechters niet ter terechtzitting hebben kunnen verschijnen en te voren waren beëdigd.

Wat betreft de vereischten, welke aan deze bescheiden moeten worden gesteld, willen zij als bewijsmiddelen in den zin der wet in aanmerking kunnen worden gebracht, spreekt de redactie van artikel 52 voor zichzelf. De eerste groep onderscheidt zich uiterlijk van de tweede door het feit, dat aan deze laatste *geenerlei vormvereischte* is gesteld, de derde groep moet gezien worden in nauw verband met het in artikel 47

sub 4° genoemde bewijsmiddel „verklaringen van een deskundige”, waarover hierboven reeds werd gehandeld.

Het deskundigenverslag op zichzelf is geen bewijsmiddel; om als zoodanig te kunnen gelden moet het *ter terechtzitting* door den deskundige met eede of daarvoor in de plaats tredende belofte zijn bevestigd. Is de deskundige niet aanwezig ter zitting en wordt de reden daarvoor door den rechter gebillijkt, dan moet het verslag om tot bewijs te kunnen dienen te voren beëdigd zijn.

Uit de formuleering, welke wordt gebruikt bij de omschrijving der beide eerste categorieën blijkt, dat *onderhandsche geschriften* geen rechtstreeksch bewijs kunnen opleveren. Houden we vast aan de parallel, welke in de Memorie van Toelichting (1910) wordt getrokken tusschen schriftelijke bescheiden en getuigenverklaringen, dan is dit te verklaren door den onvoldoenden waarborg, welke de onderhandsche acte op zichzelf biedt ten aanzien van de waarheid van hetgeen er in wordt vermeld. Daarom is zij niet geschikt om als bewijsmiddel te worden gebezigd en kan zij alleen als bewijsgrond tot het bewijs medewerken.

Niet opgenomen in artikel 52 zijn tevens *geschriften van den verdachte* zelf afkomstig en de vraag ligt voor de hand, waarom dergelijke geschriften, uitingen door den verdachte zelf aan het papier toevertrouwd en door hem zelf als zoodanig erkend, niet als bewijs tegen hem zouden kunnen worden gebruikt. Het antwoord hierop is in dezelfde richting te zoeken als ten aanzien van de vraag, waarom de onderhandsche acte niet onder de schriftelijke bescheiden, die wettige bewijsmiddelen zijn, is opgenomen. De Staatscommissie in haar toelichting op het met evengenoemd artikel overeenkomende art. 337 van haar ontwerp, geeft het volgende commentaar (M. v. T., blz. 287). Zij geeft toe, dat evengoed als het procesverbaal voor de *ter terechtzitting* afgelegde getuigenverklaring subintreert, ook het van den verdachte afkomstige geschrift voor diens *ter terechtzitting* afgelegde verklaring in de plaats zou kunnen treden. Daar staat echter tegenover, aldus de toelichting, dat de van den verdachte afkomstige schrifturen in

den regel niet, zooals het proces-verbaal, is opgemaakt met de bedoeling om als bewijsstuk te dienen van hetgeen er in vermeld staat en dus niet zoovele waarborgen biedt, dat de inhoud inderdaad waar is, in welk verband de Commissie er ten slotte op wijst, dat, aangezien het feit, dat de verdachte zekere schriftelijke mededeelingen deed of aantekeningen maakte, mits langs den weg van wettige bewijsmiddelen tot 's rechters kennis gebracht, in ieder geval als bewijsgrond dienst kan doen, het beter is aan deze geschriften het karakter van bewijsmiddel te ontzeggen.

BIJLAGEN.

DEPARTEMENT
VAN JUSTITIE.

Batavia, den 18den December 1914.

No. 19820.

Aan
de Landrechters op Java en Madoera.

CIRCULAIRE.

Uit meerdere aan mijn Departement ingewonnen informatiën van landrechters nopens strekking en bedoeling van sommige voorschriften van het Landgerecht-reglement is mij de noodzakelijkheid gebleken om enkele bij de toepassing dier voorschriften bestaande dubia aan de hand der niet gepubliceerde officieele bescheiden nader toe te lichten. Het behoeft geen betoog, dat deze toelichting niet de beteekenis kan hebben van een bindende interpretatie — zij wil slechts in het belang der rechtspraak bestaand misverstand zoo mogelijk uit den weg ruimen.

I. Allereerst is de vraag gesteld of in de schriftelijke oproeping van den beklaagde — artikel 5 alinea 1 — de „beknopte vermelding van het feit ter zake waarvan de vervolging geschiedt” moet inhouden alle constitutieve elementen der overtreding dan wel volstaan kan worden met een kort relaas, dat aan geen vormen of vereischten gebonden is.

De raadpleging der adviezen, die geleid hebben tot de vaststelling van het voorschrift, noopt tot de beantwoording der vraag in laatstgemelden zin. Reeds in de missive van mijn toenmaligen ambtsvoorganger dd. 18 Maart 1911 No. 3805, waarin de beginselen van de hervorming der politierechtspraak zijn uiteengezet, werd deze regeling aangeprezen:

„De fiscaal schrijft alle van den Officier van Justitie of van het Europeesch politiehooft der afdeeling ontvangen zaken in een zoogenaamde „„rol van strafzaken””. Hij zorgt voor de oproeping van beklaagden en „getuigen tegen den dag der terechtzitting. Die oproeping zal aan geene „vormen, gebonden zijn... Indien de beklaagde verschenen is, houdt de „landrechter hem het feit voor, waarvoor hij terechtstaat.”

Het Hooggerechtshof in zijn advies van 6 Mei 1911 No. 16/873 verduidelijkt dit voorstel met eigen woorden aldus:

„Het onderzoek ter terechtzitting wordt niet geopend met voorlezing van „een requisitoir van dagvaarding; de rechter zal beklaagde het feit voor„houden waarvoor hij terechtstaat. De ambtenaar van het Openbaar Mi-

„nisterie stelt dus niet het punt van beschuldiging vast, de Landrechter zal „dit doen en beklagde zal er pas van hooren op de terechtzitting“ . . .

Het Hof betoogt dan verder, dat deze wijze van procedeeën een niet goed te keuren stap achterwaarts zou zijn.

De Regeering deed evenwel eene van ander inzicht getuigende opvatting onder de aandacht van den toenmaligen Directeur van Justitie brengen. Hierbij werd vooropgesteld, dat de beklagde uit het voorloopig onderzoek weet waarvan hij beschuldigd wordt, weshalve niet kon worden toegegeven, dat de Europeaan er op zou achteruitgaan als in kleine eenvoudige zaken de feiten, welke hem worden ten laste gelegd, niet in een requisitoir van dagvaarding worden gememoreerd, maar den beklagde ter terechtzitting door den landrechter in herinnering worden gebracht. Naar luid van deze opvatting zag het Hof, waar het bij de rechtspleging door het landgerecht het requisitoir van dagvaarding ook zou willen invoeren voor den Oosterling, over het hoofd, dat daardoor de rechtspraak van den Landrechter ingewikkeld en tijdrovend zou worden en met prijsgeving van de thans reeds bestaande weinig samengestelde rechtspleging ter politierol het tegendeel zou bereikt worden van wat beoogd wordt nl. eene snelle en eenvoudige rechtsbedeeling in weinig beduidende strafzaken.

Bij de indiening door mijn ambtsvoorganger van de aanvankelijk geformuleerde voorstellen — missive van 16 Maart 1912 no. 4005 — werd toen het eerste lid van artikel 5 aldus geredigeerd:

„In overleg met den landrechter vaardigt de fiscaal-griffier tegen den „beklaagde een schriftelijke oproeping tot verschijning uit, inhoudende een „beknopte opgave van de aan den beklagde ten laste gelegde overtreding, „zoomede de aanduiding van den dag en het uur, waarop, en de plaats, „waar de beklagde moet verschijnen.“

Ter toelichting van dit voorschrift werd betoogd:

„De schriftelijke oproeping tot verschijning wordt niet aan eenigen vorm „gebonden; zij heeft ook niet het karakter van een dagvaarding. De be- „knopte opgave van de aan den beklagde ten laste gelegde overtreding „strekt slechts om den beklagde voor zooveel noodig te herinneren voor „welk strafbaar feit hij ten dienenden dage moet verschijnen. Artikel 203 „van het Reglement op de Strafvordering betreffende wijziging of aanvulling „van het schriftelijk bevel van oproeping komt hier dan ook niet te pas, „evenmin — artikel 204 van het Reglement op de Strafvordering — eene „voorlezing van eene akte van oproeping, die niet in het geding wordt ge- „bracht; de rechter zal den beklagde het feit voorhouden, waarvoor hij „terechtstaat.“

In zijne missive van 20 September no. 13/876 geeft het Opperrechterlijk College in overweging artikel 5 alinea 1 aldus te formuleeren:

„De landrechter zal den beklagde benevens de getuigen en deskundigen „schriftelijk doen oproepen, met bepaling van plaats, dag en uur der terecht- „zitting en, voor zooveel den beklagde aangaat, tevens met vermelding van

„een beknopte opgave van het feit, ter zake waarvan de vervolging geschiedt.”

Deze formulering is door mijn ambtsvoorganger bij schrijven van 24 December 1912 no. 20660 gewijzigd zooals de redactie thans luidt.

II. Voorts schijnt een enkele landrechter van oordeel, dat de in artikel 4 alinea 2 ter inschrijving in de rol van strafzaken geëischte „vermelding van het feit, ter zake waarvan de vervolging geschiedt” de kracht en beteekenis zou hebben van een telastelegging, eene dagvaarding — althans dat deze vermelding alle de constitutieve elementen der overtreding zou moeten inhouden. Men schijnt die opvatting te gronden op de woorden van artikel 8 alinea 2: „Indien de landrechter uit de omschrijving van het feit „dan wel uit het onderzoek ter terechtzitting blijkt, dat de zaak tot de bevoegdheid van een anderen rechter behoort enz.,” zoomede van artikel 28 alinea 1: „Indien uit het onderzoek ter terechtzitting omstandigheden „bekend zijn geworden, welke in de omschrijving van het feit waarvoor de „beklaagde terechtstaat niet voorkomende, volgens de wet tot verzwareing „van straf aanleiding kunnen geven enz”. Men veronderstelt dan dat de wetgever aan de omschrijving van het feit niet zooveel gevolgen zou hebben verbonden, indien het vrijstond de „vermelding” van artikel 4 alinea 2 in te richten zooals men wil.

Daargelaten nu de betrekkelijke waarde van zulk een betoog uit het ongerijmde, dat indruischt tegen de uitgesproken bedoeling van den wetgever om een snelle, eenvoudige rechtspraak in het leven te roepen, kan de boven aangehaalde toelichting op artikel 5 reeds twijfel doen rijzen aan de juistheid der opvatting. Immers uit die toelichting blijkt ten duidelijkste de bedoeling om den grondslag van het onderzoek des rechters niet te zoeken in de oproeping van artikel 5 alinea 1, (noch in de inschrijving van artikel 4 alinea 2), maar in de mondelinge voorhouding van het feit door den rechter overeenkomstig artikel 8 alinea 1.

En de officieele toelichting op de artikelen 4, 8 en 28 komt die bedoeling slechts bevestigen.

In de aanvankelijk geformuleerde voorstellen van mijn ambtsvoorganger — missive van 16 Maart 1912 no. 4005 — luidde artikel 4 alinea 2 reeds als thans, met dit verschil dat gesproken werd van „de vermelding van het strafbaar feit, hetwelk hem is ten laste gelegd”. Daarbij werd in de toelichting verwezen naar artikel 369 alinea 2 van het Inlandsch Reglement, dat voor de rechtspraak ter politierol eischt „de vermelding van de overtreding, welke denzelfden is ten laste gelegd”, en voorts gezegd: „Wat de „inschrijving moet behelzen, zegt het tweede lid. Op de politierol — artikel „369 alinea 2 van het Inlandsch Reglement — moeten ook ingeschreven „worden de namen enz. der voorloopig gehoorde getuigen, benevens de „korte inhoud van hunne verklaringen. Dit is hier overbodig, waar het een „en ander blijkt uit de overgelegde stukken van het vooronderzoek. In de

„Buitenbezittingen eischen de voorschriften voor de magistraatsgerichten
 „— vgl. o.m. artikel 332 Sumatra Reglement, 334 Celebes Reglement, 289
 „Reglement Sumatra's Oostkust — bovendien opgave van het overschreden
 „voorschrift. Ook dit acht ik overbodig.”

Het Hooggerechtshof — missive van 20 September 1912 no. 13/876 —
 stelde voor te lezen „de vermelding van het feit ter zake waarvan de ver-
 „volging geschiedt”, „omdat in het systeem van het ontwerp geen fiscaal
 „noch rechter bestaat, die ten laste legt, zooals dat wel het geval is bij den
 „raad van justitie, het residentiegerecht en den landraad, waar respectieve-
 „lijk de ambtenaren van het Openbaar Ministerie of de president van den
 „landraad een bepaalde imputatie doen. In het ontwerp daarentegen wordt
 „slechts vervolgd, niet ten laste gelegd.”

's Hofs redactie is daarop door mijn ambtsvoorganger overgenomen en ten
 slotte wet geworden.

Ten aanzien van artikel 8 luidde het derde lid in de aanvankelijk gefor-
 muleerde voorstellen van mijn ambtsvoorganger — missive van 16 Maart
 1912 no. 4005:

„Ingeval de beklagde of diens gemachtigde dan wel de verdediger meent
 „eenige exceptie te kunnen bijbrengen, krachten welke de beklagde of in
 „het geheel niet of wel voor een anderen rechter zou moeten terechtstaan,
 „kan hij die reeds dadelijk, zelfs voor de beantwoording der bij het vorig
 „lid bedoelde vraag, aanvoeren. De landrechter doet dadelijk uitspraak over
 „de toelating of verwerping der aldus voorgedragen exceptie.”

Het Hooggerechtshof — missive van 20 September 1912 no. 13/876 — was
 met deze redactie niet tevreden, omdat het o.m. noodig vond te bepalen,
 hoe gehandeld moet worden, indien de *rechter zelf* bemerkt, dat de zaak
 zijne bevoegdheid te boven gaat enz. Het College stelde daarom een andere
 redactie voor, waarbij nadrukkelijk aan „de omschrijving van het feit” ge-
 volgen werden verbonden.

Die redactie — artikel 8 alinea 2 — luidde:

„Indien het den landrechter uit de omschrijving van het feit dan wel eerst
 „uit het onderzoek ter terechtzitting blijkt, dat de zaak tot de bevoegdheid
 „van een anderen rechter behoort, verklaart hij zich in elken stand van het
 „geding, hetzij ambtshalve of op vordering van den fiscaal-griffier, hetzij
 „op verzoek van den beklagde, diens gemachtigde of den verdediger, on-
 „bevoegd en verwijst de zaak naar den rechter, binnen wiens rechtsgebied
 „het feit gepleegd is, enz.”

Ter toelichting verklaarde het College: „De woorden: „„uit de omschrij-
 „ving van het feit dan wel eerst uit het onderzoek ter terechtzitting””
 „zijn er in den eersten zin expresselijk bijgevoegd, om te doen uitkomen
 „de beide gevallen waaruit de onbevoegdheid zou kunnen blijken, nl. a. uit
 „de dagvaarding, telastelegging of omschrijving van het feit, b. eerst uit het
 „onderzoek ter terechtzitting. Dit laatste kan natuurlijk alleen dan plaats
 „hebben, indien het geval sub a niet bestaat.”

De door het Hof aangeprezen redactie is toen door mijn ambtsvoorganger, gewijzigd als in art. 8 alinea 2 is geformuleerd, overgenomen.

Art. 28 alinea 1 van het landgerecht-reglement luidde in de aanvankelijk geformuleerde voorstellen van mijn ambtsvoorganger — missive dd. 16 Maart 1912 no. 4005, art. 27 alinea 1 — aldus:

„Zoodra de getuigenissen of andere bewijsmiddelen loopen over omstandigheden, welke in het vooronderzoek niet zijn onderzocht en die volgens de wet tot verzwaring van de straf zouden kunnen aanleiding geven, maakt de landrechter den beklaagde of diens gemachtigde daarop opmerkzaam en stelt hij hem in de gelegenheid zich daarover uit te laten, waarvan aantekening zal worden gehouden in de rol van strafzaken”.

Als toelichting was het volgende aangevoerd: „Art. 27. Verg. art. 273 van het Inlandsch Reglement en art. 154 van het Reglement op de Strafvordering. In deze Reglementen wordt gesproken van de acte van verwijzing respectievelijk dagvaarding, welke stukken in de procedure van den landrechter niet bekend zijn. Het spreekt echter vanzelf, dat de landrechter de bevoegdheid moet erlangen om omstandigheden, die tot verzwaring van de straf aanleiding kunnen geven, doch in het vooronderzoek niet zijn onderzocht, ter terechtzitting alsnog te onderzoeken. Vandaar de thans voorgestelde gewijzigde redactie”.

Het Opperrechtelijk College — missive van 20 Sept. 1912 no. 13/876 — stelde de tegenwoordige redactie van art. 28 alinea 1 voor, waarbij wederom aan „de omschrijving van het feit” gevolgen werden verbonden. Daarbij verklaarde het College: „In het eerste lid van 27 spreekt het ontwerp (van mijn ambtsvoorganger) van „omstandigheden, welke in het vooronderzoek niet zijn onderzocht en die volgens de wet tot verzwaring van de straf zouden kunnen aanleiding geven”, maar het vooronderzoek heeft daarmede niets te maken, doch enkel de omschrijving van het feit, zooals dat volgens art. 4 par. 2 Ontwerp wordt ingeschreven en dat in beknopen vorm aan den beklaagde wordt medegedeeld, art. 5 par. 1 Ontwerp, en hetwelk de rechter den beklaagde duidelijk zal voorhouden, art. 8 par. 1 Ontwerp. Eenig en alleen komt het aan op het feit, zooals het werd ten laste gelegd, zoodat van omstandigheden, die in het vooronderzoek niet zijn onderzocht, de rede niet kan zijn”....

Uit het bovenstaande blijkt, dat bij de procedure van de landgerechten de „vermelding van het feit” — art. 4 alinea 2 — die elders — art. 8 alinea 2 en 28 alinea 1 — wordt aangeduid als de „omschrijving van het feit” in de plaats treedt van eene telastelegging zonder haar nochtans te vervangen. Het essentiele verschil van die „vermelding” en eene telastelegging is, dat gene niet de basis vormt van het onderzoek ter terechtzitting noch aan vormen of vereischten is gebonden, terwijl dit wel het geval is met eene telastelegging (verg. o.a. art. 240e (3) van het Inlandsch Reglement).

Overigens kan de juistheid van deze opvatting nog blijken uit redactie en toelichting van art. 36.

In tegenstelling b.v. met art. 282 van het Inlandsch Reglement beslist de landrechter, overeenkomstig gemeld art. 36, slechts „naar aanleiding van hetgeen uit het onderzoek op de terechtzitting is gebleken over het bewezene of niet-bewezene der feiten, enz“.

Reeds in de aanvankelijk geformuleerde voorstellen — missive dd. 16 Maart 1912 no. 4005 — had mijn ambtsvoorganger deze redactie aangeprezen. Het Hof echter — missive van 20 Sept. 1912 no. 13/876 — wilde den rechter doen beslissen “naar aanleiding van het feit waarvoor de beklagde terechtstond en van wat daaromtrent uit het onderzoek op de terechtzitting is gebleken, enz”.

„Zooals dit artikel in het Ontwerp staat” — schreef het Hof — „kan het „niet gehandhaafd blijven, daar het onderzoek ter terechtzitting niet de „eenige grondslag is, waarvan de rechter bij zijne beslissing zal moeten „uitgaan, omdat ter terechtzitting meer kan blijken dan hetgeen in dadelijk „verband staat met de imputatie. De *telastelegging* is de spil waarom het „proces draait en deze is het waarvan de rechter bij zijne beslissing moet „uitgaan en nagaan wat te haren aanzien ter terechtzitting is gebleken, „maar dan behoort dit ook in de wet te worden uitgedrukt. . . .

„De beslissing geschiedt dus naar aanleiding van de telastelegging en van „hetgeen *daaromtrent* ter terechtzitting is gebleken, over het bewezene „daarvan, d.i. van dat feit enz. De kortere uitdrukking „„de telastelegging”” „kon in het systeem van het ontwerp, dat een eigenlijke telastelegging niet „kent, niet gebezigd worden, wel in dat van het Hof, waarin de fiscaal be- „schuldigt. Daarom is hier als elders de uitdrukking gekozen: „„het feit „waarvoor beklagde terechtstond””.”

Ondanks dit betoog werd de redactie van mijn ambtsvoorganger gehandhaafd, waaruit volgt, dat de wetgever het onderzoek ter terechtzitting als den eenigen grondslag erkent, waarvan de rechter bij zijne beslissing zal moeten uitgaan.

III. . . . enz.

De Directeur van Justitie,
w.g. J. W. C. Cordes.

Bijlage B.

Tekst van het Reglement op de Strafvordering voor de landgerechten op Java en Madoera (Landgerecht-Reglement) volgens Staatsblad 1914—317, zooals dit sedert herhaaldelijk is gewijzigd¹).

Eerste Titel.

Van het vooronderzoek en de toezending van zaken.

Artikel 1.

Elk landgerecht is, behoudens het bepaalde bij art. 8, tweede lid, slechts bevoegd om kennis te nemen van feiten binnen zijn rechtsgebied gepleegd.

Artikel 2.

(1) Behoudens het bepaalde in den Eersten Titel A geschiedt het vooronderzoek in zaken waarvan de kennisneming behoort aan de landgerechten, al naar gelang de verdachten zijn Europeanen, dan wel Inlanders of met dezen gelijkgestelden, overeenkomstig de voorschriften van het Reglement op de Strafvordering dan wel van het Inlandsch reglement en door de in die reglementen aangewezen autoriteiten, ieder binnen den kring van zijne ambtsbevoegdheid.

(2) Indien in een en dezelfde zaak zoowel Europeanen als Inlanders of met dezen gelijkgestelden als verdachten betrokken zijn, geschiedt het vooronderzoek overeenkomstig de voorschriften van het Reglement op de Strafvordering en door de in dat reglement aangewezen autoriteit.

Artikel 3.

(1) Wanneer de officier van justitie, de hulpofficier dan wel het hoofd der afdeling²) of de Inlandsche officier van justitie van oordeel is, dat de zaak voldoende is onderzocht en behoort tot de kennisneming van het landgerecht, zendt hij de stukken ten spoedigste aan den door hem bevoegd geoordeelden landrechter en doet hij den beklagde, indien deze in hechtenis is, dadelijk op vrije voeten stellen, tenzij hij uit anderen hoofde in hech-

1) Bijgewerkt tot en met 1940, voorzoover hier te lande van wijzigingen kon worden kennisgenomen.

2) In de gouvtslanden op Java en Mad. de ass.res. (S. 31—168 j° 423).

tenis behoore te blijven. De officier van justitie is bevoegd de toezending te doen plaats hebben door tusschenkomst van een hulpofficier, de assistent-resident of de Inlandsche officier van justitie door tusschenkomst van het districtshoofd; in dit geval doen zij aan de genoemde ambtenaren tevens een opgaaf toekomen van de getuigen en deskundigen, die opgeroepen moeten worden.

(2) Indien het onderzoek geloopt heeft over verschillende feiten, maar slechts voor sommige de vervolging gewenscht wordt, moet bij de toezending der stukken schriftelijk worden kennisgegeven ter zake van welke feiten de toezending geschiedt.

Artikel 3a.

(1) Wanneer de landrechter na ontvangst van de hem ingeolge het vorige artikel toegezonden stukken oordeelt, dat het feit behoort tot de kennisneming van een anderen rechter, verklaart hij bij eenvoudige onder de verwijzing te stellen beschikking zich onbevoegd en gelast de toezending van de stukken, overeenkomstig art. 8, vijfde lid, aan den door hem bevoegd geoordeelden rechter. Art. 8, zesde lid, is op deze beschikking mede van toepassing.

(2) Wanneer hij van oordeel is, dat het feit of de verdachte, al zou beezen zijn, dat hij het feit gepleegd heeft, niet strafbaar is, verklaart hij op gelijke wijze de zaak voor verdere behandeling niet vatbaar.

(3) Wanneer hij oordeelt, dat het onderzoek nog verbetering of aanvulling noodig heeft, zendt hij de stukken aan den betrokken ambtenaar terug met opgave van hetgeen hij verbeterd of aangevuld wenscht te hebben. Die ambtenaar is gehouden daaraan gevolg te geven.

Artikel 4.

(1) De landrechter zorgt, dat alle door hem ontvangen zaken door den fiscaal-griffier worden ingeschreven in een register, genaamd rol van strafzaken.

(2) De inschrijving moet behelzen de opgave van den naam, de voornamen, zoo na mogelijk den ouderdom, de geboorteplaats, het beroep en de woon- of verblijfplaats van den beklagde. (*De woorden „zoo mede de vermelding van het feit ter zake waarvan de vervolging geschiedt” zijn vervallen krachtens S. 17—323, zie hieromtrent Hfdst. II, Het vooronderzoek blz. 46*).

(3) De stukken van het vooronderzoek worden door den fiscaal-griffier aan de rol van strafzaken gehecht.

(4) Van de ingeolge art. 3a genomen beschikkingen houdt de fiscaal-griffier aanteekening in de rol van strafzaken .

Eerste Titel A.

Van de summiere procedure bij ontdekking op heeter daad.

Artikel 4a.

(1) In geval van ontdekking op heeter daad kan de politie den verdachte met de getuigen en deskundigen, zoo die er zijn, gelasten hetzij terstond hetzij op een door haar aan te geven uur van dienzelfden dag of van den volgenden zittingdag des landrechters voor dezen te verschijnen. Zij zal zorgen zelf met hetgeen tot bewijs van het feit kan dienen terzelfder tijd mede tegenwoordig te zijn.

(2) De landrechters blijven zooveel mogelijk dagelijks behalve op Zondag, ook buiten de gewone zitting-uren en zitting-lokalen, op door hen te bepalen en bekend te maken plaatsen en tijden tusschen acht uur voormiddags en zes uur namiddags daartoe beschikbaar.

(3) Geeft de verdachte of geven de getuigen of deskundigen aan den in het eerste lid bedoelden last geen gevolg dan kan de landrechter gelasten hen tegen een door hem te bepalen dag en uur te doen oproepen, en kan hij tevens, daartoe termen aanwezig achtende, een bevel van medebrengen uitvaardigen.

(4) Indien, hetzij omdat twijfel bestaat aan de juistheid van den door den verdachte opgegeven naam of woonplaats, hetzij omdat hij wegens het gemis van een vaste woonplaats ter plaatse of in verband met zijn maatschappelijken stand zich gemakkelijk aan de berechting kan onttrekken, gegronde vrees bestaat, dat de verdachte aan den hem ingevolge het eerste lid gegeven last geen gevolg zal geven, kan de politie hem voor den landrechter brengen of doen brengen.

(5) Onder poititie, in het eerste lid van dit artikel bedoeld, zijn te verstaan:

1e. de ambtenaren en beambten der algemeene politie;

2e. de onbezoldigde politie-ambtenaren, voorzoover betreft strafbare feiten, met welker opsporing zij belast zijn;

3e. de districtshoofden en de aan dezen toegevoegde beambten, doch alleen voorzoover betreft zaken, waarin de verdachten Inlanders of Vreemde Oosterlingen zijn.

Artikel 4b.

(1) De landrechter, bijgestaan door den fiscaal-griffier, zal den verdachte terstond na zijn verschijning een kort verhoor afnemen.

(2) Is hij daarna van oordeel, dat de zaak terstond door het landgerecht kan worden afgedaan, dan gelast hij den fiscaal-griffier haar in te schrijven in voege als bij art. 4 bepaald, en doet zonder nadere oproeping of vooronderzoek den verdachte terstond of op den volgenden zittingdag terechtstaan.

(3) Blijkt den landrechter, dat de zaak niet vatbaar is voor summiere behandeling, dan verklaart hij zulks met opgave van redenen bij een eenvoudige beschikking, welke met de andere stukken, zoo die er zijn, aan de autoriteit wordt gezonden die, zoo er geen summiere procedure plaats heeft, met het vooronderzoek is belast.

Artikel 4c.

In het geval bedoeld in het tweede lid van het vorige artikel geschiedt het onderzoek ter terechtzitting op de wijze als in den Tweeden Titel bepaald, voorzover die bepalingen met de voorschriften van dezen Titel verenigbaar zijn.

Tweede Titel.

Van het onderzoek op de terechtzitting.

Artikel 5.

(1) De officier van justitie, de hulppofficier van justitie of het hoofd der afdeling¹⁾, de Inlandsche officier van justitie of het districtshoofd doet de beklagden, getuigen en deskundigen schriftelijk of mondeling oproepen met aanzegging van plaats, dag en uur der terechtzitting en zorgt dat van de wijze, waarop die oproepingen hebben plaats gehad, behoorlijk aantekening wordt gehouden, welke aantekening met de in artikel 3 eerste lid bedoelde stukken aan den landrechter wordt toegezonden²⁾.

Bij die aanzegging houdt hij rekening met den tijd dien de landrechter noodig kan hebben om tegenbevel te geven, wanneer deze termen aanwezig acht om gebruik te maken van de bevoegdheden hem bij art. 3a verleend.

(2) De landrechter zorgt, dat de in zijn ambtsgebied met de verwijzing belaste ambtenaren behoorlijk mededeeling ontvangen van de dagen en uren, waarop hij op elk der daartoe aangewezen plaatsen in dat gebied zitting houdt.

(3) Hij draagt zorg, dat de fiscaal-griffier bij iedere zaak van de ingevolge het eerste lid van dit artikel gedane oproepingen behoorlijk aantekening houdt in de rol van strafzaken.

Artikel 6.

(1) Ten dienenden dage wordt de beklagde voorgeroepen, of, zoo hij zich in hechtenis bevindt, onder goede bewaking doch vrij van banden binnengeleid.

1) In de gouvtslanden op Java en Mad. de ass. res. (S. 31—168 j^o 423).

2) Bb. 2921, 5493, oproeping v. militairen enz. als getuigen.

(2) Indien de beklagde niet verschijnt, onderzoekt de rechter of hij al dan niet behoorlijk is opgeroepen.

(3) Indien de beklagde niet behoorlijk is opgeroepen of van een wettige reden van afwezigheid heeft doen blijken, gelast de rechter, dat hij worde opgeroepen tegen een naderen rechtsdag. Intusschen kan de rechter reeds dadelijk de verschenen getuigen en deskundigen hooren. Indien hij het niet noodig acht hen tegenover den beklagde te hooren, behoeft hij hen op den naderen rechtsdag niet weder te doen verschijnen, maar kan hij volstaan met hunne verklaringen aan den beklagde te doen voorhouden en dezen daarop te hooren.

(4) Indien de beklagde behoorlijk is opgeroepen en niet heeft doen blijken van een wettige reden van afwezigheid, wordt niettegenstaande zijn afwezigheid tot het onderzoek en de berechting der zaak overgegaan.

(5) Ook kan de rechter, wanneer hij voldoende gronden vindt om het niet verschijnen van den beklagde aan diens onwilligheid toe te schrijven, gelasten, dat die beklagde tegen een naderen rechtsdag opnieuw zal worden opgeroepen met bevel van medebrenging.

(6) Indien van meerdere beklagden sommigen wel, anderen niet verschijnen, wordt ten aanzien van de niet verschenen beklagden gehandeld overeenkomstig de bepalingen der vier voorafgaande leden en ten aanzien van de verschenen beklagden in elk geval tot het onderzoek en de berechting der zaak overgegaan.

(7) Ingeval van veroordeeling bij verstek zal een overeenkomstig art. 53 uitgegeven extract van het vonnis zoo spoedig mogelijk op de wijze, bij art. 86 bepaald, aan den veroordeelde worden bekend gemaakt.

(8) De veroordeelde bij verstek kan binnen acht dagen na die bekendmaking tegen het vonnis verzet aantekenen of door een daartoe schriftelijk gemachtigde doen aantekenen bij den fiscaal-griffier, die daarvan in de rol van strafzaken aantekening houdt en haar met den opposant of diens gemachtigde onderteekent. Indien laatstgenoemden niet mede teekenen wordt de reden daarvan in de aantekening vermeld.

(9) Het verzet doet de veroordeeling bij verstek van rechtswege vervallen. Tenzij de rechter ambtshalve dan wel op verzoek van den beklagde beslist, dat de zaak opnieuw overeenkomstig de voorschriften van dezen Titel wordt behandeld, wordt de zaak na verhoor van beklagde en nadat de processtukken hem zijn voorgehouden en hij daarop is gehoord, afgedaan. De ter terechtzitting voorgelezen verklaringen van de getuigen en de deskundigen worden als aldaar afgelegd aangemerkt.

(10) Het verzet wordt vervallen verklaard, indien de opposant of diens gemachtigde niet verschijnt.

(11) Van de in het zevende lid bedoelde bekendmaking wordt den fiscaal-griffier gerapporteerd, die daarvan aantekening houdt in de rol van strafzaken.

Artikel 7.

(1) De beklagde kan zich door eenen bij notariëele of ten overstaan van den fiscaal-griffier, dan wel onderhands opgemaakte akte bepaaldelijk daartoe gemachtigde ter terechtzitting doen vertegenwoordigen, tenware de rechter mocht bevelen, dat de beklagde in persoon verschijnt.

(2) Hij kan zich, zoowel in persoon als bij gemachtigde verschijnende, door een verdediger doen bijstaan.

(3) De gemachtigde en de verdediger behoeven niet uit de practizijns te worden gekozen.

Artikel 8.

(1) De rechter vraagt den beklagde zijn naam, voornamen, ouderdom, geboorteplaats, woon- of verblijfplaats en beroep af en verklaart hem duidelijk ter zake waarvan hij terechtstaat.

(2) Indien den landrechter uit het onderzoek ter terechtzitting blijkt, dat de zaak tot de bevoegdheid van een anderen rechter behoort, verklaart hij zich in elken stand van het geding ambtshalve of op de vordering van den fiscaal-griffier dan wel op verzoek van den beklagde, diens gemachtigde of den verdediger onbevoegd en verwijst de zaak naar den door hem bevoegd geachten rechter tenzij deze een landgerecht, regentschaps- of districtsgerecht is, in welk geval de landrechter de zaak zal afdoen, indien de beklagde daarin uitdrukkelijk toestemt.

(3) Indien bij een feit dat alleen op klachte vervolgbaar is, de klacht ontbreekt, zal de rechter de strafvordering niet ontvankelijk verklaren, tenware de beledigde partij, binnen den termijn bij artikel 74 van het Wetboek van Strafrecht voor het indienen der klacht gesteld, ter terechtzitting uitdrukkelijk verklaart, de vervolging te wenschen. Van deze verklaring wordt op de rol van strafzaken aanteekening gehouden.

(4) Indien de rechter oordeelt, dat het feit, waarvoor de beklagde terechtstaat, of dat de beklagde, ook al zou bewezen worden dat hij het feit gepleegd heeft, niet strafbaar is, verklaart hij de zaak ambtshalve of op vordering van den fiscaal-griffier dan wel op verzoek van den beklagde, diens gemachtigde of den verdediger, in elken stand van het geding voor verdere behandeling niet vatbaar.

(5) Bij verwijzing van de zaak naar een anderen rechter zendt de fiscaal-griffier de proces-stukken aan den aangewezen rechter, indien deze een regentschaps- of districtsgerecht is, anders aan den ambtenaar belast met de vervolging van strafbare feiten, welke ter kennismeming staan van den rechter naar wien verwezen is.

(6) Indien de aangewezen rechter is een regentschaps- of districtsgerecht, is deze verplicht de zaak af te doen.

Artikel 9.

(1) De rechter vraagt den beklaagde of hij erkent dan wel ontkent schuldig te zijn aan het feit waarvoor hij terechtstaat.

(2) Ingeval de beklaagde, diens gemachtigde of de verdediger meent, dat de beklaagde of in het geheel niet of voor een anderen rechter zou moeten terechtstaan, kan hij deze verdediging dadelijk, zelfs voor de beantwoording van de bij het vorige lid bedoelde vraag aanvoeren. De rechter doet dadelijk daarover uitspraak.

(3) Vervolgens doet de rechter onderzoek of alle opgeroepen getuigen tegenwoordig zijn en geeft de noodige bevelen om te voorkomen, dat zij voor het afleggen van hun getuigenis met elkander over de zaak van den beklaagde in woordenwisseling treden.

Artikel 10.

Wanneer de opgeroepen getuigen niet allen zijn verschenen, kan de rechter de zaak tot een volgende, zoo min mogelijk verwijderde terechtzitting uitstellen; hij gelast in dat geval, dat de afwezig gebleven getuigen opnieuw tegen die terechtzitting zullen worden opgeroepen.

Artikel 11.

Indien de niet verschenen getuige behoorlijk is opgeroepen, kan de rechter, wanneer hij voldoende gronden vindt om het niet opkomen van den getuige aan diens onwilligheid toe te schrijven, dezen veroordeelen in de kosten, door de vertraging veroorzaakt, en kan hij voorts gelasten, dat die getuige op den naderen rechtsdag voor hem zal worden gebracht.

Artikel 12.

(1) De getuigen worden een voor een binnengeroepen in de orde, die door den rechter het meest geschikt wordt geacht.

(2) De rechter vraagt den getuige af zijn naam, voornamen, ouderdom, beroep en woon- of verblijfplaats; of hij den beklaagde gekend heeft vóór het plegen van het feit waarvoor deze terechtstaat; of hij bloed- of aanverwant is van den beklaagde en in welken graad en of hij tot hem staat of gestaan heeft in eenige dienstbetrekking.

(3) Vervolgens legt de getuige de belofte af van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen en hij wordt daarna door den rechter ondervraagd.

(4) De getuige kan niet volstaan met de verklaring, dat hij volhardt bij zijne in het vooronderzoek afgelegde verklaring. Hij mag zich niet bedienen

van een geschreven opstel, maar de rechter kan hem toestaan zich bij zijn verklaring te bedienen van de geschriften of aantekeningen, welke de rechter zal veroorloven.

Artikel 13.

(1) Indien de rechter het ter ontdekking van de waarheid wenschelijk acht, kan hij den getuige op de wijze van zijn godsdienstige gezindheid of van zijn landaard zijn verklaring onder eede doen bevestigen.

(2) Maakt de getuige hiertegen bezwaar op grond van het feit, dat hij tot een godsdienstige gezindheid behoort, welke hem het afleggen van eeden verbiedt of verklaart hij schriftelijk tegen het afleggen van eeden onoverkomelijke bezwaren te hebben, ontleend aan zijn opvattingen omtrent den godsdienst, dan doet de rechter den getuige de waarheid zijner verklaringen in plechtigen vorm bevestigen.

(3) Voor het afleggen van den eed of van de bevestiging houdt de rechter den getuige een samenvatting van de hoofdzaak van zijn verklaring duidelijk voor.

(4) Maakt de getuige op andere dan in lid 2 genoemde gronden bezwaar tegen een bevestiging onder eede van zijn reeds afgelegde verklaring, dan doet de rechter hem op de wijze van zijn godsdienstige gezindheid of van zijn landaard den eed afleggen van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen en wordt de getuige vervolgens door den rechter wederom ondervraagd.

Artikel 14.

(1) Wanneer een getuige zonder wettigen grond weigert de belofte of den eed te doen of zijne verklaring af te leggen, kan de rechter de zaak tot een nadere terechtzitting, doch niet langer dan veertien dagen, uitstellen.

(2) In dat geval zal de getuige dadelijk op last van den rechter in gijzeling gesteld en bij de nadere terechtzitting andermaal voor hem gebracht worden.

Artikel 15.

Indien de ter terechtzitting afgelegde verklaring van den getuige verschilt van zijn vroegere opgaven, maakt de rechter hem daarop opmerkzaam en vraagt hem deswege opheldering.

Artikel 16.

(1) Men mag den getuige niet in de rede vallen.

(2) Na elke afgelegde getuigenis vraagt de rechter den beklaagde of

diens gemachtigde of hij daartegen iets heeft in te brengen. De beklaagde of diens gemachtigde en de verdediger hebben het recht den getuige door tusschenkomst van den rechter vragen te doen en zoowel tegen den getuige als tegen diens verklaring in te brengen al wat tot verdediging van den beklaagde kan dienen. De fiscaal-griffier is bevoegd om den getuige rechtstreeks vragen te stellen, mits het woord aan den rechter verzoekende. De rechter heeft het recht te beletten dat vragen gesteld worden, welke hij ongeoorloofd, onbetamelijk of niet ter zake dienend acht.

(3) De rechter kan insgelijks aan den getuige, den beklaagde of diens gemachtigde alle ophelderingen vragen, welke hij tot ontdekking der waarheid noodig acht. De fiscaal-griffier heeft hetzelfde recht, mits den rechter het woord vragende. De laatste zin van het vorige lid is ten deze toepasselijk.

Artikel 17.

(1) Geen strikvragen mogen in den loop van het geding aan eenigen beklaagde of diens gemachtigde dan wel aan eenigen getuige worden gedaan en de rechter mag geen acht slaan op de antwoorden, welke op zoodanige strikvragen mochten zijn gegeven.

(2) Vragen in welke een feit, door den beklaagde of diens gemachtigde dan wel door de getuigen niet beleden of opgegeven, als door hen erkend wordt aangenomen of verondersteld, moeten ook als strikvragen worden beschouwd.

Artikel 18.

Wanneer de beklaagde of diens gemachtigde op de hun gedane vragen het antwoord weigert, brengt de rechter hem zijn verplichting onder het oog en gaat daarna met de behandeling van de zaak voort.

Artikel 19.

(1) Wanneer de beklaagde of diens gemachtigde door onbetamelijke gedragingen de orde op de terechtzitting stoort, vermaant de rechter hem tot stilte en doet hem, wanneer die vermaning vruchteloos blijft, buiten de gehoorzaal leiden, waarna met de verdere behandeling van het geding zal worden voortgegaan en daarin uitspraak gedaan evenals of de beklaagde of diens gemachtigde daarbij ware tegenwoordig gebleven.

(2) In de gevallen bij dit en het voorgaande artikel voorzien blijft niettemin de verdediger van den beklaagde met diens verdediging belast.

Artikel 20.

(1) Elke getuige blijft na het afleggen van zijn getuigenis bij de terecht-

zitting tegenwoordig tenzij de rechter hem mocht vergunnen zich te verwijderen.

(2) Die vergunning wordt niet verleend, indien de fiscaal-griffier, de beklagde, diens gemachtigde of de verdediger daartegen bezwaren heeft.

(3) De getuigen mogen op de terechtzitting niet met elkander in woordenwisseling treden.

Artikel 21.

Van het geven van getuigenis of van het beantwoorden van bepaalde vragen kunnen zich verschoonen:

1e. des beklagden of medebeklaagden bloed- of aanverwanten in de rechte lijn;

2e. des beklagden of medebeklaagden bloed- of aanverwanten in de zijlijn tot den derden graad ingesloten;

3e. des beklagden of medebeklaagden echtgenoot of vroegere echtgenoot.

Artikel 22.

Van het geven van getuigenis of van het beantwoorden van bepaalde vragen kunnen zich ook verschoonen zij, die uit hoofde van hun stand, hun beroep of hun ambt tot geheimhouding verplicht zijn, doch alleen omtrent hetgeen waarvan de wetenschap hun als zoodanig is toevertrouwd.

Artikel 23.

(1) De rechter kan hetzij ambtshalve, hetzij op vordering van den fiscaal-griffier of op verzoek van den beklagde, diens gemachtigde of den verdediger bevelen, dat na afgelegde getuigenis een of meer der getuigen de zittingzaal verlaten en dat een of meer hunner opnieuw worden binnengelaten, ten einde hetzij afzonderlijk, hetzij in elkanders bijzijn, nogmaals te worden gehoord.

(2) Op gelijke wijze als in het vorige lid bedoeld kan de rechter getuigen met elkander confronteeren.

Artikel 24.

Op dezelfde wijze kan de rechter onder of na het hooren van een getuige een of meerdere beklagden doen buitenstaan en dien getuige afzonderlijk ondervragen dan wel een of meer beklagden doen buitenstaan ten einde een of meer der andere beklagden buiten hunne tegenwoordigheid te ondervragen, maar hij mag daarna niet met het onderzoek voortgaan alvorens elken beklagde te hebben onderricht van hetgeen in diens afwezigheid is voorgevallen.

Artikel 25.

(1) Indien de rechter tot zijn voorlichting deskundigen hoort, brengen deze ieder afzonderlijk hun gevoelen uit, na vooraf in handen van den rechter de belofte te hebben afgelegd, dat zij dit naar hun beste weten zullen doen.

(2) De artt. 9, derde lid, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 29, 30 en 31 zijn, voor zooveel mogelijk, op deskundigen van toepassing.

(3) De rechter kan aan het Hoofd van plaatselijk bestuur¹⁾ van de woon- of verblijfplaats van den deskundige opdragen dezen te beëedigen en hem op de door hem opgegeven vraagpunten te hooren. Het Hoofd van plaatselijk bestuur¹⁾ zal het proces-verbaal van beëediging en verhoor besloten en verzegeld aan den landrechter verzenden.

Artikel 26.

(1) De rechter kan, ook op vordering van den fiscaal-griffier of op verzoek van den beklagde, diens gemachtigde of den verdediger de proces-verbaal, verslagen en andere stukken voorlezen of door den fiscaal-griffier doen voorlezen.

(2) Ten bezware van den beklagde wordt op geen stukken acht geslagen dan wanneer en voorzoover zij zijn voorgelezen en hij in de gelegenheid is gesteld zijne op- of aanmerkingen daartegen in te brengen.

Artikel 27.

In den loop van of na het getuigenverhoor vertoont de rechter den beklagde of diens gemachtigde, en, zoo noodig, den getuigen de voorwerpen die als stukken van overtuiging dienen en hoort hen daarover.

Artikel 28.

(1) Indien uit het onderzoek ter terechtzitting omstandigheden bekend zijn geworden, welke volgens de wet tot verzware van straf aanleiding geven, maakt de rechter ambtshalve of op vordering van den fiscaal-griffier den beklagde of diens gemachtigde daarop opmerkzaam en stelt hem in de gelegenheid zich daarover uit te laten.

(2) Zoo noodig stelt hij de behandeling der zaak uit ten einde nieuwe getuigen te hooren dan wel nadere bescheiden of stukken van overtuiging te doen voorbrengen.

1) In de gouvtslanden op Java en Madoera de(n) ass. res. (S. 31—168 j^o 423).

- (3) Van een en ander geschiedt aanteekening in de rol van strafzaken.
- (4) De rechter mag geen acht slaan op de in het eerste lid bedoelde verzwarende omstandigheden welke den beklaagde niet zijn voorgehouden.

Artikel 29.

(1) Wanneer de ter terechtzitting afgelegde verklaring van een getuige verdacht wordt valsch te zijn, vermaant de rechter den getuige ernstig de waarheid te zeggen en houdt hem de straffen voor waaraan hij zich zou blootstellen ingeval van volharding in een onwaarachtige verklaring.

(2) Indien de getuige volhardt in zijne van valschheid verdachte verklaring kan de rechter, hetzij ambtshalve hetzij op vordering van den fiscaal-griffier dan wel op verzoek van den beklaagde, diens gemachtigde of den verdediger bevelen dat de getuige voorloopig in hechtenis gesteld worde.

(3) In dat geval wordt terstond door den fiscaal-griffier opgemaakt en door dezen met den rechter ondertekend een proces-verbaal, bevattende het van valschheid verdachte gedeelte uit de verklaring van den getuige, met aanduiding van de gronden waarop het vermoeden van valschheid berust. Daarna zendt de fiscaal-griffier de stukken aan de met de vervolging belaste autoriteit.

(4) Indien het belang der zaak zulks vordert kan de rechter de voortzetting van het geding schorsen tot na afloop van het onderzoek tegen den getuige.

(5) Wanneer de met de vervolging belaste autoriteit na het gehouden voorloopig onderzoek van oordeel is, dat er genoegzame grond bestaat tot vervolging van den getuige, geeft hij daarvan terstond kennis aan den landrechter.

Artikel 30.

(1) Indien een beklaagde of diens gemachtigde dan wel een getuige de taal niet verstaat waarin het onderzoek geschiedt en de rechter noch de fiscaal-griffier hunne taal voldoende verstaan en spreken, zal de rechter een tolk, wiens leeftijd minstens achttien jaren moet zijn, benoemen, die op de wijze van zijn godsdienstige gezindheid of van zijn landaard in 's rechters handen den eed of de belofte aflegt van getrouwelijk de hem opgedragen taak te zullen vervullen.

(2) De bepaling van het voorgaande lid is niet toepasselijk op de tolken, die bij het landgerecht, bij eenig ander gerecht of bij eenige rechtbank als zoodanig zijn aangesteld of die door of naar aanleiding van hun betrekking als zoodanig zijn aangewezen en vóór het aanvaarden van die betrekking ambtelijk zijn beëdigd.

(3) De fiscaal-griffier, de beklagde, diens gemachtigde of de verdediger kunnen den tolk onder opgave van redenen wraken. De rechter doet daarover dadelijk uitspraak.

Artikel 31.

(1) Wanneer een beklagde, of diens gemachtigde dan wel een getuige het gehoor- en spraakvermogen of een dezer vermogens mist en niet schrijven kan, benoemt de rechter tot tolk een persoon die geschikt is om met den beklagde om te gaan. De tolk moet minstens vijftien jaren oud zijn en legt denzelfden eed of belofte op dezelfde wijze af als in het eerste lid van het vorige artikel is vermeld. Het tweede en derde lid van dat artikel is eveneens op dezen tolk van toepassing.

(2) Indien de bedoelde gebrekkige personen schrijven kunnen zal de fiscaal-griffier hun de aan hen te richten vragen en opmerkingen bij geschrift ter hand stellen en zullen zij daarop schriftelijk antwoorden, al hetwelk vervolgens zal worden voorgelezen. Op deze wijze zal ook door den gebrekkigen getuige de belofte of de eed worden afgelegd.

Artikel 32.

Indien in den loop van het onderzoek de noodzakelijkheid blijkt om nog andere dan de opgeroepen getuigen of deskundigen te hooren of nog andere dan de overgelegde bescheiden of stukken van overtuiging te raadplegen of te bezichtigen, beveelt de rechter de oproeping van die getuigen of deskundigen zoo noodig met last om hen dadelijk ter terechtzitting mede te brengen en, indien mogelijk, de onmiddellijke overlegging van die bescheiden of stukken van overtuiging.

Artikel 33.

(1) Nadat het getuigenverhoor is afgelopen, ondervraagt de rechter den beklagde of diens gemachtigde, met voorhouding van de bezwaren, die het gerechtelijk onderzoek tegen den beklagde heeft opgeleverd. Zoo er meerdere beklagden zijn in dezelfde zaak, ondervraagt hij hen in de volgorde, die hij het meest geschikt oordeelt.

(2) Hij mag den beklagde of diens gemachtigde ook gedurende den loop van een getuigenverhoor ondervragen als hij dit noodig acht.

Artikel 34.

(1) Na de ondervraging doet de fiscaal-griffier zijn requisitoir, waarvan aantekening geschiedt in de rol van strafzaken.

(2) Vervolgens wordt aan den beklagde of diens gemachtigde en den

verdediger, wanneer de beklaagde door een zoodanige wordt bijgestaan, gelegenheid gegeven om de verdediging voor te dragen.

(3) De fiscaal-griffier mag weder antwoorden, maar de beklaagde of diens gemachtigde en zijn verdediger moeten steeds het laatste woord hebben.

Artikel 35.

(1) Hierna verklaart de rechter het onderzoek voor gesloten en doet hij dadelijk uitspraak, tenzij de zaak niet gevoelig terstond kan worden beslist, in welk geval hij de uitspraak kan uitstellen tot den naastvolgenden rechtsdag terzelfder plaatse doch in geen geval langer dan acht dagen, den dag van het sluiten van het onderzoek daaronder begrepen. Dit uitstel wordt dadelijk in de openbare terechtzitting uitgesproken.

(2) Indien de beklaagde of diens gemachtigde ter terechtzitting tegenwoordig is, wordt de uitspraak door den landrechter kortelijk mondeling toegelicht.

Derde Titel.

Van de beslissing des rechters en van het vonnis.

Artikel 36.

De rechter beslist naar aanleiding van hetgeen uit het onderzoek op de terechtzitting is gebleken over het bewezene of niet bewezene der feiten, over hunne qualificatie, over het bewezene van de schuld van den beklaagde aan die feiten en over de toepassing van de straf.

Artikel 37.

Indien de rechter bevindt, dat het feit waarvoor de beklaagde terechtstond, of beklaagde's schuld daaraan niet bewezen is, wordt de beklaagde vrijgesproken.

Artikel 38.

Wanneer de rechter den beklaagde schuldig oordeelt aan het feit waarvoor deze terechtstond, legt hij hem de op het feit gestelde straf op behoudens het bepaalde bij art. 45 van het Wetboek van Strafrecht.

Artikel 39.

Afgeschaff ingevolge Inv. W. v. S. 3 (W. v. S. 70, 71).

Artikel 40.

(1) Bij veroordeeling wordt de beklaagde tevens verwezen in de proceskosten.

(2) Zijn meerdere feiten ten laste gelegd en wordt de beklaagde voor sommige daarvan veroordeeld, van de andere vrijgesproken, of ten aanzien van deze verklaard dat de zaak voor verdere behandeling niet vatbaar is, dan blijven de kosten der vrijspraak of der onvatbaarverklaring ten laste van den Lande.

(3) Bij veroordeeling van medebeklaagden wegens hetzelfde feit worden zij hoofdelijk in de kosten veroordeeld.

(4) Worden medebeklaagden niet wegens hetzelfde feit veroordeeld, dan wordt ieder der veroordeelden verwezen in de te zijnen aanzien gevallen kosten.

(5) Ingeval van verzet tegen een verstekvonnis wordt de beklaagde verwezen in de kosten op de verstekprocedure gevallen, zelfs indien vrijspraak of onvatbaarverklaring voor verdere behandeling op het verzet volgt, tenware hij heeft kunnen aantoonen in de onmogelijkheid te zijn geweest om op den eersten rechtsdag te verschijnen.

Artikel 41.

(1) Ingeval van veroordeeling of vrijspraak dan wel wanneer de zaak voor verdere behandeling niet vatbaar wordt verklaard, wordt de teruggave van de stukken van overtuiging bevolen aan den met name in het vonnis te vermelden persoon die naar 's rechters oordeel daarop de meeste aanspraak heeft, tenzij naar wettelijk voorschrift die voorwerpen worden verbeurdverklaard of de vernietiging of onbruikbaarmaking daarvan wordt gelast.

(2) Aan den ter terechtzitting verschenen rechthebbende worden zij, zoo mogelijk, dadelijk na afloop der zitting afgegeven door den fiscaal-griffier, die zulks op de rol van strafzaken aanteekent.

(3) De vernietiging of onbruikbaarmaking van werktuigen of andere voorwerpen vervaardigd, geschikt gemaakt of gediend hebbende tot het plegen van een strafbaar feit, kan in het vonnis worden gelast.

Artikel 42.

Het vonnis wordt door den rechter in het openbaar in tegenwoordigheid van den fiscaal-griffier uitgesproken, waarvan aanteekening geschiedt op de rol van strafzaken.

Artikel 43.

(1) Het vonnis moet inhouden:

1°. den naam, de voornamen, de geboorteplaats, de woon- of verblijfplaats en het beroep van den beklaagde;

2°. de beslissing ten opzichte van de schuld van den beklaagde met beknopte vermelding van de gronden waarop die beslissing berust, zonder dat het noodig is den inhoud van de bewijsmiddelen op te nemen;

3°. ingeval van veroordeeling, de qualificatie van het feit, waaraan wordt schuldig verklaard, de opgelegde straf, den duur en den aard der vervangende straf, zoomede den duur van den lijfswang bij niet voldoening van opgelegde geldboeten¹⁾, en de toegepaste stellige wetsbepalingen;

4°. de uitspraak omtrent de kosten en die omtrent de teruggave van de voorwerpen die als stukken van overtuiging hebben gediend;

5°. de vermelding van den dag waarop het vonnis is uitgesproken, van den naam des rechters die het heeft gewezen, en of de beklaagde al dan niet bij de uitspraak tegenwoordig is geweest.

(2) De beslissingen omtrent alle beklaagden, die gelijktijdig terechtstaan worden in een en hetzelfde vonnis vervat.

Artikel 44.

Het vonnis, dat in de Nederlandsche taal op de rol van strafzaken wordt ingeschreven, moet door den rechter en den fiscaal-griffier dadelijk geteekend worden.

Artikel 45.

Van het verhandelde op de terechtzitting worden door den fiscaal-griffier in de Nederlandsche taal korte aantekeningen gehouden op de rol van strafzaken, met dien verstande dat de hoofdzakelijke inhoud van de opgaven van beklaagde en van de verklaringen van getuigen of deskundigen slechts wordt vermeld, wanneer en voorzoover die van de vroegere opgaven of verklaringen afwijken, zoomede wanneer nieuwe getuigen of deskundigen gehoord worden of wanneer geen vooronderzoek heeft plaats gevonden. Bij overeenstemming wordt dit op de rol van strafzaken aange-teekend. Op die rol wordt mede aantekening gehouden van de gewichtige redenen, bedoeld in artikel 29 van het Reglement op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie in Ned. Indië, tengevolge waarvan de terechtzitting geheel of gedeeltelijk met gesloten deuren heeft plaats gehad.

(1) Executie van geldboete bij lijfswang heeft niet meer plaats; de daarop betrekking hebbende bepalingen in art. 60 al. 2—8 zijn vervallen ingevolge Inv. W. v. S. 15.

Vierde Titel.

Van het bewijs.

Artikel 46.

Het bewijs dat de beklagde het ten laste gelegde feit heeft gepleegd kan door den rechter slechts worden aangenomen, indien hij daarvan uit het onderzoek ter terechtzitting door den inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen.

Artikel 47.

(1) Als wettige bewijsmiddelen worden alleen erkend:

- 1°. eigen waarneming van den rechter;
- 2°. verklaringen van den beklagde;
- 3°. verklaringen van een getuige;
- 4°. verklaringen van een deskundige;
- 5°. schriftelijke bescheiden.

(2) Feiten of omstandigheden van algemeene bekendheid behoeven geen bewijs.

Artikel 48.

Onder eigen waarneming van den rechter wordt verstaan die welke bij het onderzoek ter terechtzitting door hem persoonlijk is geschied.

Artikel 49.

(1) Onder verklaring van den beklagde wordt verstaan zijne bij het onderzoek ter terechtzitting gedane mededeeling van feiten of omstandigheden hem uit eigen wetenschap bekend.

(2) Zijne verklaring kan alleen te zijnen aanzien gelden.

Artikel 50.

Onder verklaring van een getuige wordt verstaan zijne bij het onderzoek ter terechtzitting gedane mededeeling van feiten of omstandigheden welke hij zelf waargenomen of ondervonden heeft met uitdrukkelijke opgave van de redenen van wetenschap.

Artikel 51.

Onder verklaring van een deskundige wordt verstaan zijn bij het onder-

zoek ter terechtzitting medegedeeld, met redenen omkleed gevoelen over de werking, oorzaak of gevolgen van feiten of omstandigheden.

Artikel 52.

Onder schriftelijke bescheiden worden verstaan:

1°. processen-verbaal en andere geschriften in den wettelijken vorm verleden door of ten overstaan van openbare ambtenaren die daartoe bevoegd zijn ter plaatse waar zulks is geschied, en behelzende hun mededeeling van feiten of omstandigheden door den ambtenaar zelf waargenomen of ondervonden, met uitdrukkelijke opgave van de redenen van wetenschap;

2°. geschriften opgemaakt door ambtenaren of openbare colleges betreffende onderwerpen behoorende tot de onder hun beheer gestelde administratie en bestemd om tot bewijs van eenig feit of van eenige omstandigheid te dienen;

3°. verslagen van deskundigen behelzende hun met redenen omkleed gevoelen over de werking, oorzaken of gevolgen van feiten of omstandigheden, mits zij hunne verslagen ter terechtzitting met eede of daarvoor in de plaats tredende belofte hebben bevestigd dan wel naar het oordeel des rechters niet ter terechtzitting hebben kunnen verschijnen en te voren waren beëdigd.

Vijfde Titel.

Van de tenuitvoerlegging der vonnissen.

Artikel 52a.

(1) Ieder ter terechtzitting aanwezige beklagde, die veroordeeld wordt tot geldboete of te wiens laste verbeurdverklaring wordt uitgesproken, wordt door den landrechter bepaaldelijk gewezen op zijne bevoegdheid om terstond op de terechtzitting de geldboete te voldoen, de verbeurdverklaarde voorwerpen uit te leveren dan wel het geldelijk bedrag te betalen, waarop die voorwerpen geschat zijn.

(2) Maakt de veroordeelde van deze bevoegdheid gebruik, dan neemt de landrechter de boete, de verbeurdverklaarde voorwerpen dan wel het geldelijk bedrag in ontvangst tegen afgifte van een door hem geteekend ontvangstbewijs, vermeldende het rolnummer der strafzaak.

(3) Van de betaling en inlevering wordt aanteekening gehouden op het extract of op den staat bedoeld in artikel 53 en op de rol van strafzaken.

(4) De ontvangen gelden en voorwerpen worden zoo spoedig mogelijk, overeenkomstig door den Directeur van Justitie gegeven voorschriften,

toegezonden aan den met de tenuitvoerlegging der vonnissen belasten ambtenaar.

Artikel 53.

(1) Alle vonnissen worden door of op bevel van het hoofd der afdeling¹⁾ tenuitvoergelegd.

(2) Daartoe wordt hem, behoudens het bepaalde bij het vierde lid, door den fiscaal-griffier, zoo mogelijk op den dag van de uitspraak, voor iederen beklagde afzonderlijk authentiek extract van het vonnis toegezonden.

(3) Het extract houdt in:

den naam, de voornamen, den ouderdom, de geboorteplaats, de woon- of verblijfplaats en het beroep van den beklagde;

de qualificatie van het feit waaraan hij is schuldig verklaard, de opgelegde straf met de bijkomende en vervangende straf, dan wel de vrijspraak of de verklaring dat de zaak voor verdere behandeling niet vatbaar is; de beslissing omtrent de kosten en de stukken van overtuiging;

de vermelding van den dag waarop het vonnis is uitgesproken en van den naam des rechters die het vonnis heeft gewezen.

(4) Wanneer de landrechter daartoe termen aanwezig acht kan hij terstond na afloop van de terechtzitting het hoofd der afdeling¹⁾ ter tenuitvoerlegging doen toekomen een tijdens de zitting ingevulden en door hem onderteekenden staat, vermeldende de in het vorige lid bedoelde gegevens nopens een of meer op die zitting veroordeelde beklagden, inbegrepen de veroordeelden tot een geldboete, die terstond de vervangende vrijheidsstraf wenschen te ondergaan.

(5) Behoudens het bepaalde in de Gratieregeling worden de vonnissen, met uitzondering van die, houdende veroordeeling tot geldboete of bij verstek, tenuitvoergelegd dadelijk na ontvangst van het extract of van den staat bedoeld in het tweede en vierde lid.

(6) Behoudens het bepaalde in de Gratieregeling worden vonnissen, houdende veroordeeling bij verstek tenuitvoergelegd dadelijk na het verstrijken van den in het achtste lid van artikel 6 bepaalden termijn voor verzet.

(7) Het hoofd der afdeling¹⁾ zendt het extract dan wel den staat, voorzien van de aantekening van gedane tenuitvoerlegging aan den fiscaal-griffier terug, die ze aan de rol van strafzaken hecht en op die rol van de executie aantekening houdt.

(8) Voorzoover de straf bestaat in geldboete of verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen, wordt door het hoofd der afdeling¹⁾ een bepaalde termijn van ten hoogste twee maanden gesteld, binnen welken de geld-

¹⁾ In de gouvtslanden op Java en Mad. de(n) ass. res. (S. '31—168 j° 423).

boete moet worden voldaan, of de verbeurdverklaarde voorwerpen moeten worden uitgeleverd, dan wel het geldelijk bedrag, waarop zij bij de uitspraak zijn geschat, moet worden betaald. Die termijn kan door dien ambtenaar telkens worden verlengd, doch mag nimmer den duur van een jaar te boven gaan.

Artikel 54.

Ingetrokken: S. 33—2.

Artikel 55.

Wanneer iemand, die vroeger tot hechtenis of tot een zwaardere straf was verwezen, opnieuw tot een zoodanige straf is veroordeeld geworden, voordat hij de hem bij het eerste vonnis opgelegde straf heeft ondergaan, wordt ten aanzien van de tenuitvoerlegging (wanneer op het tijdstip dat daartoe wordt overgegaan de eerst opgelegde straf niet reeds is verjaard) de regel gevolgd dat de opgelegde straffen na elkander worden ondergaan, te beginnen met de zwaarste.

Artikelen 56—59.

Afgeschaft ingevolge Inv. W. v. S. 3.

Artikel 60.

De veroordeeling in de proceskosten kan worden tenuitvoergelegd op de goederen van den veroordeelde.

Artikel 61.

Bij de executie tot verhaal der in het vorige artikel bedoelde proceskosten worden in acht genomen de bepalingen omtrent de tenuitvoerlegging van civiele vonnissen in het Reglement op de Rechtsvordering en het Inlandsch Reglement al naar gelang de veroordeelde is Europeaan dan wel Inlander of met dezen gelijkgesteld, met dien verstande dat het in artikel 200 (*thans: 196*) van het Inlandsch Reglement bedoeld verzoek wordt gedaan door het hoofd der afdeeling ¹⁾.

Artikel 62.

Afgeschaft ingevolge Inv. W. v. S. 3 (W. v. S. 42).

¹⁾ In de gouvtslanden op Java en Mad. de(n) ass. res. (S. '31—168 j^o 423).

Zesde Titel.

Van het vervallen, ophouden en tenietgaan van vervolgingen en straffen.

Artikelen 63, 64.

Afgeschaffte ingevolge Inv. W. v. S. 3 (W. v. S. 76, 77).

Artikel 65.

(1) De bepaling van artikel 77 van het Wetboek van Strafrecht lijdt uitzondering voor zooveel aangaat het verhaal van boete of de verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen in zaken van overtreding der bepalingen op het stuk van 's Lands middelen en pachten.

(2) De vordering tot betalen van boete en die tot uitlevering van verbeurdverklarde voorwerpen worden in die gevallen tegen de erfgenamen of vertegenwoordigers van den overledene ingesteld en voor den burgerlijken rechter gebracht.

(3) De behandeling, de uitspraak en de tenuitvoerlegging zijn dezelfde als in gewone burgerlijke zaken.

Artikel 66.

Ingeval de dader is overleden nadat de veroordeeling tot straf is uitgesproken, worden in zaken van overtredingen op het stuk van 's Lands middelen en pachten alle boeten en verbeurdverklaringen mitsgaders de kosten, op de erfgenamen of vertegenwoordigers van den overledene verhaald.

Artikel 67.

Indien iemand na het plegen van de daad, welke tot strafvordering aanleiding kan geven, krankzinnig is geworden en die staat wordt erkend door den rechter, wordt de strafvordering geschorst tot na herstel van den beklaagde, behoudens dat de boete en verbeurdverklaring bij artikel 65 vermeld, indien de beklaagde onder curateele is gesteld, van den curator of anders van een bepaaldelijk daartoe benoemen curator kunnen gevorderd worden op de bij evengenoemd artikel voorgeschreven wijze.

Artikelen 68—70.

Afgeschaffte ingevolge Inv. W. v. S. 3 (W. v. S. 78—81, 84 vlg.).

Artikel 71.

De rechter en de fiscaal-griffier moeten ambtshalve op de verjaring acht geven.

Artikel 72.

(1) De verjaring welke haar aanvang heeft genomen vóór het tijdstip van de inwerkingtreding van dit reglement, wordt volgens de oude wetten berekend.

(2) Indien echter de termijn van verjaring volgens de voorschriften van dit reglement korter mocht zijn, wordt de daarbij voorgeschreven verjaringstermijn gevolgd.

Zevende Titel.

Gemengde bepalingen.

Artikel 73.

De landrechter handhaaft de orde op de terechtzitting. Zijn daartoe strekkende bevelen moeten dadelijk en stiptelijk worden opgevolgd.

Hij kan hem, die op eenigerlei wijze de orde aldaar verstoort, uit de zittingzaal of het gerechtsgebouw doen verwijderen.

Artikel 74.

Geen rechter mag kennismaken van een geding waarbij hij persoonlijk, hetzij rechtstreeks, hetzij zijdelings belang heeft of waarin zijn echtgenoot of een zijner bloedverwanten of aangehuwden in de rechte lijn zonder onderscheid en in de zijlijn tot den vierden graad ingesloten, betrokken is.

Artikel 75.

(1) De fiscaal-griffier, de beklagde, diens gemachtigde en de verdediger hebben het recht den rechter te wraken.

(2) De wraking wordt op straffe van verval van het recht daartoe terstond na de in het eerste lid van artikel 8 bedoelde vragen mondeling of schriftelijk voorgedragen, met opgave van alle redenen die tot wraking aanleiding geven. Indien deze redenen eerst in den loop der zitting ontstaan zijn of aan de wrakende partij bekend zijn geworden, zal de wraking ook in den loop van het onderzoek ter terechtzitting kunnen worden voorgedragen.

(3) Dadelijk na de wraking schorst de rechter de terechtzitting en zendt de akte van wraking of van het van de mondelinge voordracht daarvan door den fiscaal-griffier opgemaakte proces-verbaal met den meesten spoed aan den officier van justitie binnen wiens ressort het landgerecht gevestigd is, die de stukken binnen drie dagen na ontvangst met zijn conclusie aan den raad van justitie inzendt, welke binnen zes dagen daarna uitspraak doet.

(4) Deze inzending heeft niet plaats indien de rechter in de voorgestelde wraking berust.

Artikel 76.

Indien de verdediging van den beklaagde een geschilpunt van burgerlijk recht betreft en door hem voldoende gronden worden aangevoerd om zijn vermeend recht waarschijnlijk te maken, schorst de rechter, wanneer hij de strafbaarheid van het feit als afhankelijk beschouwt van de beslissing van zoodanig rechtspunt, de rechtsvervolging met of zonder tijdbepaling.

Artikel 77.

(1) Wanneer op een overtreding geen zwaardere straf is gesteld dan een enkele geldboete met of zonder verbeurdverklaring, kan de verdachte of beklaagde de rechtsvervolging voorkomen door met betaling van alle gemaakte rechtskosten vrijwillig te voldoen het maximum van die boete en, ingeval van bedreigde verbeurdverklaring, door bij notarieele of voor den fiscaal-griffier opgemaakte akte te verklaren in de verbeurdverklaring te berusten ¹).

(2) Zoowel de boete als de aan de verbeurdverklaring onderworpen voorwerpen kunnen aan den tot de ontvangst bevoegden ambtenaar niet anders worden voldaan of afgegeven dan op schriftelijke machtiging van den rechter, aan wien de quitantie van den tot de ontvangst bevoegden ambtenaar door den verdachte of beklaagde moet worden overgebracht binnen den tijd bij de machtiging te bepalen.

(3) Van de den beklaagde bij dit artikel gegeven bevoegdheid wordt hem mededeeling gedaan bij de oproeping bedoeld in artikel 5.

(4) Het hierboven bepaalde brengt geen verandering teweeg in de bevoegdheid tot het aangaan van transactiën in de gevallen waarin de wettelijke verordeningen die veroorloven.

Artikel 78.

(1) De Gouverneur-Generaal kan nimmer als getuige op een terechtzitting van het landgerecht worden opgeroepen.

(2) Wanneer de getuigenis van den Gouverneur-Generaal noodzakelijk is, zal deze, na daartoe schriftelijk verzocht te zijn, den landrechter met den fiscaal-griffier bij zich toelaten, teneinde den landrechter in de gelegenheid te stellen hem onder belofte te hooren en van dat verhoor proces-verbaal op te maken.

(3) De aldus aangelegde verklaring wordt ter terechtzitting voorgelezen en staat gelijk met een ter terechtzitting afgelegde verklaring.

1) Art. 77 lid 1 is afgeschaft ingevolge Inv. W. v. S. 3. Deze materie is thans geregeld in art. 82 W. v. S.

Artikel 79.

(1) Inlandsche vorsten, zoolang zij niet als zoodanig zijn afgetreden, zoodat hun wettige vrouwen, kunnen slechts met machtiging van den Gouverneur-Generaal als getuigen worden opgeroepen.

(2) Indien de machtiging niet wordt verleend zullen te hunnen aanzien worden inachtgenomen de voorschriften van de beide laatste leden van het vorige artikel.

Artikel 80.

(1) Wanneer de rechter beveelt dat Inlanders of met hen gelijkgestelden den eed in den tempel of op eenige andere als heilig beschouwde plaats zullen afleggen, stelt hij de verdere behandeling der zaak tot een door hem te bepalen naderen rechtsdag uit.

(2) Deze eedaflegging waarvan aanteekening wordt gehouden op de rol van strafzaken geschiedt ten overstaan van den landrechter en den fiscaal-griffier.

Artikel 81.

De vonnissen van het landgerecht moeten aan het hoofd voeren de woorden: „In naam des Konings“.

Artikel 82.

De rol van strafzaken moet steeds in het archief ter griffie van het landgerecht blijven berusten en mag niet verplaatst worden dan in de gevallen en op de wijze bij de wettelijke bepalingen voorzien.

Artikel 83.

In de rol van strafzaken moet worden melding gemaakt van de verleende gratie of vermindering van straf.

Artikel 84.

Geen afschriften of uittreksels van vonnissen mogen worden uitgereikt aan hen, die geen partijen in de zaak zijn geweest zonder machtiging van den rechter die ze geveld heeft en het verzoek daartoe kan alleen worden toegestaan op het bewijs dat de verzoeker daarbij belang heeft.

Artikel 85.

De beklaagden mogen te hunner koste afschriften nemen of doen nemen van alle zoodanige stukken van het tegen hen ingestelde rechtsgeding als zij tot hun verdediging noodzakelijk oordeelen.

Artikel 86.

(1) Tot het doen van aanzeggingen, oproepingen en aanmaningen zijn bevoegd en verplicht de dienaren van de openbare macht, met dien verstande dat de hoogere ambtenaar of beambte bevoegd is den hem daartoe gegeven last aan een lageren in zijn ressort of aan een hem ondergeschikten dienaar der openbare macht over te dragen ¹⁾.

(2) Van de gedane aanzeggingen, oproepingen en aanmaningen wordt schriftelijk, desnoods mondeling, verslag gedaan aan den ambtenaar, die den last tot het verrichten van die werkzaamheden gaf.

(3) Bij ontstentenis van de zoodanige als in het eerste lid bedoeld, wordt door den landrechter, binnen wiens ressort de verrichting moet geschieden een daartoe geschikt persoon aangewezen.

(4) De aanzeggingen, oproepingen en aanmaningen worden uitgebracht, indien de betrokken persoon is Europeaan, aan hem in persoon mondeling of schriftelijk en, bijaldien hij niet wordt aangetroffen, schriftelijk te zijner woon- of verblijfplaats; indien de betrokken persoon is Inlander of Vreemde Oosterling, mondeling of schriftelijk aan hem in persoon of te zijner woon- of verblijfplaats en, bijaldien hij daar niet wordt aangetroffen, aan het dorpshef of den wijkmeester, die verplicht is den betrokkene ten spoedigste met de aanzegging, oproeping of aanmaning in wetenschap te stellen, zonder dat van dit laatste echter in rechte zal behoeven te blijken. Ten aanzien van personen, wier woon- en verblijfplaatsen onbekend zijn, worden de aanzeggingen, oproepingen en aanmaningen schriftelijk uitgebracht door middel van aanplakking aan het gebouw van het landgerecht.

Artikel 87.

(1) De ter terechtzitting geroepen en opgekomen getuigen zijn gerechtigd tot schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten volgens de bestaande tarieven ²⁾.

(2) De landrechter moet de voor hem verschenen getuigen bekend maken met het bedrag der schadeloosstelling, waarop zij aanspraak hebben.

1) Bb. 2921, 5493, oproeping v. militairen en bij het leger werkzame burgerlijke personen.

2) S. '34—683 j° 685.

STELLINGEN.

I.

De ambtstitel „Minister van Koloniën” is sedert 29 December 1922 onjuist.

II.

Het beginsel van wederkeerige uitvoerbaarheid van Ned. Indische en Nederlandsche rechterlijke vonnissen en bevelen en van grossen van authentieke acten, zooals dit is neergelegd in art. 159 I. S. R., geldt mede voor de uitspraken van arbiters.

III.

Met betrekking tot den regel „non bis in idem” behoort in de wet met de gewijsden van den Ned. Indischen, Nederlandschen, Surinaamschen en Curaçaoschen rechter te worden gelijkgesteld het gewijsde van den consulairen rechter.

IV.

Neemt men aan, dat 's Konings aanwijzingen bedoeld in art. 1 lid 1 der Ind. Staatsregeling betrekking kunnen hebben op de taak van den Gouverneur-Generaal in haar vollen omvang (I. A. Nederburgh, De nieuwe staatsinrichting van Ned. Indië, 1927, blz. 159/60), dan verliest art. 100 dier regeling belangrijk aan beteekenis.

V.

Het ontwerp betreffende het nieuwe Nederlandsche kinderrecht ware aan te vullen met een bepaling in den geest van

art. 367 van het Indische B. W., dat waakt tegen interregionale conflicten.

VI.

De regeling in zake gratieering van vonnissen gewezen door de residentie-, magistraats- en landgerechten en houdende veroordeeling tot gevangenisstraf of hechtenis, is onbevredigend voor wat betreft de gevolgen, welke zij verbindt aan het ambts-halve indienen van een gratie-verzoek.

VII.

Tegen het in één hand vereenigd zijn van administratie en justitie bestaan, voor zoover het de politierechtspraak en de rechtspleging in kleine burgerlijke geschillen betreft, in Ned. Indië onder bepaalde voorwaarden geen ernstige bezwaren.

VIII.

Het is wenschelijk, dat in het Inlandsch Reglement een bepaling wordt opgenomen omtrent de relatieve competentie van den landraad in zake buiten Ned. Indië begane delicten.

IX.

Door geen bevoegden rechter aan te wijzen voor het geval de man buitenlands woont of zijn woonplaats onbekend is (arr. H. R. 1 Juli 1924, N.J. 1924—1143) worden door art. 114 B. W. (169 Ned.) de belangen der vrouw onvoldoende beschermd.

X.

De over den Indischen archipel verbreide opvatting, dat het huwelijk een familie-aangelegenheid is, wordt nauwelijks beïnvloed door omhelzing van den christelijken godsdienst. Dit brengt met zich mede, dat de vrije toestemming der a.s. echt-

genooten tot het huwelijk, welke wordt geëischt bij art. 3 der Huwelijksordonnantie Christen-Inlanders Java, Minahassa, Amboina, in vele gevallen een fictie is.

XI.

In de regeling der valetudinaire enquête is bij de bevoegdheidbepaling van den raad van justitie in art. 894 al. 1 Rv. de term „woonachtig zijn” op te vatten als „verblijven”.

XII.

De Ned. Indische strafrechter zal bij de veroordeeling tot gevangenisstraf van een tot een primitieve gemeenschap behoorenden beklagde met bijzondere factoren rekening moeten houden en in het algemeen een kleinere strafmaat moeten aanleggen dan in geval van veroordeeling van een beklagde, die niet tot een dergelijke gemeenschap behoort.

